

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav jižní a centrální Asie – Indologický seminář

Bc. Petra Pecharová

Kastovní politika Indie

Caste Politics in India

2013

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Hons, Ph.D.

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Mgr. Pavlu Honsovi, Ph.D., za cenné rady a odborný dohled při zpracování tématu.

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. srpna 2013

Bc. Petra Pecharová

Obsah

Úvod	6
1 Kasta	8
1.1 Vymezení pojmů „kasta“ a „varna“	8
1.2 Definice kasty	11
1.3 Dalité	12
1.4 Kasta dnes	13
2 Vliv kasty na politický vývoj v období Britské Indie	18
2.1 Hlavní příčiny rozdílného vlivu kasty na severu a jihu Indie	18
2.2 Transformace významu kasty v 19. století	19
2.3 Nebráhmanismus	22
2.4 Přístup INC k sociálním otázkám a vliv Gándhího pohledu na kasty	25
2.5 Ambédkar jako mluvčí nedotýkatelných	29
2.6 Nedotýkatelní v centru politického zájmu	31
2.7 Další vývoj v otázce kast a nedotýkatelnosti ve 30. a 40. letech	33
3 Vliv kasty na politický vývoj Indie po získání nezávislosti	35
3.1 Ústava a kasta	35
3.2 Kálélkarova komise	37
3.3 Návrat tématu kasty do politické sféry	38
3.4 Mandalova komise	40
3.5 Pozitivní diskriminace - negativní dopady?	44
4 Politické strany a kasta	47
4.1 Vliv kasty a debaty kolem ní na působení politických stran	47
4.2 Kongres jako <i>catch-all party</i> ?	52
4.3 BSP - Strana dalitů, většiny nebo všech?	57
4.4 BJP - Hindutva kasty nerozlišuje?	65
Závěr	71
Přílohy	74
Zkratky	76
Bibliografie	78

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o trendech kastovního napětí v politice moderního indického státu, tj. od získání nezávislosti po současnost. Hlavním tématem práce je význam kasty a kastovního systému v současné politice Indie a vliv těchto prvků na utváření a působení indických politických stran a jejich adaptaci na proměňující se vztah mezi kastou a politikou. Zvláštní důraz je kladen na opatření pozitivní diskriminace, jakožto spouštěcího mechanismu politické mobilizace a transformace významu kasty v oblasti indické politiky.

Klíčová slova

Indie, politika, kasta, kastovní politika

Abstract

This thesis discusses the trends in the caste tension in the politics of the modern Indian state, i.e. from Independence to the present day. The main topic of this work is the importance of caste and caste system in the current politics of India and the impact of these elements on the formation and operation of Indian political parties and their adaptation to the changing relationship between caste and politics. Special emphasis is placed on affirmative action policies as a triggering mechanism of political mobilization and transformation of the importance of caste in Indian politics.

Keywords

India, Politics, Caste, Caste Politics

Úvod

Ačkoli by se mohlo zdát, že význam kasty se - vzhledem ke skutečnosti, že se Indie již více než šedesát let prohlašuje za demokratickou zemi - z vnímání indické společnosti spíše vytrácí, opak je pravdou. Kasta je stále živým tématem, ovlivňujícím nejen běžný život obyvatel indického státu, ale zejména od 80. let 20. století hraje také velmi důležitou roli v indické politice. Cílem této práce je popsat a analyzovat význam kasty a kastovního systému v politice současné Indie a objasnit vliv těchto prvků na utváření podoby politických uskupení, jejich působení a adaptaci na měnící se vzájemný vztah mezi kastou a politikou.

Práce je členěna do čtyř částí. První z nich vymezuje základní pojmy související s tématem práce. Objasňuje rozdíly mezi termíny „kasta“ a „varna“, uvádí charakteristické znaky kasty a kastovního systému a vysvětluje význam kasty pro život obyvatel dnešní Indie. Druhá kapitola poskytuje poměrně rozsáhlé socio-historické zázemí nutné pro celkové porozumění politickému dění v následující etapě indické historie. Ozřejmuje okolnosti, za jakých došlo ke změně vnímání kasty a zesílení jejího významu v 19. století za britské nadvlády nad indickým subkontinentem, a vysvětluje proces, kterým se kasta postupně stala centrálním tématem debat významných politických lídrů té doby, především ale M. K. Gándhího a B. R. Ambédkara, kteří kastu a otázku nedotýkatelnosti do politických kruhů přinesli a sami se v této problematice podstatným způsobem angažovali.

Obě následující kapitoly jsou pak již věnovány období moderního indického státu. Kasta se na politické scéně objevila znovu především v souvislosti s diskusí ohledně zavedení pozitivní diskriminace pro kasty jiné než dalitské, zcela zásadním způsobem přeměnila dosavadní politické struktury i zavedená pravidla a podobu indické politiky významně ovlivňuje dodnes. Z těchto důvodů se třetí kapitola zaměřuje právě na záležitost rezervací pro tyto skupiny společnosti, na obrovskou debatu, jež se v souvislosti se záměrem realizace těchto opatření ve společnosti strhla, a na politické důsledky pozitivní diskriminace v závislosti na reakci jednotlivých kastovních komunit. Poslední kapitola pak popisuje vztah mezi kastou nebo skupinami kast a politickými stranami; oba tyto prvky se ovlivňují navzájem a společně tak utvářejí podobu nejen indické politiky, ale také indického státu, určují jeho budoucí směřování a vnímání Indie ostatními zeměmi.

Tématu kastovní politiky v Indii se velmi podrobně věnuje Christophe Jaffrelot, z jehož několika publikací a článků některé úseky této práce částečně vycházejí, především pak kapitola druhá, zaměřená na vliv kasty na politický vývoj v období před získáním nezávislosti. Část textu ve stejné kapitole je založena na publikaci od Susan Bayly, zejména

podkapitola vysvětlující transformaci významu kasty v souvislosti s rychle se měnícím prostředím Britské Indie. Vzhledem k obsáhlosti a aktuálnosti odborných textů k problematice vztahu kasty a politiky mohou být tito dva autoři označeni za stěžejní zdroje této práce. Dále bylo pro zpracování tématu použito množství jiné odborné literatury i novinových článků a dalších zdrojů tak, aby práce poskytovala ucelený, ale ne jednosměrný, pohled na tuto problematiku a zároveň reflektovala aktuální dění na indické politické scéně.

Poznámka k přepisu

Všechny termíny pocházející z indických jazyků nebo angličtiny jsou při prvním výskytu v textu vždy psány kurzívou a přeloženy do češtiny, případně dovysvětleny, poté již v textu nijak signalizovány nejsou, aby nenarušovaly jeho celkové vyznění. U názvů politických stran či organizací jsou při jejich prvním výskytu v textu také vždy uvedeny zkratky, pod jakými jsou uváděny v oficiálních přehledech volebních výsledků vydávaných Indickou volební komisí, popřípadě jak je strana označována v odborné literatuře, pokud v žádných volbách doposud nekandidovala, a z oficiálních zpráv tedy tato data nejsou k dispozici.

1 Kasta

Hovoříme-li o kastovní politice, je na místě nejdříve vysvětlit pojmy s tímto termínem bezprostředně související, jimiž jsou zejména pojmy „kasta“, potažmo „varna“, a „dalité“, dříve označování především jako „nedotýkatelní“. Tato kapitola se tedy věnuje vymezení těchto pojmů, jejich ukotvení v náboženském systému i jejich významu v běžném životě obyvatel Indie.

1.1 Vymezení pojmů „kasta“ a „varna“

Skutečnost, že se indická společnost dělí podle kastovního systému do různých skupin je známým faktem a zároveň jedním z hlavních aspektů indické kultury vůbec. Nejčastěji se v této souvislosti setkáváme s pojmem kasta, kterým bývá běžně označována také varna, koncept s kastou provázaný, nicméně ne totožný. Oba dva systémy, kastovní i varnový, sice rozdělují společnost do skupin, každý ale na jiném základě a odlišným způsobem. Varny představují náboženský systém klasifikace společnosti do čtyř tříd - na *bráhmany*, *kšatrije*, *vaišje* a *śúdry*. Podle sanskrtské literární tradice vzešlo toto dělení z oběti prvotní bytosti Puruši, kterou podrobně líčí Hymnus Purušovi z poslední knihy Rgvédu; nás ovšem budou zajímat především dva následující verše:

„Na jaké části bohové Purušu rozdělili;
lze pojmenovat jeho ústa, paže, stehna a nohy?
Bráhmani jsou jeho ústa, z jeho rukou vznikli *rádžové*,
z jeho stehna *vaišjové* a z jeho nohou *śúdrové*.“¹

Ústa, ruce, stehna, nohy - čtyři části těla zde odrážejí čtyři vrstvy ve společnosti. A stejně jako jsou ústa z ostatních jmenovaných umístěna na těle nejvýše, také bráhmani, třída kněžích, stojí na společenském žebříčku nad všemi zbylými vrstvami. Ústa byla tehdy velmi důležitá - v době, kdy Áryové přišli do Indie, své posvátné učení nezapisovali, nýbrž se je učili nazpaměť a poté recitovali. Tím, že hymnus spojuje původ bráhmanů s ústy Puruši, naznačuje, že právě a pouze tato vrstva obyvatel vládne schopnostmi provádět náboženské rituály, neboť jen bezchybným odrecitováním náboženských „textů“ lze navázat spojení mezi

---

¹ Hymnus Purušovi, Rgvéda 10.90. Vlastní překlad na základě originálního textu v sanskrtu a překladu W. N. Browna z: BROWN, W. Norman. The Sources and Nature of *pūruṣa* in the *Puruṣasūkta* (Rigveda 10. 91). *Journal of the American Oriental Society*. 1931, Vol. 51, No. 2, s. 118. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/593661>

lidmi a bohy. Z rukou Puruši vzešli rádžové neboli kšatrijové, tedy třída vládnoucí, administrativní a válečnická. Ruce člověku umožňují jednat, v rukou se drží zbraň - proto se dharmou kšatrijů stala ochrana ostatních vrstev. Na třetí příčce této společenské hierarchie stojí vaišjové - řemeslníci, obchodníci a zemědělci, kteří zabezpečují veškeré materiální potřeby společnosti. A jelikož se zrodili ze stehen Puruši, symbolu síly a tělesné opory, jsou to právě oni, kdo mají pro takový typ činnosti ty nejlepší předpoklady. Chodidla, z nichž vznikla třída šúdrů, tělo nesou a poskytují mu základní oporu potřebnou k dalšímu fungování; stejně tak šúdrové umožňují správný chod společnosti tím, že ostatním třem varnám slouží jako dělníci, nádeníci a sluhové. Všechny tři vyšší varny jsou navíc od té šúdrovské pomyslně odděleny možností studovat vědy, jež čtvrtému ze stavů zásadně nepřísluší. Z tohoto společenského rozdělení vyplývá, že lidem je předurčeno ovládat různé schopnosti a dovednosti, přičemž potenciál pro vykonávání jiných činností nemají a nelze tedy, aby zastávali funkce, které byly určeny jiným. V ideálním případě každá společenská třída plní své vlastní role, které, ačkoli se u každé třídy liší, jsou pro správné fungování společnosti důležité všechny stejně. A jedině důsledným respektováním tohoto systému lze tedy docílit dokonalého fungování společnosti jako celku.²

Stanovením zásad takovéto hierarchie byl položen základ celé společnosti, systém byl navíc posvěcen božskou autoritou, která mu udělila absolutní legitimitu, nezrušitelnou platnost a neměnnost. Tento sociální element se stal hlavním pojátkem hinduismu, jenž sám o sobě představuje spíše nábožensko-společenský systém než jen náboženství. Z duchovního pohledu pak většinu hinduistů spojuje pouze víra v reinkarnaci, řídící se zákonem, že vše dobré i zlé, vykonané v tomto životě, se spravedlivě promítne v příštím zrození. Žije-li člověk dobře či špatně se však posuzuje především podle toho, zda náležitě plní svou dharmu, tedy povinnosti, jež se odvíjejí od jeho věku, pohlaví a právě postavení ve společnosti. Důsledné zachovávání systému nerovnosti ve společnosti tak v podstatě představuje morální, sociální a právní základ celého indického myšlení.

Přejdeme-li nyní od světa mýtů k faktům, musíme bohužel konstatovat, že vzhledem k nedostatku pramenů nebyla otázka vzniku varn dodnes jistě objasněna. Rozdílný etnický původ, který bývá často uváděn jako jeden z nejvýznamnějších elementů vzniku varn se pro to nezdá být dostatečným důvodem, uvážíme-li, že obecně není až tak ojedinělým jevem, že na jednom místě žijí lidé různé etnicity, přesto však tento varnový, posléze kastovní, systém představuje výlučně indickým fenomén. Jako nejpravděpodobnější vysvětlení se zdá, že varny

---

² FOWLER, Jeaneane D. *Hinduism: Beliefs and Practices*. Brighton: Sussex Academic Press, 1997, s. 19-21.

vznikly jako opatření Árijů k udržení si svého výsadního postavení ve společnosti v době, kdy se mísením s původním obyvatelstvem začaly etnické rozdíly stírat natolik, že již k určení postavení člověka ve společnosti neposkytovaly dostatečnou záruku, a etnická čistota tedy byla nahrazena čistotou rituální.³

Daleko důležitější než varna je ale pro hinduisty kasta, jelikož ta odráží mnoho aspektů běžného života. Kasta se vyvinula na základě ekonomických a geografických podmínek, proto na rozdíl od varn, které se rozlišují pouze čtyři, kast existují tisíce, přičemž i ty se ještě dále dělí do mnoha podkast. Kasty vymezují pravidla každodenního života běžných hinduistů, určují příkazy a zákazy závazné pro všechny členy dané komunity. Každá z kast se přitom řídí svými vlastními nařízeními týkajícími se jídla, povolání, sňatků i sociálního kontaktu s příslušníky jiných kast a jedná se tedy o systém vskutku značně komplikovaný.⁴ Dnes se pod pojmem „hinduistická společnost“ zpravidla rozumí společnost rozdělená do čtyř velkých celků, zastřešujících množství konkrétních jednotek vymezených především geografickými podmínkami.⁵

Detailní popisy fungování tradiční indické společnosti založené na autoritě bráhmanů nám poskytují dochované *dharmasútry*, příručky psané bráhmany přibližně mezi osmým a třetím stoletím před n. l., jež později začaly nahrazovat veršované učebnice *dharmasástry*. Mezi nimi zaujímá zcela výjimečné postavení *Mánavadharmašástra* neboli Manuova učebnice *dharmy*, známá také jako Manuův zákoník, která pravděpodobně vznikla v období mezi druhým stoletím před n. l. a druhým stoletím n. l., ale ještě v roce 1880 ji za závaznou autoritu považovalo 85 % obyvatel jižní Indie⁶ a Britové na jejím základě vystavěli právo, jímž se vůči hinduistům řídily soudy v počátcích budování britského impéria. Mezi ortodoxními hinduisty si svou zásadní autoritu udržela dodnes.⁷

---

³ Árijové po příchodu do Indie pravděpodobně zakládali rodiny s domorodými ženami, své zvyky, jež si s sebou přinesli, si ale ponechali. Považovali se za nadřazené a své postavení se snažili legitimizovat, k čemuž dobře posloužila doktrína rozdělení společnosti do čtyř varn, jež byla postupem času původním obyvatelstvem zcela přijímána a pokládána za danou Bohem. Později se fyzické rozdíly, jež doposud sloužily k určení postavení člověka ve společnosti, neustálým párováním a množením se mezi sebou, začaly stírat, a etnická čistota tedy byla nahrazena čistotou rituální, jež byla spojena s povoláním. Nyní si již jedinec své povolání nemohl svobodně zvolit, jak tomu doposud bylo, nýbrž musel přijmout povolání podle vrstvy, do níž se narodil. Lpěním na dodržování rituální čistoty tak nemělo dojít k ohrožení dosaženého postavení Árijů (bráhmanů); ti navíc záměrně přisuzovali vysokou důležitost rituálům, aby jejich povolání dosáhlo vysoké autority a oni si své výsadní místo udrželi. (HONS, Pavel. *Dalitské hnutí v Indii*. 7. 3. 2012. Přednáška na ÚJCA, FF UK v Praze v LS 2012.)

⁴ FOWLER, Jeaneane D. *Hinduism: Beliefs and Practices*, s. 23.

⁵ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 8. *New Cambridge history of India*, 3.

⁶ *Mánavadharmašástra*. Přel. D. ZBAVITEL. Praha: ExOriente, 2009, Úvod, s. 18. *Prameny hinduismu*, č. 2.

⁷ Tamtéž.

1.2 Definice kasty

Vzhledem k mimořádné složitosti kastovního systému, ohromnému množství faktorů, kterými je ovlivňován, i velikosti indického subkontinentu, množství obyvatel a rozličnosti tamních kultur není jednoduché přijít se stručnou a výstižnou definicí, jež by byla obecně platná pro celou oblast. Nicméně nemůžeme zde nepřipomenout alespoň některé z těch, kteří se o to pokusili. Risley⁸ například definuje kastu jako skupinu rodin, jež nese společné jméno; její příslušníci se považují za potomky jednoho společného mýtického předka; vykonávají stejné tradiční povolání, podle něhož je i odvozen název dané kasty; a ostatními jsou považovány za samostatnou homogenní komunitu. Kasta je endogamní a dělí se do mnoha dalších skupin.

Dumont⁹, jenž klade důraz na provázání aspektů varny a kasty, považuje za nejdůležitější rys kastovního systému princip hierarchie vycházející z konceptu rituální čistoty. Vzájemnou závislost politické a náboženské moci spojuje s jasným rozdělením rolí ve společnosti, které chrání pozice držitelů obou z mocí, tedy kasty kněžské a kasty v oblasti dominantní, které si navzájem dodávají legitimitu svého postavení; všechny ostatní kasty jsou jim podřízené. Ketkar¹⁰ kastu popisuje jako sociální skupinu, pro niž jsou určující dva hlavní rysy – příslušnost k dané kastě určenou narozením a nemožnost uzavírat sňatky mimo danou kastu. Ketkar ještě doplňuje, že příslušníci kasty nesou stejné jméno a že se kasta dále dělí na menší celky, *gótry*, jež jsou exogamní. Dutt¹¹ namísto přímé definice pouze vypočítává konkrétní charakteristické znaky, za něž považuje především endogamii, omezení ohledně konzumace jídla a pití spolu s příslušníky jiných kast, vykonávání tradičního povolání, hierarchičnost s bráhmami nejvýše a příslušnost ke kastě určenou narozením. Tento Duttův výčet typických rysů lze v podstatě vztáhnout na kasty po celé Indii a může být tedy považován za jakýsi všeobecně platný úzus aplikovatelný pro obecnou definici kasty bez ohledu na místo či kulturní zázemí, jež často bývá pro pravidla v kastě určující.

Zaměříme-li se nyní pouze na nejvýznamnější skutečnosti, jež činí kastu kastou, můžeme prohlásit, že kasta je endogamní sociální skupina, jejímž příslušníkem se člověk stává narozením a v rámci níž platí určitá pravidla rituální čistoty. Dodejme ještě, že mnohé

---

⁸ RISLEY, Herbert a William CROOKE. *The People of India*. New Delhi: J. Jetley, 1999, s. 68.

⁹ DUMONT, Louis. *Homo hierarchicus: the caste system and its implications*. 2nd impression. New Delhi: Oxford University Press, 1999, s. 75-79. Oxford India paperbacks.

¹⁰ KETKAR, S. V. *The history of caste in India: evidence of the laws of Manu on the social conditions in India during the third century A. D.* Delhi: Low Price Publications, 2010, s. 15.

¹¹ DUTT, N. K. *Origin and Growth of Caste in India*. Calcutta, 1931. In: HUTTON, J. H. *Caste in India: Its nature, function and origins*. 4th Ed. London: Oxford University Press, 1963, s. 49.

kasty jsou spojeny s pro ně typickým tradičním povoláním a každá z kast zaujímá dané postavení ve společnosti, jež je i dnes nesnadné změnit a pro jednotlivce, jakožto příslušníky dané kasty, velmi obtížné.

1.3 Dalité

Doposud jsme ovšem ještě nezmínili, že mimo kastovní systém se nachází ještě jedna významná část společnosti, jejíž příslušníci, dříve označováni především jako nedotýkatelní, dnes nejčastěji jako dalité¹², představují nejnižší možnou společenskou vrstvu, jež tradičně vykonává všechna nečistá povolání. Neznamená to však, že by tvořili jednu homogenní komunitu – naopak, je to obrovské množství kast se zcela rozdílnými sociálními i náboženskými zvyklostmi, které se dále dělí na řadu podkast. Pravděpodobně se jedná o nepřizpůsobivé složky původního obyvatelstva, jež byly do majoritní společnosti včleněny až později, a zbyly na ně tak již jen práce všeobecně pokládané za rituálně nečisté, například odklizení uhynulých zvířat, práce na žárovištích, práce s kůží a podobně. Vykonáváním takovýchto profesí byli v očích ostatních považováni za rituálně nečisté, z čehož pro ně vyplývalo množství omezení v náboženském, i zcela běžném životě, která měla chránit ostatní před znečištěním jejich prostřednictvím. Ještě nedávno dalité nesměli vstupovat do chrámů, případně se ani přibližovat do jejich blízkosti či se vyskytovat v okolí míst, kde bydleli bráhmani. Dále pro ně platil zákaz přístupu ke studnám, do škol a úřadů, i do vnitřních částí měst; sami dalité zpravidla žili v samostatné čtvrti mimo vesnici. Tato omezení se samozřejmě v rámci jednotlivých oblastí různila, obecně platí, že na severu Indie byla spíše mírnější a na jihu zase přísnější.¹³

S přijetím ústavy bylo praktikování nedotýkatelnosti zakázáno, což ovšem neznamená, že by k němu již dále vůbec nedocházelo. Mnohá opatření vlády ve prospěch dalitů se minula účinkem i proto, že dalité, vzhledem k velmi nízké míře gramotnosti v těchto komunitách nezdávka bývají vydírání sociálně i ekonomicky. Stále představují nejnižší skupiny obyvatelstva a z velké části se i nadále věnují především podřadným pracím, jež dříve často vykonávali pouze za zbytky jídla nebo minimální podíl z úrody.¹⁴ Podle studií,

---

¹² Termínů, jimiž dalité jsou nebo byli označováni, je mnoho, kromě výše jmenovaných si uvedme například „bezkastovní“ (*outcastes*), „zaostalé třídy“ (*depressed classes*), „soudpisné kasty“ (*scheduled castes*), *pañčama* (pátá skupina), *haridžani* (Boží lidé) nebo *ádi-drávida* (původní Drávidové). Maráthským termínem „dalité“ (utlačení, rozdrčení) se tyto skupiny samy označují, proto dnes bývá v tomto kontextu používán nejčastěji.

¹³ HONS, Pavel a Dagmar MARKOVÁ. *Když němí promluví: Antologie hindské a tamilské dalitské literatury*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012, s. 9-13.

¹⁴ Tamtéž, s. 14.

vypracovaných na základě výzkumu¹⁵ z roku 2006 vedeného po téměř šesti stech vesnic jedenácti indických států, mají dalité ještě dnes ve 28 % vesnic zakázán vstup na místní policejní stanice; ve 12 % vesnic jsou dalitům zneprístupněny volební místnosti, případně dalité volí odděleně. Ve 28 % ze zkoumaných vesnic sedí dalitské děti ve školách zvlášť od dětí pocházejících z kast ostatních, téměř 49 % dalitských vesnic má odepřen přístup k vodnímu zdroji, 50 % na kremační půdu. Až 64 % dalitů nesmí vstupovat do chrámů a v 70 % vyšetřovaných případů nebylo dalitům umožněno jíst pohromadě s nedality. Podle oficiálních statistik stoupá v posledních letech také kriminalita páchaná na dalitech, nicméně rychlost a intenzita rostoucí tendence těchto čísel se v tomto případě přisuzuje také stále se zvyšujícímu povědomí dalitů o svých právech.¹⁶

Podle sčítání obyvatel v roce 2011 přesahuje počet příslušníků dalitských kast hranici dvou set milionů, a dalité tak tvoří téměř 17 % celkové populace Indie. Nejvíce z nich žije v Uttarpradéši, více než čtyřicet jedna milionů, což představuje 21 % obyvatel tohoto nejpočetnějšího indického státu, dále v Západním Bengálsku, přes dvacet jedna milionů dalitů, zastupujících 24 % místního obyvatelstva, a v Biháru, téměř sedmnáct milionů dalitů, tvořících 16 % tamní populace. V Tamilnádu a Ándrapradéši se počet dalitů pohybuje okolo čtrnácti milionů, což v prvním ze zmiňovaných států činí 20 % a v druhém celých 16 % obyvatelstva.¹⁷

1.4 Kasta dnes

Fenomén kasty a kastovního systému je stále živý i v Indii dneška. Ostatně kastovní příslušnost jedince lze stále identifikovat velmi snadno – ne již tolik podle oblékání a stravovacích návyků, které se přizpůsobují socio-ekonomické situaci jedince i vnějším vlivům, nicméně vzhledem k přetrvávající kastovní endogamii může být kastovní původ nadále snadno a přesně odvozován z indických příjmení. I proto k diskriminaci na základě kasty, ačkoli ji ústava zakazuje, dochází stále - kasta nemusí být nikde uvedena, stačí se podepsat či představit. Zaměříme-li se nyní ale pouze na několik konkrétních aspektů vlivu kasty na život obyvatel indického státu ve 21. století, můžeme konstatovat, že systém varny a kasty se sice již tolik neprojevuje v souvislosti s výkonem zaměstnání a možnostmi vzdělání,

---

¹⁵ Cast an Eye on the Dalits of India. *International Dalit Solidarity Network* [online]. 31-10-08, s. 4. [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://idsn.org/fileadmin/user_folder/pdf/Old_files/asia/pdf/CastAnEye.pdf

¹⁶ HONS, Pavel a Dagmar MARKOVÁ. *Když němí promluví: Antologie hindské a tamilské dalitské literatury*, s. 15-16.

¹⁷ Primary Census Data Highlights: India. *Census of India: 2011* [online]. 2011, Chapter 1-2 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://www.censusindia.gov.in/2011census/PCA/PCA_Highlights/pca_highlights_india.html

zřetelně znát je ale nadále při uzavírání sňatků a zvláště v několika posledních desetiletích také v oblasti politiky.

Nebudeme-li nyní věnovat pozornost debatě, nakolik či zda vůbec ovlivňovala příslušnost ke kastě zaměstnání jedince před příchodem Britů a západních vědců, můžeme konstatovat, že na slábnutí vazby kasty na profesi v moderní Indii se mimo jiné podepsaly pozemkové reformy provedené krátce po získání nezávislosti, jimiž se vlastnictví půdy přeneslo na mnohé z původních zemědělských pachtýřů, dále také nárůst velkovýroby, který omezil finanční příjem řemeslníků, a stále vzrůstající požadavek na vzdělání pro výkon řady moderních profesí. Vliv samozřejmě měla, a mají, vládní opatření pozitivní diskriminace ve prospěch dalitů a nízkých kast, jež těmto sociálním skupinám garantují jistý počet míst ve vzdělávacích institucích a státní správě.

Z šetření vedeného americkými vědci ve spolupráci s indickými úřady z roku 2005¹⁸ ale vyplývá, že vazba mezi kastou a ekonomickým statusem stále přetrvává v poměrně vysoké míře. Podle výzkumu příslušníci dalitských kast v průměru dosahují nižšího vzdělání než kasty vyšší, mají nižší příjmy a disponují pouze malým množstvím kontaktů na důležitých místech. V roce 2006 bylo 60 % metařských pozic¹⁹ v nejnižších úřadech státní správy obsazeno právě dality. Naopak pozice v klíčových úřadech státu byly podle údaje z roku 1985 z 37 %²⁰ obsazeny kastami bráhmanů, jejichž příslušníci i v současnosti nadále často dosahují vysokého vzdělání, mají vyšší příjmy a logicky i vyšší výdaje.²¹

Na druhou stranu nízká pozice kasty v rámci varnového systému nemusí nutně znamenat socio-ekonomické znevýhodnění, zvláště je-li kasta v daném regionu množstvím svých příslušníků silná, často se navzdory svému nízkému tradičnímu postavení stává v oblasti dominantní sociální skupinou s vysokou politickou a ekonomickou mocí. Některé politické strany pak na podporu od právě takových kast doslova spoléhají; dochází proto k případům, kdy dominantní kasty v určitém regionu soupeří o moc mezi sebou právě prostřednictvím politického zastoupení. Z výsledků již zmiňovaného výzkumu z roku 2005²²

---

¹⁸ DESAI, Sonalde, Reeve VANNEMAN a National Council of Applied Economic Research, New Delhi. India *Human Development Survey (IHDS), 2005* [online]. Maryland, 2005 ICPSR22626-v8 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.3886/ICPSR22626.v8>

¹⁹ DESAI, Sonalde a Amaresh DUBEY. Caste in 21st Century India: Competing Narratives. *Economic & Political Weekly* [online]. 2011, Vol XLVI, No. 11, s. 41 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22736803>

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 45.

²² DESAI, Sonalde, Reeve VANNEMAN a National Council of Applied Economic Research, New Delhi. India *Human Development Survey (IHDS), 2005* [online]. In: DESAI, Sonalde a Amaresh DUBEY. Caste in 21st Century India: Competing Narratives. *Economic & Political Weekly* [online], s. 44.

se také ukazuje, že v současné době jsou dalitě politicky aktivnější než vyšší kasty. Tuto skutečnost ovlivňuje mnoho faktorů, zmiňme však alespoň, že sociální komunity, které se cítí ekonomicky utlačované, mají logicky větší stimul aktivně se podílet na utváření politiky, ať už na místní, státní či národní úrovni.

V nestejně míře se kasta projevuje na venkově a ve městech. V anonymním a moderním prostředí velkoměsta je dodržovat koncept rituálního znečištění velmi obtížné, socio-ekonomické rozdíly mezi kastami jsou zde tedy spíše mírné. To potvrzují také výsledky stejného šetření z roku 2005²³, podle kterých největší stupeň nerovnosti mezi kastami najdeme v rozvinutějších vesnicích a na menších městech, naopak nižší míru kastovních rozdílů vykazují data získaná právě ve velkoměstech a také v oblastech nejméně rozvinutého venkova. Zdá se, že v relativně chudých vesnicích jsou rozdíly méně patrné, jelikož příjmy zde obecně nejsou nijak vysoké; s rozvojem či ranou urbanizací se ale vyšší příjem či zvýhodnění omezuje pouze na privilegované skupiny, a rozdíly se tak mohou výrazně zvýšit.

Dobrym identifikátorem důležitosti kasty v myšlení indické společnosti je podíl mezikastovních sňatků v rámci všech manželství uzavřených indickými občany. Podle výzkumu z roku 2010²⁴ se toto číslo pohybuje v průměru okolo 10 %, z čehož největší část tvoří sňatky uzavřené muslimy.²⁵ Podle výzkumu²⁶, založeném na datech z internetových portálů zprostředkovávajících seznámení za účelem uzavření manželství, sice roste zájem o životního partnera z jiné kasty, nicméně málokdy k prolomení tradice skutečně dojde. Významnou roli v tomto ohledu jistě hraje tlak okolí, především vlastní kasty a rodiny. V Indii totiž manželství tradičně domlouvají rodiče a jedním z hlavních kritérií pro výběr životního partnera jejich potomka je právě kasta. Uvědomíme-li si, že v tradičních indických velkorodinách se nevěsta nestává pouze manželkou, ale především součástí celé rodiny, v níž rozdílné zvyky a kultura nového člena mohou představovat velmi obtížnou překážku pro fungování rodiny jako celku, zdá se být nárok rodičů, i ostatních členů rodiny, na výběr budoucího partnera poměrně oprávněný. Na druhou stranu v dnešní době zřejmě nehraje až tolik významnou roli kulturní odlišnost jako obavy rodiny z ostudy a odsouzení ostatními

---

²³ Tamtéž, s. 45.

²⁴ DAS, K. C., T. K. ROY a P. K. TRIPATHY. *Dynamics of Inter-religious and Inter-caste Marriages in India* [online]. Přípraveno pro výroční zasedání Americké asociace obyvatelstva. Washington, 2011 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: paa2011.princeton.edu/papers/111281

²⁵ RUKMINI, S. 'Caste no bar', in words if not in action. *The Hindu* [online]. 2013, August 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/news/national/caste-no-bar-in-words-if-not-in-action/article4989269.ece>

²⁶ AHUJA, Amit a OSTERMANN, Susan L., *Crossing Caste Boundaries in the Modern Indian Marriage Market* [online]. Santa Barbara, Berkely: University of California, 2013. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=2273324> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2273324>

příslušníky kasty, pramenící ze silně zakořeněné tradice kastovní endogamie a v nejhorších případech vedoucí až k „vraždě ze cti“.

Z výsledků zmíněného výzkumu²⁷ vyplývá, že zájem o mezikastovní sňatek má výrazně více žen dalitského původu - téměř 71 %, než žen pocházejících z vyšších kast - necelých 51 %. Vyšší zájem dalitských žen o sňatek odporující zákonům varny a kasty si autoři výzkumu vysvětlují především možností zvýšit svůj kastovní, a zároveň socio-ekonomický, status, kterou by takový sňatek dalitským ženám a jejich rodinám mohl poskytnout. Dále se také ukazuje, že ačkoli roste tendence²⁸ uživatelů zkoumaných webových stránek uvádět v osobních profilech, že „kasta není překážkou“, při možnosti výběru partnerů lišících se v podstatě pouze kastovní příslušností, si oslovení uživatelé potenciálního partnera vybírají právě na základě pozice jeho kasty²⁹, dané tradiční hierarchií. Z průzkumu z roku 2006³⁰ pak vyplývá, že 74% obyvatel Indie s mezikastovními sňatky nesouhlasí, přitom k odstranění kastovního smýšlení v indické společnosti by mohla vést právě manželství uzavíraná bez ohledu na kasty. Taková myšlenka byla vyslovena již v první polovině 20. století v rámci snah o vymýcení kastovního smýšlení z indické společnosti³¹, a kroky k podpoře takových manželství z tohoto důvodu činí i vlády některých států, které za uzavření mezikastovních sňatků nabízejí novomanželům poměrně vysokou finanční odměnu.³²

Kasta tedy v Indii stále tvoří velmi důležitý prvek náboženské a sociální identity a lze v podstatě říci, že prostupuje veškerou indickou realitou. Zároveň si ovšem musíme uvědomit, že kasta v indické společnosti představuje téma dosti citlivé. Ukázalo se tak například v roce 2010, kdy vláda oznámila, že při pravidelném sčítání obyvatel budou indiští občané dotazováni také na svou kasty. Před rokem 2011 byla otázka kasty součástí sčítání obyvatel

---

²⁷ Tamtéž.

²⁸ RUKMINI, S. 'Caste no bar', in words if not in action. *The Hindu* [online].

²⁹ AHUJA, Amit a OSTERMANN, Susan L., *Crossing Caste Boundaries in the Modern Indian Marriage Market* [online].

³⁰ Centre for the Study of Developing Societies. New Delhi, 2006. In: CHOPRA, Anuj. India unable to do away with caste system. *The National* [online]. 2010, Feb 19 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z:

<http://www.thenational.ae/news/world/asia-pacific/india-unable-to-do-away-with-caste-system>

³¹ AMBEDKAR, B. R. *Annihilation of Caste*. 1944. Dostupné z:

<https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>

³² Například: SARKAR, Pranesh. Inter-caste marriage cash stuck. *The Telegraph* [online]. 2012 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://www.telegraphindia.com/1120210/jsp/bengal/story_15117210.jsp#.Uh-pteU058F;

VIBHUTE, Kranti. Marry outside your caste and get richer by Rs 50,000. *Midday* [online]. 2012, October 25 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.mid-day.com/news/2012/oct/251012-mumbai-Marry-outside-your-caste-and-get-richer-by-Rs-50-000.htm>;

Rajasthan: Gehlot promotes inter-caste marriage with R 5 lakh reward. *Daily Bhaskar* [online]. 2013, Mar 07 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://daily.bhaskar.com/article/RAJ-JPR-rajasthan-ashok-gehlot-promotes-inter-caste-marriage-with-rs-5-lakh-reward-4200330-NOR.html>, UP to reward inter-religion, inter-caste marriages. *The Times of India* [online]. 2009, Oct 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z:

http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2009-10-05/india/28072940_1_inter-caste-marriages-interest-free-loan-cash-reward

naposledy v roce 1931, tedy ještě v době koloniální vlády; po získání nezávislosti nebylo v zájmu politických lídrů otázku kasty zbytečně rozjitřovat, upozorňovat tím na rozdíly mezi indickými občany a ohrožovat tak i jednotu mladého státu, a kastovní statistiky proto již dále vedeny nebyly. Nicméně ani po více než šedesáti letech od existence moderní Indie kasta a kastovní systém z myšlení společnosti nevymizely, naopak v některých směrech jsou dále nebo zcela nově zohledňovány. Rozhodnutí vlády z roku 2010 bylo zdůvodněno nutností zefektivnit opatření pozitivní diskriminace, ve společnosti ovšem vyvolalo bouřlivou debatu³³ - kritici záměr odsoudili s tím, že se jedná o krok zpátečnický, jenž vyostří rozdíly ve společnosti a podpoří kastovní smýšlení; příznivci plánu oponovali, že teprve s přesnými daty budou moci být podniknuty kroky ke skutečné změně socio-ekonomické situace dalitů a příslušníků nízkých kast, které spíše povedou ke ztrátě významu kasty v indické společnosti. Vzhledem k počtu obyvatel Indie i náročnosti zpracování těchto informací ale data zatím nebyla zveřejněna, a na výsledný efekt navrácení kasty do oficiálních statistik státu se tak teprve čeká.

---

³³ Například: CHOUDHURY, Chandrahas. A Debate Over India's First Caste Census: World View. *Bloomberg* [online]. 2011, Jul 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/2011-07-05/a-debate-over-india-s-first-caste-census-world-view.html>

2 Vliv kasty na politický vývoj v období Britské Indie

Tato kapitola popisuje okolnosti, které vedly k rozdílnému vlivu sociálního uspořádání na následný politický vývoj v jednotlivých oblastech indického subkontinentu, vysvětluje příčiny zesílení významu kasty, ke kterému došlo během 19. století, a objasňuje, za jakých podmínek se kasta postupně stala ústředním bodem politické scény Indie. Pozornost je také věnována dvěma důležitým politickým osobnostem, jež otázku kasty, a zejména nedotýkatelnosti, do politické sféry přinesly a zásadním způsobem se v ní samy angažovaly; jsou jimi vůdce hnutí za nezávislost, Móhandás Karamčand Gándhí, a hlavní tvůrce indické ústavy, Bhímráo Rámadží Ambédkar. Kapitola tak poskytuje nezbytné socio-historické zázemí pro plné porozumění politickému vývoji v období moderní Indie.

2.1 Hlavní příčiny rozdílného vlivu kasty na severu a jihu Indie

Způsob i intenzita, jakou se kasta a systém hierarchizace společnosti podílely na vývoji politické situace, se značně liší v oblasti tzv. hindského pásma, tedy na severu Indie, od její jižní, drávidské části. Na jihu Indie se přístup k moci začal nízkým kastám otevírat mnohem dříve než na severu, kde v politice vždy převládaly především sociální elity; Jaffrelot³⁴ pro to uvádí důvodů celou řadu, nicméně pojmenujme alespoň ty nejzásadnější.

První z faktorů připočteme rozdílům ve vlastnictví půdy v časech britské koloniální nadvlády. Při pozemkových reformách se Britové v severních oblastech Indie drželi *zamíndárského* systému, jenž zde fungoval již od dob Mughalů, a půda tak zůstala v majetku vyšších kast nebo muslimů, kteří fungovali jako prostředníci mezi centrální mocí a rolníky. Na jihu ovšem Mughalové takovou moc neměli a Britové tu tedy až tak hustou síť zamíndárů jako na severu nenašli. Vybrali si proto konkrétní rolníky, učinili je vlastníky půdy a přímými plátcí daní, čímž v této oblasti značně přispěli k vytvoření poměrně rovnostářského rolnictva.

Další z důležitých rozdílných prvků hledejme v rozložení kast, které je v obou regionech značně odlišné. Zatímco na severu Indie se kastovní systém tradičně co nejvíce přibližuje varnovému modelu se čtyřmi stavy a nedotýkatelnými, stojícími mimo systém, na jihu jsou kasty dvojzrozců, tedy prvních třech varn, zřídka zastoupeny všechny, a příslušníků vyšších kast je zde tím pádem mnohem méně než na severu. Podle sčítání obyvatel v roce 1931 představovaly vyšší kasty 20 % obyvatelstva dnešního Uttarpradéše a

---

³⁴ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*. New Delhi: Primus Books, c2010, xxxii, s. 486-487.

asi 24 % populace dnešního Rádžasthánu, z čehož bráhmani v Uttarpraděši tvořili přibližně 10 %. Oproti tomu v dnešních státech Tamilnádu a Ándhrapraděši zastupovali v té době bráhmani pouhá 3 % tamního obyvatelstva a příslušníci ostatních vyšších kast zde svým počtem také nepředstavovali zrovna významný podíl na místní populaci.³⁵ Nestejný podíl kast v jižní a severní části Indie je také příčinou rozdílného průběhu sanskrtizace³⁶ v těchto oblastech. Na severu sanskrtizace probíhala přesně podle pravidel, že nízké kasty přejímají zvyky kast vyšších, aby tím zvýšili svůj sociální status. Zdatně tomu napomáhal vliv *Árjasamádže*, společensko-náboženského hnutí, jehož členové zde například „árjanizovali“ rodokmeny některých kast a agitovali za jejich přijetí mezi dvojzroence, což samozřejmě jen napomáhalo vyšším kastám udržet si svou sociální hegemonii a dominanci v politické sféře. Na jihu sanskrtizace také z počátku běžela podle svých pravidel, nicméně se vznikem různých kastovních sdružení, která se později transformovala v zájmové skupiny tím, že si začala činit nárok na kvóty ve státní správě a vzdělávacích institucích, se kasty změnilly v etnické skupiny, čímž celé hnutí za lepší zastoupení nízkých společenských vrstev dostalo zcela nový rozměr.

2.2 Transformace významu kasty v 19. století

Fenomén kasty, jaký ho známe dnes, je produktem časů poměrně nedávných, pozici bráhmanů výrazně posílil příchod Britů, pro něž se stali jakýmsi zprostředkovateli indické kultury; poskytli jim zde nezbytnou oporu a nově posílněnou autoritu pak samozřejmě na zbytek společnosti důsledně uplatňovali. Kromě toho Britové, ať už nevědomky nebo podle hesla „Rozděl a panuj!“, zvýraznili obrysy kastovního systému zavedením pravidelných sčítání obyvatel, v nichž se mimo jiné ze statistických důvodů, nikoli etnografických³⁷, dotazovali také na kasty. Z těchto zjištěných dat týkajících se postavení jednotlivých kast poté sestavovali žebříčky, které měli odrážet sociální složení indické populace. Rozdělili společnost do tří hlavních skupin, na dvojzroence (tj. tři první varny), nižší kasty (tj. šúdry) a nedotýkatelné, čímž linie rozdělující kasty notně zdůraznili. Do té doby kasty kvantifikovány nikdy nebyly a hranice mezi nimi byly definovány mnohem volněji.³⁸ Na pozadí obrovských ekonomických a technologických změn, které upevňování britské nadvlády v průběhu 19.

---

³⁵ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 487.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ SAMARENDRA, Padmanabh. *Between Number and Knowledge: Career of Caste in Colonial Census*. In: *Caste in History*. Ed. I. BANERJEE-DUBE. New Delhi: Oxford University Press, c2008, s. 48.

³⁸ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*. New Delhi: Primus Books, c2010, xxxii, s. 487.

století doprovázely, začala mnohem většího významu nabývat také samotná role kasty v životě obyvatel indického subkontinentu. Bayly³⁹ nám pak podává velmi zajímavé vysvětlení, jakým způsobem se tento proces na dalším politickém vývoji v této oblasti otiskl.

Expanze zemědělství i do méně úrodnějších oblastí vyvinula tlak na majitele půdy z vyšších, většinou kšatrijských a bráhmanských, vrstev, jejichž rodiny nyní již na práci na polích nestačily a bylo potřeba najmout nádeníky. S klesající obchodní cenou pozemků a vysokými platbami pravidelně odváděnými Britům ovšem začala být jejich práce drahá. Ve snaze ubránit svůj majetek a postavení ve společnosti, zároveň ovšem v pozici horší než kdy jindy, posílali majitelé půdy své syny do armády, která jim zajišťovala i velmi slušný výdělek. Když tedy v polovině 19. století Britové zásadně změnili podmínky pro rekrutování do řad vojáků impéria, přišly tyto vrstvy o klíčové zdroje pro financování svého nákladného panského života, který byly zvyklé vést. Nádeníky na svých polích náhle již nebyly schopny platit, jejich práci ale potřebovaly; řešením této tíživé situace se ukázala být kasta - konkrétně zvýšení jejího významu a povědomí o ní. Majitelé pozemků se prohlásili za patrony svých dělníků, od kterých nyní požadovali bezplatnou práci a projevy úcty, s argumenty, že svým nízkým původem jsou k oddané službě vlastně předurčení. Začal se klást obrovský důraz na kastu, na rituální čistotu a hierarchii, a to i v oblastech života, kde toto doposud vůbec nebývalo běžné.

Na jihu Indie se tehdy začalo vytrácet pro tuto oblast charakteristické dělení kast na „kasty pravé a levé ruky“, které do té doby hrálo v hierarchii drávidské společnosti významnou roli. Dědičný nárok na půdu zajišťoval kastám pravé ruky, mezi něž se řadily především kasty zemědělské, vyšší společenské postavení, než jaké příslušelo kastám pravé ruky, tedy převážně kastám řemeslníků a obchodníků.⁴⁰ Rivalita, jež mezi těmito skupinami panovala, a z ní pramenící rozepře se ale od poloviny 19. století mírnily a postupem času toto dělení zaniklo úplně. Výrazným způsobem tomu napomohli Britové zavedením pozemkových reforem, jimiž se půda změnila v obchodovatelný kapitál, dostupný i kastám, které doposud půdu nikdy nevlastnily; zároveň se nyní daň z půdy již neplatila v naturáliích, nýbrž finanční hotovostí, což umožnilo příslušníkům obchodnických kast, poskytujících půjčky majitelům půdy, tyto jim původně nadřazené kasty fakticky ovládnout. S rostoucím významem vzdělání pro obsazování pozic státní správy, přeměnou trhu a zrychlením komunikace se navíc objevily

---

³⁹ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 190-229.

⁴⁰ BECK, Brenda E. F. The Right-Left Division of South Indian Society. *The Journal of Asian Studies*. 1970, Vol. 29, No. 4, s. 780.

i další možnosti, jak dosáhnout majetku a společenské prestiže, a původní dělení jihoindické společnosti tak přestalo být relevantním ukazatelem skutečného rozložení moci.⁴¹

Majitelé půdy ve velkém přijímali za své bráhmanské hodnoty ctnosti a mravnosti i tradiční způsob bráhmanského života, spojovaný především s přísným dodržováním pokrevních linií, lpěním na přesném postupu při svatebních rituálech a větším důrazem na rituální čistotu v domácnosti. Toto chování čím dál více přejímali také drobní majitelé půdy, kteří sice často pocházeli z nízkých kast, avšak prohlašovali se za kšatrije, a tak postavení nejnižších složek obyvatelstva, tedy především zemědělské námezdní síly a profesních kast zaměřených na odstraňování zdrojů rituální nečistoty, náhle ještě výrazněji kleslo. Ostatními vrstvami společnosti nyní byly považovány nejen za nízké, ale zcela nově také za kasty nečisté a znečišťující.

Nový model varny a kasty přejímali také indiští obchodníci a bankéři, v nově nastalých podmínkách na indickém trhu značně znevýhodnění. Mnohým z nich se přesto podařilo svůj majetek udržet, nemálo jich dokonce bylo schopno své jmění ještě rozmnožit skupováním pozemků od zadlužených vlastníků, a stát se tak velmi významnými osobnostmi v rychle se rozvíjejících indických městech. Ačkoli býval jejich původ často velmi prostý, ve společnosti se prezentovali jako kastovní hinduisté; k upevnění svého postavení si pomáhali právě přejímáním panského chování a ctnostného způsobu života, jež ti nejbohatší dávali okolí najevo také štědrými dary na záslužné účely. Jelikož sanskrtské texty řadily vaišjovský stav jen o něco výše než šúdry, začali bankéři a obchodníci klást silný důraz na rituální čistotu a znečištění, čímž chtěli posunout postavení své vrstvy mnohem blíže ke dvěma horním stavům. Přecházeli tedy na vegetariánství a abstinenci, dbali na dodržování pokrevních linií a na dodržování rituální čistoty v domácnostech, k čemuž hojně využívali služeb kast vykonávající tzv. nečisté práce. Vedení koloniální ekonomikou do stále vzdálenějších oblastí, šířili obchodníci, zvláště jako poskytovatelé půjček, toto smýšlení dále, zejména mezi drobnými rolníky, kteří je od nich ochotně přijímali.

S rapidní urbanizací a růstem průmyslu pak v druhé polovině 19. století odcházelo velké množství rolníků a řemeslníků z vesnic do měst, kde většinou nacházeli práci jako dělníci v továrnách, přístavech, dolech a na železnici. Městské prostředí nabízelo příslušníkům nízkých kast i dalitům mnohé příležitosti ke zlepšení svého socio-ekonomického postavení, na druhou stranu se zde v jistém ohledu pouta kasty paradoxně více sevřela⁴², když

---

⁴¹ BECK, Brenda E. F. *The Right-Left Division of South Indian Society*, s. 790-791.

⁴² BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 226.

při vykonávání moderních, sice nízkých, ale přesto v jistém slova smyslu nekastovních profesí, začali někteří z nich usilovat o vybudování staronových vztahů s mistry nebo náboráři a projevem jakési věrnosti a oddanosti k nově vznikající komunitní identitě. Zároveň kasta zůstávala zachována a pozice již doposud nízkých kastovních povolání ještě snížena, když původní zpracovatelé kůže nyní pracovali jako dělníci v kožedělném průmyslu a spalovači mrtvých těl jako pomocníci v márnících nebo na pitevnách.⁴³ Navíc se lidé z měst náhle dostávali do mnohem častějšího kontaktu s nejnižšími kastami, a k ochraně před znečištěním jejich prostřednictvím proto nyní potřebovali více specializovaného služebnictva ve svých domácnostech, jejichž fungování se na jejich službách stalo již přímo závislé. Stoupla poptávka po těchto profesích a čím dál více lidí tedy mělo motivaci identifikovat tyto kasty v mnohem jednodušších a rigidnějších formách než v minulých stoletích.

2.3 Nebráhmanismus

Přibližně v polovině 19. století se mezi bráhmanskou populací objevil nový trend – rozprodat půdu, kterou většina dostala darem za své služby, a přesunout se do měst, kde jim tyto získané finanční prostředky zajistily přístup ke vzdělání západního stylu a posléze i k odpovídajícímu zaměstnání, což zpravidla představovala místa v administrativě nebo moderní profese jako žurnalistika či právo.⁴⁴ Převážně se tedy jednalo o pozice spojené s mocí a bráhmani se tak stali prostředníky mezi státními orgány a společností; to jim umožnilo nejen ovlivňovat nahlížení koloniálních úřadů na indickou společnost, ale též se podílet na utváření státní politiky vedené v souladu s tímto chápáním. V 80. letech, po zavedení tzv. Riponových reforem, které daly vzniknout místním samosprávám, obsadili bráhmani důležité posty i v těchto úřadech. A byla to právě tato společenská elita, mezi kterou začaly prosakovat myšlenky nacionalismu, jež prostřednictvím četných reformních hnutí nebo později také v rámci kampaní Indického národního kongresu (*Indian National Congress*, INC) šířila dále.

Skutečnost, že bráhmani oproti ostatním vrstvám společnosti disponují nesrovnatelně větším vlivem na politiku státní správy i formování veřejného mínění, si Britové dobře uvědomovali a s množícími se idejemi indického nacionalismu začali v těchto západně vzdělaných indických džentlmenech spatřovat reálné ohrožení své vlastní mocenské převahy. Indický národní kongres sice stále ještě vnímali jako elitní organizaci, která hájí pouze zájmy vyšších a vzdělaných tříd, nicméně usnesení Kongresu, jejichž povaha postupem času ztrácela

---

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ RAMESH BAIRY, T. *Being Brahmin, being modern: exploring the lives of caste today*. New Delhi: Routledge, 2010, xi, s. 54 - 55.

svou původní podobu zdvořilých a loajálních žádostí vůči koloniální vládě, záhy začali vnímat jako značně extremistické.

Stále vzrůstající vliv bráhmánů se stal trnem v oku také ostatním, nebráhmanským, vrstvám společnosti, které se samy na moci chtěly nějakým způsobem podílet. V Madrásu a Bombaji se nelibost vůči převaze bráhmánů na postech státní správy i v počínajícím politickém zastoupení transformovala v novou politickou sílu, tzv. *nebráhmánismus* nebo *antibráhmánismus*, sdružujícím složky obyvatelstva s rozdílným společenským postavením. Objevila se mnohá tzv. nebráhmanská hnutí a organizace, které často spojovaly zájem o větší možnosti podílet se na moci pro třídy nižší než bráhmanské spolu s různými reformními snahami v sociálních oblastech, např. za „povznesení“ nedotýkatelných, nebo sféře náboženské. Taková hnutí se pak logicky setkávala s podporou koloniálních úřadů, zvláště jednalo-li se o regiony, kde se silné pozice bráhmánů obávaly nejvíce.

V jižní Indii, zvláště v Madrásu nebráhmánismus vykrytalizoval v ideologii tzv. drávidismu, podle něhož byli rasově odlišní šúdrové a nedotýkatelní potomky původních obyvatel Indie, žijících ve svobodné a rovnostářské společnosti, jež byla podmaněna nově přichozími Árji, kteří si zde přisvojili veškerou ekonomickou i politickou moc a Drávidy degradovaly na nejnižší složky společnosti. A nyní tyto utlačované vrstvy požadovaly kompenzaci za utrpení svých předků v podobě zvýšení svého společenského postavení. Termín *ádi-drávida* (tj. původní Drávid), používaný v rámci drávidské ideologie, měl svou obdobu na severu v termínu *ádi-dharm* (tj. vyznavač původního náboženství) v obdobném hnutí. Myšlenky drávidské ideologie později převzal Rámasvámí Najkar, známý především pod pseudonymem Perijár (tj. Velikán), ve svém Hnutí sebeúcty (*Self-Respect Movement*).

Částečně v duchu podpory snah nebráhmanských hnutí, zčásti za účelem demokratizace své kolonie, začali Britové spolu s křesťanskými misionáři usilovat o pozvednutí životních podmínek znevýhodněných skupin obyvatelstva, tedy především šúdrovských kast a nedotýkatelných. V roce 1892 založili školy pro děti z nedotýkatelných kast, s jejichž pomocí se do roku 1921 míra gramotnosti dalitských chlapců zvýšila na 6,7 % a 4,8 % dosáhla v případě dalitských dívek.⁴⁵ Později, v roce 1944, pak britská správa pro příštích pět let vyčlenila částku tři sta tisíc rupií, jež měla sloužit na stipendia pro žáky z těchto komunit. Jelikož se ale v průběhu času ukázalo, že navzdory dosaženému vzdělání nemohou nedotýkatelní stále najít odpovídající zaměstnání, bylo pro ně pomocí programů pozitivní diskriminace od roku 1934 rezervováno 8,5 % neobsazených míst v Indické civilní

---

⁴⁵ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 518.

službě.⁴⁶ Průkopníkem v oblasti kvót a rezervací byla ovšem provincie Madrás, kde již v 70. letech 19. století britské koloniální úřady přistoupili k pozitivní diskriminaci pro kasty nedotýkatelných a šúdrů, které byly pro tyto účely sloučeny do skupiny tzv. „zaostalých tříd“ (*Backward Classes*), a centrální administrativa se pak vydávala stejným směrem, případně se snažila místní klasifikaci sjednotit. Stigma nedotýkatelnosti však představovalo natolik nepřekonatelnou bariéru, že v roce 1925 byla madráská správa tuto skupinu nucena rozdělit na dvě samostatné – šúdrovské „zaostalé třídy“ (*Depressed Classes*) a „kasty jiné než zaostalé třídy“ (*Castes Other than Depressed Classes*), jež označovaly nedotýkatelné.⁴⁷

V rámci nebráhmanismu vznikla v Madrásu Strana spravedlnosti (*Justice Party*), která zde ve volbách v roce 1920, stanovených na základě Montugových-Chelmsdorfových reforem, jasně zvítězila a se čtyřletou přestávkou vládla této oblasti až do roku 1937. K vítězství ji do jisté míry pomohly také kvóty, zavedené britskými úřady v roce 1919, které zajišťovaly, aby dvacet osm z šedesáti pěti křesel bylo obsazeno nebráhmany. Nová vláda pak velmi rychle vyvinula ještě další oblast pozitivní diskriminace - rezervace ve státní správě.⁴⁸ Pod vedením Tjágaráji Čettiho, nástupce původního lídra Mádhavana Nájara, ale strana upustila od sociálních reforem a zaměřila se pouze na vypuzení bráhmanů z postů ve státní správě a politického obsazení. A třebaže se nadále prohlašovala za zástupce veškeré nebráhmanické populace, ve skutečnosti reprezentovala zájmy pouze několika konkrétních vyšších kast, a mnoho ze svých původních přívrženců, především z řad nedotýkatelných a muslimů, v této době ztratila. Navíc, přestože si nikdy nekladla za cíl stát se stranou celoindického záběru, si výrazně uškodila naprostým distancováním se od Gándhího kampaní nespolečnosti, a ze své porážky v roce 1937 se tak už nevzpamatovala.⁴⁹

Na stranu nižších kast, ne však nedotýkatelných, se často stavěli také vládci knížecích států, nakonec pozvednutí úrovně nižších společenských vrstev bylo i v jejich zájmu. Mnozí z nich totiž sami pocházeli z nízkých kast a obávali se o ztrátu vlastních privilegií. Ve snaze zabránit bráhmanům opanovat státní správu v Maharáštre, zavedl zde vládce Šáhú Čhatrapati, původem z kasty maráthů, tedy šúdrovské rolnické kasty, již v roce 1902 rezervaci 50 % neobsazených pozic ve státní správě pro příslušníky zaostalých tříd. V Maisúru, kde vládce opět pocházel z kasty šúdrů, dosahovala pozitivní diskriminace ještě většího rozsahu, když byly na základě doporučení Millerovy komise, ustavené přímo pro tyto účely, roku 1921

---

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž, s. 520-521.

⁴⁸ Tamtéž, s. 488.

⁴⁹ IRSCHICK, Eugene F. *Politics and Social Conflict in South India: The Non-Brahman Movement and Tamil Separatism, 1916 - 1929*. California: University of California Press, 1969, s. 175 - 182.

zavedeny kvóty na polovinu všech nejvyšších postů Indické civilní služby.⁵⁰ Ve stejné době začalo zavádění pozitivní diskriminace v politické sféře pronikat i na centrální úroveň. Roku 1919 vstoupily v platnost kvóty na místa pro zaostalé kasty nejen v provinčních zákonodárných radách, ale i v národním zákonodárném shromáždění.

Atmosféra 20. let přála také aktivismu ve věci nedotýkatelných. Zatímco v 19. století se reformní hnutí za práva nedotýkatelných nepříliš úspěšně zasazovala především o společenské uznání těchto komunit, meziválečná léta přinesla do jejich snažení výraznou změnu - nyní tyto organizace argumentovaly občanskými právy. Na konkrétních případech, jako volný přístup na veřejná místa, především do ulic, škol, chrámů a ke zdrojům pitné vody, tak transformovala zpochybnění kastovního pořádku v explicitní požadavek „občanských práv chráněných zákonem“. Snažila se tedy začlenit náboženskou demokratizaci do velkorysejšího liberálního paradigmatu občanských práv, která podmiňovala spíše pojetím veřejnosti než koloniálním pojetím komunity. Navíc namísto původních způsobů vyjádření pomocí nejrůznějších polemik a podáváním petic, nyní reformní hnutí využívala nového možného způsobu kolektivního vyjádření, a to nenásilných protestů neboli *satjágrah*.⁵¹

2.4 Přístup INC k sociálním otázkám a vliv Gándhího pohledu na kasty

Na začátku 20. století tedy kasta již představovala téma ve společnosti často diskutované a zejména otázka nedotýkatelnosti se začala stávat předmětem zájmu nejrůznějších politických sil. Nicméně Indický národní kongres, jehož členskou základnu z velké části tvořili především bráhmani, fungoval jako elitářská organizace ještě dlouho po svém vzniku; není proto divu, že sociální problematika stranu příliš nezajímala. Pro velkou část Kongresu nepředstavovalo řešení otázky sociálního postavení nedotýkatelných na cestě za získáním nezávislosti nijak zvlášť důležitý mezník, spíše naopak. Samozřejmě existovaly mezi členy Kongresu také výjimky, jmenujme zde například radikálního člena Kongresu Subháše Čandru Basua, jenž požadoval, aby byla nová Indie vystavěna na zásadách rovnosti a spravedlnosti, a věřil, že kastovní systém bude z indické společnosti skutečně odstraněn⁵², jeho názor byl však v řadách INC skutečně spíše ojedinělý.

V prvních letech 20. století byla záležitost nízkých kast v Kongresu sice projednávána, nicméně u toho také zůstalo. Až v roce 1917, kdy tlak na INC narůstal skutečně ze všech stran, si představitelé Kongresu uvědomili, že svou naprostou nečinností v tomto ohledu

⁵⁰ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 522 - 523.

⁵¹ RAO, Anupama. *The Caste Question*. Delhi: Permanent Black, 2011, s. 77 - 82.

⁵² BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 245.

skutečně škodí především sami sobě, a s velkou pompou tak byla na sjezdu v Kalkatě vydána první opatrná rezoluce, v níž Kongres shledal odstranění útlaků na utlačovaných třídách za nutné a oprávněné a uznal, že zákaz přístupu do státních škol, nemocnic, soudů a úřadů způsobuje těmto třídám značné potíže a strádání.⁵³ Významným faktorem, jenž se podílel na vydání tohoto prohlášení, bylo také zveřejnění výsledků posledního sčítání obyvatel, jež zaznamenalo výrazný pokles hinduistů a naopak nárůst muslimů a křesťanů. To v praxi znamenalo, že pokud by Indie v budoucnu získala nezávislost, nebylo již zdaleka tak jisté, že budou hinduisté v zemi disponovat jednoznačnou většinou. A nedotýkatelní, kteří již tehdy představovali přibližně 16 % tamní populace, mohli v tomto ohledu sehrát poměrně významnou roli.⁵⁴ Po rozruchu, který vydání rezoluce způsobilo, ale opět následovalo období naprostého nezájmu Kongresu o tuto problematiku a prakticky veškerá činnost v této otázce na nějakou dobu znovu utichla.

K tématu postavení nízkých kast se Kongres vrátil opět ze zcela praktických důvodů v roce 1920, kdy se snažil stmelit společnost pro Hnutí nespolupráce v letech 1921-22. V roce 1920 na sjezdu v Nágpuru tak byla předchozí rezoluce stvrzena další, jež hinduisty vyzývala, aby své náboženství zbavili „ostudné nedotýkatelnosti“⁵⁵ a snažila se ze zlepšení postavení zaostalých kast učinit hlavní národní prioritu.⁵⁶ Sjezd v Nágpuru byl posledním milníkem na Gándhího cestě do vysoké politiky a na podobě prohlášení se značně podílel právě on. Už z této rezoluce je patrné, že Gándhí považoval otázku nedotýkatelnosti za problém náboženský, nikoli sociální.⁵⁷

V roce 1922 stanovil Pracovní výbor Kongresu komisi, jež měla připravit plán, jak s nedotýkatelností ve společnosti bojovat. Avšak komise práci na tomto plánu nikdy nezapočala a sociální otázky byly propříště delegovány na *Hindú mahásabhu*, hinduistickou odnož Kongresu nesdílející sekularistickou politiku lídrů INC, pro kterou nedotýkatelnost představovala zranitelný aspekt jejich hinduistického nacionalistického směřování.⁵⁸ Ta v srpnu roku 1923 v souvislosti s tímto pověřením uspořádala mimořádný sjezd, na němž člen organizace, Svámí Šraddhánanda, představil velmi odvážný program o čtyřech bodech,

---

⁵³ AMBEDKAR, B. R. What Congress and Gandhi Have Done to the Untouchables: Chapter I - A Stranger Event. *A Dalit-Bahujan Media: Dr. Babasaheb Ambedkar and his People* [online]. 2006 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z:

<http://www.ambedkar.org/ambcd/41B.What%20Congress%20and%20Gandhi%20CHAPTER%20I.htm>

⁵⁴ HONS, Pavel a Dagmar MARKOVÁ. *Když němí promluví: Antologie hindské a tamilské dalitské literatury*, s. 24.

⁵⁵ JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*. London: Hurst, c2003, xiv, s. 14.

⁵⁶ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 247.

⁵⁷ JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*, s. 14-15.

⁵⁸ Tamtéž, s. 15.

v němž pro zaostalé třídy požadoval přístup k veřejným studnám; dále aby tento přístup k vodě byl pro ně zcela volný a bez omezení jako pro nejvyšší z hinduistů; aby příslušníci zaostalých kast mohli při veřejných shromážděních a oslavách sedět na stejném koberci jako vyšší kasty; a nakonec aby děti patřících do této komunity, a to i dívky, mohly ve státních školách sedět pohromadě s ostatními dětmi. Pro ortodoxní hinduisty, kteří tehdy v čele Hindú mahásabhy stáli, byly ovšem Šraddhanandovy požadavky příliš radikální, a přípravu plánu na vypořádání se s nedotýkatelností tedy předali Panditskému podvýboru, jenž na sjezdu v roce 1924 vydal o dost mírnější verzi této rezoluce, načež Šraddhananda Hindú mahásabhu opustil z důvodů, že ji pro boj proti nedotýkatelnosti nepovažoval za dostatečně důraznou.⁵⁹

Téhož roku Gándhí podpořil kampaň v Tiruvidángúru, vedenou za vstup nedotýkatelných do chrámů. Nicméně během diskusí s ortodoxními bráhmany, které během kampaně absolvoval, si uvědomil, že pro získání i vysokokastovních hinduistů pro věc nedotýkatelných, si musí nejdříve zajistit důvěru těchto kast a hinduismus samotný chránit. Kampaně za vstup do chrámů sice podporoval i nadále, ale o toto konkrétní hnutí zájem ztratil. Od této doby se snažil přispívat ke zlepšení podmínek nedotýkatelných takovým způsobem, aby nepopudil vyšší kasty. Začal se věnovat pouze kauzám, jež byly spíše náboženského než sociálního, a tedy i citlivějšího, charakteru, což argumentoval slovy, že rovnost před Bohem je pro něj vyšší než rovnost mezi lidmi.⁶⁰

Gándhí totiž, jak upozorňuje Bayly⁶¹, nepovažoval nedotýkatelnost za problém ve společnosti, ale za vadu na hinduismu. Nedotýkatelnost striktně odmítal a za zlepšení životních podmínek nejnižších vrstev obyvatel se skutečně zásadně zasadil, nicméně kastovní systém jako takový, nebo lépe řečeno společnost rozdělená do čtyř varn, mu nijak nevadila, naopak, považoval ji za zcela přirozenou, božskou a mravní. Zastával názor, že systém varn udržuje ve společnosti rovnováhu a až do 40. let ho velebil jako naprosto rovnostářský princip, od hinduismu zcela neoddělitelný. Ve 30. letech, pod vlivem marxismu, prohlašoval, že varnový systém splňuje všechny etické i ekonomické požadavky. Podle Gándhího jsou si všechny varny rovny, jelikož život v hinduistické komunitě závisí na každé z nich stejně. Bez jediné z nich nebude společnost fungovat správně; pokud každá varna, každá kasta plní své povinnosti, společnost vzkvétá, národu ku prospěchu. Někteří z Gándhího příznivců se pak této jeho myšlenky varny jako cesty k socialistické utopii chytli natolik, že byl princip varny

---

⁵⁹ Tamtéž, s. 15-16.

⁶⁰ Tamtéž, s. 39.

⁶¹ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 250-253.

veřejně veleben jako manifestace starobylého socialismu, který by, pokud bude obnoven do své nedotčené čistoty, mohl odstranit sociální neduhy nejen v Indii, ale po celém světě.⁶²

Gándhí usiloval o pozvednutí životních podmínek nedotýkatelných a o zcivilizování jejich chování, které neodpovídá předpisům hinduismu. Věřil, že *haridžani*, neboli boží lid, jak nedotýkatelné nazýval, jsou pro kastovní hinduisty skutečně nečistí, ale že zde existuje možnost jakéhosi očištění, přivedení na správnou cestu a obrácení k pevné a správné víře. V „očistě“ nedotýkatelných pomáhala Gándhímu celá řada různých „osvětových“ organizací, jednou z takových byl například spolek *Haridžan sévak sangh* (Organizace na pomoc haridžanům), jenž Gándhí se svými spolupracovníky založil v roce 1932 jako prohloubení závazku národního hnutí do oblasti problematiky zaostalých kast. Nutno podotknout, že naprostá většina členů spolku pocházela z „čistých“ kast a jejich pohled na nedotýkatelnost byl značně rozpolcený. O „očistu“ nedotýkatelných se pokoušeli snahou vštípit jim návyky čistoty a slušného chování, odradit je od konzumace alkoholu a masa ze zdechlých zvířat a zbavit je nevhodného holdování sexuálním požitkům. Haridžani toto úsilí pochopitelně příliš neocenili, necítili se před kastovními hinduisty nečistí, a neměli tak potřebu se před nimi jakkoli očišťovat.

„Očistu“ nedotýkatelných, i když v jiné podobě, prakticovala také Árjasamádž, hinduistické reformní hnutí založené již v roce 1875, které hlásalo návrat k původnímu učení véd a kritizovalo modloslužebnictví, běžné v lidovém hinduismu a zesílené vlivem křesťanských misionářů. Do mýtu o „védském zlatém věku“ implementoval zakladatel Árjasamádže, Dajánanda Sarasvatí, také sociální dimenzi, když védský kastovní systém prezentoval jako mnohem flexibilnější než ten současný. Zastával názor, že tehdy kasty vůbec neexistovaly a společnost se dělila pouze podle varnového systému. Znepokojoval ho pokles hinduistů ve prospěch počtu muslimů a křesťanů, který vyplýval z výsledků pravidelných sčítání obyvatel, jež odrážely skutečnost, že mnoho příslušníků nízkých kast nebo nedotýkatelných se od svého nízkého statusu ve společnosti snaží odpomoci konverzí, a tak zavedl rituál *šuddhi* pro jejich rekonverzi. Árjasamádž tímto rituálem navracela bývalé hinduisty, kteří konvertovali k jinému náboženství, zpět k hinduismu a navléknutím posvátné šňůry je dokonce pasovala mezi dvojzrozence, tedy tři vyšší třídy indické společnosti. Nejsilnější podpory se hnutí *šuddhi* dostávalo především v severní a západní části Indie, ukázalo se však být jen poměrně krátkým trendem konce 19. století.

---

⁶² ISR, 4 Sept 1937, s. 11. In: BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 253.

2.5 Ambédkar jako mluvčí nedotýkatelných

Bhímraó Rámđží Ambédkar, jeden z prvních indických lídrů, který v politické aréně formuloval odlišný, rovnostářský, pohled na společnost, se narodil v roce 1891 do rodiny vesnických mahárů v dnešní Maháráštre. Jeho otec patřil k poslední generaci nedotýkatelných kast, jež mohly pracovat v britské armádě, a měly tedy možnost si alespoň o něco zvýšit svůj sociální status a přijít k drobnému majetku. Značná část maháráské populace v tomto regionu, včetně Ambédkarovy rodiny, navíc patřila k bhaktickému hnutí *Kabír panth*⁶³, inspirativnímu náboženskému směru vyznávajícímu extatickou lásku ke Kabírovi a jeho učení, jež zde maháráské kasty sjednocovalo a podněcovalo k získávání nových schopností a vědomostí.

Ambédkar se stal prvním absolventem univerzity pocházejícím z komunity mahárů⁶⁴, díky stipendiu barodského knížete studoval nejdříve na univerzitě v Bombaji, později také v New Yorku a Londýně. Jeho záběr byl vsutku široký, kromě ekonomie se zajímal též o historii a filozofii, a značnou pozornost věnoval také sociologii a antropologii. V roce 1919 se za nedotýkatelné, konkrétně za maháry, poprvé angažoval na politické rovině, když před Southboroughským výborem, jenž se podílel na podobě plánovaných Montaguových-Chelmsdorfových reforem, požadoval devět volených zástupců z řad zaostalých tříd v bombajské zákonodárné radě. Již tehdy se Ambédkar svým projevem od ostatních maháráských lídrů výrazně odlišil – mluvil bezchybnou angličtinou, vyjadřoval se zdlouhavě a vášnivě, ale sofistickovaně, a nikdy nepřekračoval hranici právnické obhajoby. Věřil v politický proces a věděl, jak v dané situaci postupovat. Navíc nebyl spojován s žádným konkrétním hnutím nízkých kast, bránil zkrátka práva menšiny, jež, jak Ambédkar svůj požadavek zdůvodňoval, nemůže být zastupována kastovními hinduisty, jelikož ti na zlepšení jejich stávající situace nemají sebemenší zájem. Nakonec bylo zaostalým třídám přiznáno právo na jednoho jmenovaného člena v bombajské zákonodárné radě, která později také stanovila komisi, jež měla přezkoumat potřeby zaostalých tříd. Zpráva komise, která pro zaostalé kasty a kmeny navrhovala rezervaci míst ve vzdělávacích institucích a státních úřadech, se pak stala oficiální politikou místní vlády. A Ambédkar, jenž se během této zkušenosti projevil jako profesionální mluvčí těchto vrstev, začal být Brity zván k důležitým jednáním o budoucí podobě Indie.⁶⁵

---

⁶³ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 257.

⁶⁴ ZELLIOT, Eleanor. *From Untouchable to Dalit: Essays on the Ambedkar Movement*. New Delhi: Manohar, 2010, s. 64.

⁶⁵ Tamtéž, s. 64-67.

Díky svým proslovům a publikacím o bezpráví nedotýkatelných byl již na konci 20. let považován za jednoho z nejvýznamnějších veřejných aktivistů v Indii.⁶⁶ Pořádal *satjagrahy* za vstup nedotýkatelných do chrámů a agitoval za zahrnutí nedotýkatelných mezi oprávněné nositele znaků vyšších kast, jako například posvátné šňůry dvojzrozců, jež nedotýkatelným náboženské spisy zakazují. V roce 1927 způsobil senzaci⁶⁷, když během své kampaně proti bráhmanismu veřejně spálil výtisk Manuova zákoníku, obecně považovaný za základní kodex bráhmanského hinduismu. Později se o hinduismu vyjádřil jako o snůšce příkazů a zákazů, které hinduisty bezhlavě otročí, a které si nezaslouží nic, než aby bylo zničeno.

Varnový systém Ambédkar považoval za unikátní sociální strukturu, kterou můžeme nalézt pouze v Indii. Za specifický rys tohoto systému považoval především jeho „odstupňovanou nerovnost“, kterou shledával za obzvláště nebezpečnou formu nerovnosti, vzhledem k tomu, že ani podrobené skupiny nejsou na společné úrovni, a proti nadřazené vrstvě se tedy nevzbouří, jelikož by ztratily svou nadvládu nad skupinami postavenými níže pod nimi, které by se tím pádem dostaly na jejich úroveň. Věc je o to komplikovanější, že každá z varn se dále dělí na nespočet různých kast, mezi nimiž hierarchie funguje také. Ambédkar byl prvním politikem pocházejícím z nízkých kast, jenž dokázal nabídnout takto sofistikovaný pohled na kastovní systém.⁶⁸ Hierarchizaci mezi nízkými kastami odsoudil s tím, že rivalita a žárlivost, kterou mezi nimi vzbuzuje, jim akorát brání v možnosti jakékoli společné akce. Byl si velmi dobře vědom, že bez vzájemné spolupráce nemají nízké kasty šanci se prosadit.

Ambédkarův pohled na kastu se lišil od pohledu západních vědců, na rozdíl od nich ji nepovažoval za fenomén rasový, nýbrž sociální, který vyplynul ze strategie bráhmanů držet se striktně endogamního režimu, a ostatní vrstvy společnosti pak příklad této samoprohlášené elity následovaly. Ambédkar rasovou teorií západních vědců, pro které byli nedotýkatelní původními domorodci podmanění árijskými příchozími, odmítl a namísto ní poskytl mnohem komplexnější a důmyslnější interpretaci. Tvrdil, že útokům silnějším nájezdníků zvenčí byla vystavena naprosto každá společnost, proto po podmanění původních obyvatel a usazení se v oblasti Árjové ustavili skupiny tzv. dalitů (v maráthštině „utlačený, rozdrcený, rozmačkaný“), kteří měli vesnice před dalšími nájezdy chránit. Z toho důvodu tito lidé žili na okrajích vesnic,

---

⁶⁶ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 257.

⁶⁷ AMBEDKAR, B. R. Castes in India: Their Mechanism, Genesis and Development. *Indian Antiquary* [online]. May 1917, Vol. XLI [cit. 2013-08-22]. Dostupné z:

<https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>

⁶⁸ JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*, s. 20-21.

nikoli kvůli tomu, že by se jim ostatní obyvatelé vyhýbali. Dalitě se také stali prvními a nejhrošlivějšími stoupenci buddhismu a zůstali jimi i poté, co většina ostatních obyvatel konvertovala zpět k hinduismu, což bylo příčinou toho, proč je bráhmani nezaměstnávali jako kněze a zakázali jim přístup do chrámů vůbec. Nenávist dalitů k bráhmanům pramenila z faktu, že bráhmani představovali nepřátele buddhismu a nedotýkatelnost dalitům bráhmani vnutili, jelikož se odmítli své buddhistické víry vzdát.⁶⁹

Tímto Ambédkar nedotýkatelným poskytl zcela novou, odlišnou a prestižní, identitu, a vytvořil tak velmi silný ideologický základ pro zpochybnění jejich podřízeného postavení, a co víc, pro teorii rovnostářské společnosti. Pokud se jednou nedotýkatelní považovali za dřívější buddhisty, mohli překročit rozdělení a proti kastovní hierarchii se mobilizovat. Ve zformování společné identity Ambédkar spatřoval cestu, jak rozdíly mezi jednotlivými nízkými kasty překročit a v zájmu zlepšení jejich sociálního i ekonomického postavení tyto skupiny sjednotit. Realizace této myšlenky se ovšem kvůli lídrům Kongresu, a především kvůli Gándhímu, ukázala být velmi obtížnou.⁷⁰

2.6 Nedotýkatelní v centru politického zájmu

Néhrú, Gándhí a Ambédkar, nejdůležitější postavy indické politiky 20. století, chápali kastovní systém, a nedotýkatelnost především, jako reálný problém země, jež aspiruje na to stát se samostatným, moderním státem. Gándhí a Ambédkar, jakožto klíčové osobnosti utváření moderního chápání kasty, zastávali ale velmi rozdílné názory na to, jak se s neutěšenou situací nízkých kast v Indii vypořádat. Nicméně i v jejich pohledech na tuto problematiku můžeme nalézt několik spojujících prvků. Ani jeden z nich kastovní pořádek nepovažoval za výmysl etnografů nebo vypočítavou taktiku ze strany Britů, naopak, Gándhí ani Ambédkar nepochybovali o reálné existenci těchto skutečností a nedotýkatelnost vnímali jako „ostudu hinduismu“. Zároveň, na rozdíl od Néhrua a jeho spolupracovníků, kteří potřebu učinit z kasty politické téma neviděli a zasahovat do této sociální problematiky vydáváním jakýchkoli opatření odmítali, byli Gándhí s Ambédkarem přesvědčeni, že tyto otázky by se měly stát vážně diskutovanými tématy politických lídrů, tedy měly by se řešit právě na politické scéně.⁷¹

---

⁶⁹ AMBEDKAR, B. R. *The Untouchables: Who Where They and Why They Became Untouchables?*. [online]. [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU> a <https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>.

⁷⁰ JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*, s. 23.

⁷¹ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*. s. 260.

V roce 1930 koloniální úřady Ambédkara podpořily v roli mluvčího nedotýkatelných, když ho přizvaly k první konferenci u kulatého stolu, kde se projednávaly další ústavní změny pro Indii. Během druhé konference u kulatého stolu Ambédkar vznesl svůj zásadní požadavek na oddělené volební kurie pro nedotýkatelné, ostatně pro muslimy fungovaly zvláštní kurie již od roku 1909, a Ambédkar doufal, že taková volební reforma by mohla nízké kasty transformovat v solidní zájmovou skupinu. Jeho návrh byl ale Kongresem, a zejména Gándhím ostře odmítnut. Zavedení oddělených kurií Gándhí považoval za závažný krok, jenž by mohl indickou společnost hluboce rozdělit. Jako většina členů Kongresu, tedy mimo progresivně smýšlející politiky kolem Néhrúa, nazíral na kastovní systém velmi konzervativně; nespátkoval v něm ani tolik hierarchický princip, jako spíše vzájemný soulad a vyváženost – každá kasta plní svou socio-ekonomickou funkci, čímž zaručuje harmonii celku. Gándhí chtěl proti nedotýkatelnosti bojovat reformou mentality, jež povede k plné integraci nízkých kast do lůna hinduismu, nikoli rozdíly mezi kastami zdůrazňovat, k čemuž by podle něj zavedení oddělených kurií vedlo.

Po neúspěšných pokusech dojít k vzájemné shodě ohledně zastoupení jednotlivých komunit v zákonodárných sborech, vydal premiér MacDonald se souhlasem většiny delegátů svůj vlastní návrh, jenž do historie vstoupil pod označením „komunální výměr“ (*Communal Award*). Kromě oddělených volebních kurií pro muslimy, sikhy a Evropany v něm MacDonald stanovil také zvláštní volební kurii pro nedotýkatelné, které tímto krokem v podstatě učinil náboženskou menšinou. V reakci na komunální výměr Gándhí vyhlásil hladovku až k smrti. Bouře po celé Indii, které se po ohlášení hladovky strhly, donutily obě strany přistoupit ke kompromisu. Madan Móhan Málavíja, jenž v INC zastupoval zájmy vyšších kast, uspořádal konferenci, na které spolu s Ambédkarem hledali řešení, jež by byla přijatelná pro Kongres i Ambédkara, a před Gándhího, jehož zdravotní stav se rychle zhoršoval, předkládaly návrhy možných dohod. Nakonec byl zástupci obou stran – Kongresem, který v podstatě reprezentoval vyšší kasty, a Ambédkarem, jakožto mluvčím nedotýkatelných – podepsán tzv. púnský pakt, jenž nedotýkatelným namísto oddělených kurií zaručoval rezervaci sto čtyřiceti osmi křesel v provinčních zákonodárných shromážděních⁷², tedy více než o polovinu větší zastoupení, než jaké jim původně poskytoval komunální výměr. Nicméně Ambédkarova snaha definovat nedotýkatelné jako komunitu odlišnou od hinduistické většiny tak skončila neúspěchem, a nedotýkatelní byli nadále považováni pouze za zaostalé příslušníky hinduismu.

---

⁷² JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*, s. 24.

Prakticky ihned po podepsání púnského paktu se Gándhí velmi důrazně pustil do boje proti nedotýkatelnosti. Týden mezi 27. zářím a 2. říjnem roku 1932 ustanovil tzv. „Týdnem zrušení nedotýkatelnosti“, během kterého byly nedotýkatelným zpřístupněny některé chrámy a několik kastovních hinduistů konzumovalo jídlo společně s dality.⁷³ V únoru 1933 založil týdeník „Haridžan“ a od listopadu 1933 do srpna 1934 vedl kampaň za odstranění nedotýkatelnosti, během níž ujel celkem dvanáct a půl tisíc mil, když po celé Indii promlouval o krutostech nedotýkatelnosti a sbíral finanční prostředky pro tuto věc.⁷⁴ Sliboval si, že osobní návštěvou se mu podaří získat nové příznivce a zároveň prohloubit vztahy s těmi stávajícími. Výběr peněz měl navíc mezi nízkými a vyššími kasty vyvolat pocit jedné společné komunity.⁷⁵ V září 1932 pomohl založit Celoindickou společnost proti nedotýkatelnosti (*All-Indian Anti-Untouchability League*) v čele s výborem o devíti členech, z nichž tři byli příslušníci nedotýkatelných kast, přičemž jeden z těchto postů patřil samozřejmě Ambédkarovi. Ten v zájmu odstranění kastovního systému navrhl vést kampaň, jež by podporovala mezikastovní sňatky a společnou konzumaci jídla bez ohledu na kasty, což ovšem bylo vedením společnosti pocházejícím z vyšších vrstev zamítnuto, načež tři zbývající členové ihned rezignovali. Společnost tedy byla přejmenována na Haridžan sévak sangh; měla se věnovat otázce zaostalých kast, a to především v oblasti vzdělání, a usilovat o změnu mentality vyšších kast, jež by umožnila začlenění haridžanů do většinové společnosti. Příliš úspěšný ovšem spolek nebyl; nedotýkatelní, jak již bylo řečeno výše, Gándhího pohled na jejich komunitu nesdíleli a vnímali ho spíše jako urážlivý a ponižující. Veškerá činnost spolku byla navíc silně prodchnuta paternalismem, jenž nízké kasty od jakékoli spolupráce také značně odrazoval.⁷⁶

2.7 Další vývoj v otázce kast a nedotýkatelnosti ve 30. a 40. letech

Ve 30. a 40. letech tedy kasta již představovala ústřední téma politických diskusí i volebních strategií. Stále většího významu nabývala kasta a nedotýkatelnost v těchto debatách

---

⁷³ PASWAN, Sanjay a Pramanshi JAIDEVA. *Encyclopaedia of Dalits in India: Leaders*. Delhi: Kalpaz Publ, 2004. Vol. 4, s. 86.

⁷⁴ TELTUMBDE, Anand. A legacy of hatred. *The Week: Journalism with a human touch* [online]. 2013, January 28 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: http://www.manoramaonline.com/cgi-bin/MMOnline.dll/portal/ep/theWeekContent.do?contentId=13320825&programId=1073755753&tabId=1&BV_ID=@@&categoryId=-194841

⁷⁵ *Gandhi's Vision for Indian Society: Theory and Action: The temple-entry campaign and the travelling campaign against untouchability, 1932-1934* [online]. Oslo, 2010 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/23275/IngridxKnudegaardxmasteroppgevixixhistorie.pdf?sequence=1>. Master Thesis in History. University of Oslo.

⁷⁶ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 250.

také z hlediska zázemí voličů z řad hinduistů, zejména v souvislosti s návrhy na oddělení kurie, které by hinduisty ve vlastním budoucím státě mohly připravit o jasnou převahu, s kterou tolik počítali. Takové obavy samozřejmě jen zintenzivnily již dosud probíhající programy „očisty“ nedotýkatelných prováděné různými reformními hnutími.

Během 30. let mnohé indické legislativy diskutovaly, a v některých případech i přijaly, nevelká opatření vztahující se k omezení nedotýkatelnosti ve společnosti. Nejvýznamnějšími z nich pravděpodobně byly madráský Zákon o odstranění občanských omezení (*Removal of Civil Disabilities Act*) z roku 1938, jenž nedotýkatelným zaručoval přístup do všech státních úřadů a institucí a vybízel soudy, aby nepřipouštěly žádnou kastovní diskriminaci vycházející ze zvykového práva⁷⁷, a o rok mladší Zákon o přístupu haridžanů do chrámů (*Harijan Temple Worship Act*) přijatý v Bombaji. Za důležitý krok na celoindické rovině lze považovat rezoluci, kterou Kongres vydal roku 1931 v Karáči, o níž se mluví jako o předloze pro budoucí indickou ústavu a základu programu INC na dlouho dopředu. V prohlášení, které vyzdvihuje ideály liberální demokracie a moderní ekonomiky, není o institutu kasty jakákoli zmínka. V zákonu o správě Indie přijatém roku 1935 (*Government of India Act*), který mimo jiné udělil provinciím Britské Indie poměrně rozsáhlou autonomii a rozšířil volební právo, byli nedotýkatelní poprvé označeni pod souhrnným názvem „soupisné kasty“ (*Scheduled Castes, SC*), který se udržel i po získání nezávislosti.

---

⁷⁷ SISSON, Richard a Stanley A. WOLPERT. *Congress and Indian Nationalism: the pre-independence phase*. California: University of California Press, 1988. S. 192.

3 Vliv kasty na politický vývoj Indie po získání nezávislosti

Tato část práce pokrývá období indické historie od získání nezávislosti v roce 1947 po současnost. Nejdříve je pozornost věnována opatřením ohledně kasty, která stanovuje ústava, a poté krokům jednotlivých vlád podniknutých v souvislosti s některými z těchto opatření a okolnostem, které postup vrcholných představitelů Indie ovlivňovaly především. Hlavní důraz je kladen na otázku rezervací pro další zaostalé třídy, jejichž zavedení předcházela dlouhá a ostrá společenská debata, jež tento socio-ekonomický prostředek státu změnila v politický nástroj schopný výrazně přeměnit podobu indické politické scény z hlediska chování voličů i jednání politických stran.

3.1 Ústava a kasta

Práce na přípravě textu ústavy nově vznikajícího státu začala prakticky ihned po získání nezávislosti. Dne 29. srpna 1947 byl za tímto účelem jmenován výbor, v čele s Bhímráem Rámadžím Ambédkarem, jenž do tohoto základního státního dokumentu vložil ideály svobody, rovnosti a spravedlnosti, inspirované⁷⁸ mimo jiné Všeobecnou deklarací lidských práv, která byla Valným shromážděním OSN schválena v prosinci roku 1948. V prvním článku deklarace stojí:

„Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.“⁷⁹

S nadsázkou bychom mohli říci, že tradiční indická kastovní společnost se řídí zákonem přesně opačným - podle pravidel kastovního systému je postavení člověka určeno narozením a nerovnost ve společnosti, která představuje základní princip tohoto systému, je odstupňována a tak pevně zakořeněna, že hierarchie funguje i v rámci jednotlivých tříd.⁸⁰ Tvůrci ústavy si samozřejmě byli vědomi, že aplikace demokratických práv a svobod na indickou společnost, nebude lehkým úkolem. Do ústavy tedy zakotvili také několik dočasných opatření, která měla ošetřovat otázku nízkých kast a nedotýkatelnosti takovým způsobem, jež by těmito skupinám v nedlouhém časovém intervalu umožnila zlepšit svou socio-ekonomickou

---

⁷⁸ PASWAN, Sadanand. *Caste politics and socioeconomic mobility*, s. 22.

⁷⁹ Valné shromáždění OSN, *Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. 10. prosince 1948, 217 A (III). Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [cit. 2013-07-24]

⁸⁰ PASWAN, Sadanand. *Caste politics and socioeconomic mobility*, s. 22.

situaci natolik, že se plynule stanou plnohodnotnou a uznávanou součástí společnosti i v očích ostatních obyvatel. Hotový návrh ústavy byl dne 26. listopadu 1949 zákonodárným shromážděním schválen a o dva měsíce později, dne 26. ledna 1950, vstoupila ústava v platnost. Tímto dnem se z Indického dominia stala Indická republika, sekulární a demokratická, jež nyní zaručovala základní práva a svobody všem svým občanům.

Existenci kast nebo kastovního systému ústava sice neruší, nicméně netolerance jakékoli společenské nadřazenosti, jeden z hlavních rysů kastovního systému, v podstatě vyplývá z článku č. 15, jenž zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě náboženství, rasy, kasty, pohlaví nebo místa narození. Článek č. 14 navíc zaručuje všem indickým občanům rovnost před zákonem a článek č. 16 požaduje rovnost příležitostí v otázkách zaměstnání ve státních institucích a jmenování na posty státní správy. Zato nedotýkatelnost a její praktikování jsou výslovně zrušeny článkem č. 17; za účelem pozvednutí socio-ekonomických podmínek těchto skupin obyvatelstva ovšem ústava nadále tyto skupiny rozlišuje - označuje je jako „soupisné kasty“ (*Scheduled Castes, SC*) a „soupisné kmeny“ (*Scheduled Tribes, ST*) a chápe je jako komunity, kterým jsou garantovány určité výhody a úlevy s cílem pozvednout míru vzdělanosti a zlepšit ekonomickou situaci těchto skupin, což by samo o sobě mělo následně vést ke zvýšení jejich postavení ve společnosti. Pro jasné vymezení, kterých skupin se tato opatření týkají, byly ještě v roce 1950 na základě článků č. 341 a č. 342 sestaveny seznamy soupisných kast a kmenů; čítaly tehdy 1108 kast a 744 kmenů.⁸¹ Tyto seznamy vycházely z obdobného dokumentu z roku 1936, vytvořeného se záměrem přesně vymezit pojem „soupisné kasty“, který byl použit v zákonu o správě Indie z roku 1935. Pro všechny soupisné kasty a kmeny rezervují články č. 330 a č. 332 křesla v Lók sabze i zákonodárných shromážděních jednotlivých států a článek č. 46 ukládá státu povinnost poskytnout těmto komunitám i dalším zaostalým třídám podporu v oblasti vzdělání a pomoc ke zvýšení jejich ekonomické situace.

Termín „další zaostalé třídy“ (*Other Backward Classes, OBC*) představuje třetí skupinu obyvatel, kterou ústava rozlišuje za účelem nároku na určitá zvýhodnění poskytovaná státem. Jedná se o nízké kasty, jež podle hinduistické tradice mezi nedotýkatelné sice řazeny nejsou, ale úroveň jejich životních podmínek je velmi nízká. Článkem č. 340 tedy ústava doporučuje ustavení komise, která by prošetřila úroveň vzdělání, postavení ve společnosti a

---

⁸¹ NASIRUDDIN, Syed. Backward Classes Welfare. In: *Administrative Training Institute: Government of West Bengal* [online]. [cit. 2013-07-24]. Dostupné z: http://www.atiwbnic.in/index_htm_files/Backward_Classes_Welfare.pdf

ekonomické podmínky těchto skupin a předložila návrh, jak jejich stávající životní podmínky zlepšit.

3.2 Kálélkarova komise

Na základě článku č. 340 indické ústavy byla dne 29. ledna 1953 jmenována komise, jež měla určit kritéria pro posouzení zaostalosti, podle nich pak vytvořit seznam zaostalých tříd a na základě přezkoumání jejich socio-ekonomických podmínek navrhnout možná řešení této jejich tíživé situace. Komise, již předsedal politik a velký příznivce Gándhího, Káka Kálélkar došla k závěru, že mezi zaostalé třídy patří všechny skupiny obyvatel, jež jsou v rámci tradičního kastovního systému považovány za kasty šúdrovské, jejichž většině členů se nedostalo vzdělání a které nemají dostatek svých představitelů na poli průmyslu a obchodu ani v oblasti státní správy. Těmto kritériím odpovídalo celkem 2 399 kast, z nichž 837 komise posoudila jako nejzaostalejší⁸², jednalo se především o kasty svázané se zemědělstvím.⁸³ Ve zprávě, která byla parlamentu předložena 3. září 1956, členové komise navrhli rezervaci míst na všech úrovních úřadů státní správy i místních samospráv, pohybující se od 25 % až po 40 % v závislosti na rozsahu pravomocí daného sektoru úřadů, a rezervaci 70 % míst v odborných institucích pro kvalifikované studenty z řad těchto komunit.⁸⁴

Sám Kálélkar ale nepovažoval cestu rezervací za vhodné řešení situace těchto tříd, stavěl se proti jakékoli pozitivní diskriminaci ve státní správě, neboť tento způsob chápal jako další zdůrazňování kasty jednotlivce. Oficiálně ovšem s ustanoveními komise zcela souhlasil a svůj vlastní názor, značně odlišný od doporučení ve zprávě, pouze nastínil v dopise adresovaném prezidentovi.⁸⁵ Ani ministr vnitra, Góvind Vallabh Pant, jenž měl povinnost připravit ke zprávě posudek, se zaváděním rezervací pro OBC nesouhlasil, byl přesvědčen, že nerovnost vymizí ze společnosti samotným směřováním státu. Kastu jako nejvýznamnější kritérium pro posouzení zaostalosti neuznal, důraz kladený na kasty v rámci poskytování benefitů považoval jen za další posilování vědomí rozdílů mezi jednotlivými společenskými třídami.⁸⁶ Nicméně na půdě parlamentu ani k žádné diskusi nad kroky navrženými ve zprávě komise nedošlo a v květnu roku 1961 vláda celý návrh definitivně zamítla s odůvodněním, že

---

⁸² What is Mandal Commission?. *OBC Reservation* [online]. 2008 [cit. 2013-07-24]. Dostupné z: <http://obcreservation.net/ver2/reservation-mainmenu-9/mandal-mainmenu-102/what-is-mandal--mainmenu-90.html>

⁸³ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 291.

⁸⁴ What is Mandal Commission?. *OBC Reservation* [online].

⁸⁵ MAHESHWARI, Shriram. *The Mandal Commission and Mandalisation: A Critique*. New Delhi: Concept Publishing Company, 1991, s. 20.

⁸⁶ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 493.

si komise při stanovování kritérií nezachovala dostatečnou objektivitu a dále že v tak velkém množství zvýhodněných skupin se pomoci těm nejzaostalejším z nich opět nedostane.⁸⁷ Nakonec se vláda usnesla, že navzdory článku v ústavě není žádného takového seznamu platného na celonárodní úrovni potřeba. Debata ohledně vytvoření seznamů OBC platných po celé Indii tak na poměrně dlouhou dobu opět utichla, v některých státech ale rezervace pro tyto komunity zavedeny byly.

3.3 Návrat tématu kasty do politické sféry

V období vlády Džaváharlála Néhrúa se Kongres těšil vysoké podpoře indického obyvatelstva napříč všemi společenskými vrstvami. Politická strana, v jejímž vedení stále převládaly spíše elitní složky obyvatel, tak ve volbách pravidelně získávala hlasy od západně vzdělané inteligence, obchodníků a velkostatkářů, ale stejně tak se těšila podpoře venkovských obyvatel, náboženských menšin, dalitů i příslušníků zaostalých kmenů. Svou roli na této široké voličské základně samozřejmě sehrála významná úloha Kongresu v boji za nezávislost a silná pozice strany při budování státu po dosažení statusu dominia. Ve volbách v roce 1967 si ale Kongres již tak dobře nestál, podíl strany na moci byl tentokrát o poznání slabší.⁸⁸ Kromě nárůstu voličské základny pravicových stran byl tento stav částečně způsoben také rozmachem koalic prozemědělsky orientovaných organizací ve venkovských oblastech, sdružující především malé zemědělce, kteří se cítili ukřivděni dosavadní ekonomickou politikou Kongresu, jež se pod vlivem Néhrúa orientovala nejvíce na sféru průmyslu.

Indira Gándhiová, dcera Džaváharlála Néhrua, která nyní v čele INC stála, pochopila, že časy, kdy se strana mohla na voliče obracet jako k celému národu, jsou nenávratně pryč; svůj někdejší efekt tato rétorika postrádala obzvláště v klíčových zemědělských oblastech na severu Indie, tedy Uttarpradéši, Rádžasthán a Harijáně. Namísto původních apelů na bezejmenné masy se přiklonila ke strategii zaměřit se zejména na čtyři odlišné skupiny obyvatel - na kšatrijské komunity, soupisné kasty a kmeny a muslimy. Velkým majitelům půdy, kteří se obvykle řadili mezi kšatrije, slíbila přerušeni nebo alespoň zmírnění zemědělských reforem zavedených v prvních letech samostatného státu, jež omezovaly množství půdy⁸⁹, zbylé tři skupiny pak byly obecně považovány za přirozené voliče

---

⁸⁷ MAHESHWARI, Shriram. *The Mandal Commission and Mandalisation: A Critique*, s. 20.

⁸⁸ *Statistical Report on General Elections* [online]. New Delhi, 1967 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: http://eci.nic.in/eci_main/StatisticalReports/LS_1967/Vol_I_LS_67.pdf

⁸⁹ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 284-285..

Kongresu, vzhledem k programu strany, jež se profilovala jako zastánce sekularismu a pozitivní diskriminace pro sociálně slabé.

Mezitím byly pod vedením bývalého člena Kongresu, Čarana Sinha, organizace hájící práva rolníků seskupeny v politickou stranu *Bháratij kránti dal* (Indická revoluční strana, BKD), jež byla v roce 1974 po sloučení s několika dalšími politickými stranami přejmenována na *Bháratij lók dal* (Indická lidová strana, BLD). Lídru strany, Čaranu Sinhovi, jenž sám pocházel ze zemědělské kasty *džátů*, se podařilo oslovit malé zemědělce odsouzením státem podporované industrializace a požadavkem silné státní podpory drobnému podnikání právě v oblasti zemědělství. Množství politických sil, jež nesouhlasily s politikou Kongresu a zároveň se orientovaly na zájmy zemědělců, rostlo; v Tamilnádu již v roce 1967 zvítězila *Drávida munnétra kalagam* (Drávidská pokroková federace, DMK), v Paňdžábu takovou stranu představovala *Akálí dal* (Strana vyznavačů velkého Věčného, SAD) a v Bengálsku a Kérale Komunistická strana Indie (*Communist Party of India*, CPI).⁹⁰ Čaran Sinh šel ale dál a namísto podpory od státu těmto skupinám zemědělců z důvodu důležitosti zemědělství pro ekonomický růst země, začal požadovat podporu těmto komunitám jako odčinění historických křivd, které na nich byly spáchány. Sinh prohlásil džáty a jiné kasty svázané se zemědělstvím za OBC a začal hájit zavedení pozitivní diskriminace pro tyto třídy, jak to ukládá ústava. A tyto skupiny drobných zemědělců, jež se za éry koloniální vlády snažily co nejvíce pozvednout svůj status v očích Britů i ostatních kast, tak nyní svůj původ před státem co nejvíce snižovaly, aby si mohly také trochu ukousnout z lákavého koláče státem poskytovaných benefitů.⁹¹

Kasta se tedy znovu objevila na politické scéně a stala se důležitým měřítkem. Nacionalistická rétorika a snaha Kongresu oslovit všechny vrstvy společnosti byla nahrazena zacílením na konkrétní kasty. Stejně tak se pouze na určité kasty vztahovaly kvóty pro OBC, jež požadovala čím dál hlasitěji BLD a po ní i jiné strany. Kongres vedený Indirou Gándhiovou a opoziční uskupení, se ve volebním boji předbíhaly v emotivních a populistických prohlášeních a heslech, například před volbami v roce 1971 spustila Indira kampaň „Vyžeňte bídu!“, v rámci které slibovala rychlý ekonomický růst všem soupisným kastám a kmenům. Z rezervací, jejich navyšování a rozšiřování, se stal nástroj pro „kupování“ voličů a přístup k vyhodnocování nároků na pozitivní diskriminaci začal připomínat systém přerozdělování uloupené kořisti. Tradiční parlamentní postupy byly nahrazeny radikalismem.

---

⁹⁰ Tamtéž, s. 283.

⁹¹ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 439.

Brzy nato však čekalo Indii neslavné období výjimečného stavu, zatěžkávací zkouška indické demokracie, a po ní se zvláště otázka pozitivní diskriminace vynořila ještě v mnohem větších politických rozměrech.

3.4 Mandalova komise

V roce 1977 se po nečekaně ukončeném výjimečném stavu dostala k moci nová, narychlo vytvořená politická strana *Džanta* (Lidová strana, JP), v čele s premiérem Mórárdžím Désáim. Ve snaze odstavit Kongres od moci i v průběhu dalších let, oprášila vláda Džanty myšlenku pozitivní diskriminace pro OBC, v níž lídři strany spatřovali způsob, jak získat obrovskou voličskou základnu složenou právě z těchto tříd a výrazně tak ovlivnit podobu hlavní politické scény.

Dne 1. ledna 1979 byla jmenována komise vedená bihářským socialistou Bindéšvarim Prasádem Mandalem, jíž bylo svěřeno v podstatě stejné zadání jako jejím předchůdcům. Všichni členové komise pocházeli z nízkých vrstev, a opět se nejednalo o odborníky na danou problematiku, nýbrž o aktivní politiky; nulová objektivita a nedostatečná profesionalita se pak staly častými výtkami komisi právě na základě jejího složení. Vzhledem ke skutečnosti, že Kálélkarova komise chybovala již při určování kritérií pro posouzení zaostalosti, rozhodla se Mandalova komise věnovat tomuto bodu zvláštní pozornost a při stanovování vlastních kritérií proto využívala mnoho odborných studií a zpráv, výsledků terénních výzkumů a analýz prováděných na základě sčítání obyvatel i mnoha dalších zdrojů.⁹² Přesto však komise nakonec vyhodnotila jako nejdůležitější kritérium opět kasty, což zdůvodňovala tím, že skutečně právě kastovní příslušnost představuje hlavní příčinu sociální nerovnosti. Ostatně i pojem třída, s kterým komise neustále pracovala, nebyl ve zprávě nijak definován a nakonec byl ztotožněn s kastou.⁹³

Komise sestavila celkem jedenáct kritérií, podle nichž pak z nízkých kast vyčlenila ty, jež potřebují pomoc státu. Kritéria rozdělila na sociální, ekonomická a týkající se vzdělání, přičemž největší význam přisuzovala měřítkům sociálním, nejmenší naopak těm ekonomickým. Každé kritérium bylo v závislosti na jeho relevanci obodováno. V případě, že daná kasta dosáhla alespoň poloviny z celkových dvaceti dvou bodů, byla oficiálně uznána za zaostalou. Nicméně poslední data, mapující množství a velikost kast, pocházela ze sčítání lidu

---

⁹² What is Mandal Commission? - Page 2. *OBC Reservation* [online]. 2008 [cit. 2013-07-24]. Dostupné z: <http://obcreservation.net/ver2/reservation-mainmenu-9/mandal-mainmenu-102/what-is-mandal--mainmenu-90.html?start=1>

⁹³ MAHESHWARI, Shriram. *The Mandal Commission and Mandalisation: A Critique*, s. 23.

v roce 1931, v dalších letech již kastovní příslušnost zohledňována nebyla. Aby komise zjistila přesné množství zaostalých tříd, odečetla od celkového množství populace získaného při sčítání obyvatel v roce 1931 příslušníky soupisných kast a kmenů a poté kast vyspělých. Zbylých 3 248 kast, tvořených přibližně tři sta padesáti miliony lidí⁹⁴, tj. 52 % celkové populace⁹⁵, komise prohlásila za OBC. Těchto 52 % se později stalo velmi diskutovaným tématem vzhledem k tomu, že data, z kterých komise vycházela, byla zastaralá již při přípravě zprávy, a uváděné číslo tak bylo považováno za dosti nadhodnocené. Podle průzkumu⁹⁶, který vláda zadala v roce 2007, činí počet OBC 41 % z celkového počtu obyvatel Indie.

Nicméně pro těchto 52 % obyvatel komise navrhla rezervovat ve státních institucích 52 % míst, aby jejich zastoupení odpovídalo poměru složení populace. Ovšem vzhledem k rozhodnutí Ústavního soudu, že rezervace nesmí v žádné sféře dosáhnout hranice 50 %, zavedení takto vysokých kvót nebylo možné. Celkem 22,5 % postů ve státní správě již navíc bylo rezervováno pro soupisné kasty a kmeny, Mandalova komise tedy doporučila využít všech zbývajících 27 % pro OBC s tím, že v budoucnu může být toto číslo navýšeno.

Rezervace se vztahovaly na celý veřejný sektor v rámci centra i jednotlivých států, také na sektor soukromý v případě, že danému subjektu byla státem poskytnuta finanční pomoc, a na veškeré veřejné vysoké, vyšší i střední školství. Dále komise doporučovala různá zvýhodnění v oblasti vzdělání, například bezplatné individuální doučování studentů nebo intenzivní vzdělávací kurzy pro dospělé, jakož i podporu z hlediska ekonomického, například nárok na půdu, finanční i technickou podporu malých podnikatelů a podobně. Tato doporučení měla po schválení dokumentu platit po následujících dvacet let.

Tato zvýhodnění poskytovala doporučení Mandalovy komise všem skupinám, jež byly zahrnuty na seznam OBC bez rozdílu, stupeň zaostalosti mezi nimi se však mnohdy velmi lišil. Jeden z členů komise, L. R. Náik, sice navrhoval rozdělit seznam do dvou částí, na méně zaostalé třídy (*Intermediate BC*) a třídy zaostalostí nejvíce zasažené (*Depressed BC*), přičemž druhé jmenované skupině by připadlo 15 % z celkových 27 % míst a navíc by mohla využívat stejné benefity jako SC a ST, aby nedošlo k tomu, že benefity určených pro OBC budou

---

⁹⁴ PASWAN, Sadanand. *Caste politics and socioeconomic mobility*, s. 69.

⁹⁵ What is Mandal Commission? - Page 3. *OBC Reservation* [online]. 2008 [cit. 2013-07-24]. Dostupné z: <http://obcreservation.net/ver2/reservation-mainmenu-9/mandal-mainmenu-102/what-is-mandal--mainmenu-90.html?start=2>

⁹⁶ OBCs form 41% of population: Survey. *The Times of India: India* [online]. 2007, Sep 1 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2007-09-01/india/27954417_1_obc-population-nss-survey-scs-and-sts

využívat především vyspělejší ze zaostalých tříd na úkor komunit nejzaostalejších.⁹⁷ Jelikož ovšem v ústavě není o takovém přerozdělování kvót žádná zmínka, Nejvyšší soud Náikův návrh zamítl. Doporučení Mandalovy komise mělo i další, řekněme rozsáhlejší, nedostatky. Kritici zprávy upozorňují, že neobjektivnost a jednostranné zaměření komise se odrazilo na kvalitě zprávy, jež postrádala jakoukoli širší perspektivu a vůbec nezohledňovala, nakolik jejich doporučení ovlivní chod státní správy z hlediska efektivity či kvality. Zpráva tak měla spíše charakter požadavků lobbistické skupiny než profesionálního posudku, který by situaci uchopoval v celé její komplexnosti a s ohledem na demokratické zásady a ekonomický vývoj země.⁹⁸

Tyto nedostatky ale nehrály v parlamentu téměř žádnou roli, v průběhu přípravy dokumentu totiž vláda Džanty padla a na konci roku 1980, kdy byla zpráva předložena vládě, již u moci znovu stál Kongres. A jelikož Indira Gándhiová nebyla ochotná jakýmkoli způsobem měnit osvědčené politické struktury a ohrozit tím pozici své vlastní strany, zprávu pouze předala k vyjádření vládám jednotlivých států. Tímto přístupem si Kongres zcela zavřel dveře k voličům z řad OBC, kteří se již při volbách 1989 rozhodli odevzdat svůj hlas namísto Kongresu stranám *Džanta dal* (Lidová strana, JD), *Bháratij džanta párti* (Indická lidová strana, BJP) a komunistům, které pak byly schopné vytvořit menšinovou koaliční vládu. Nový premiér Višvanáth Pratáp Sinh pak v den výročí získání nezávislosti roku 1990 veřejnosti dramaticky oznámil, že doporučení Mandalovy komise budou realizována. Ačkoli se jednalo veskrze o populistický krok, jelikož navrhovaných 27 % tehdy představovalo něco přes padesát pět tisíc pozic ve státní správě, v rámci téměř miliardové celkové populace Indie tedy zanedbatelné množství pracovních míst, vyvolalo toto prohlášení velmi silnou negativní reakci ze strany vyšších kast. V době, kdy možností zaměstnání ve státní správě spíše ubývalo, je nyní vláda chtěla připravit o další pracovní příležitosti. Množily se studentské demonstrace, k nimž se čím dál více připojovala také širší veřejnost, a v některých případech byl nesouhlas se zamýšlenými rezervacemi vyjádřen dokonce protestním sebeupálením.⁹⁹ Po těchto událostech Nejvyšší soud rozhodl zavedení kvót pro OBC odložit.

Jenže odpor vyšších kast k rezervacím doporučeným Mandalovou komisí, jež byly prezentovány jako jediná možnost, jak dosáhnout socio-ekonomické podmínky zaostalých skupin obyvatelstva, vyburcoval nízké kasty k odpovědi formou masivní politické mobilizace.

---

⁹⁷ Private Members' Resolutions: Further Discussion on The ... on 19 December, 2008. In: *Indian Kanoon* [online]. 2008 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z:

<http://www.indiankanoon.org/docfragment/169663/?formInput=mandal%20commission>

⁹⁸ MAHESHWARI, Shriram. *The Mandal Commission and Mandalisation: A Critique*, s. 21.

⁹⁹ METCALF, Barbara D. a Thomas R. METCALF. *A Concise History of Modern India*. 2nd Ed. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 275.

Ztotožnily se s označením OBC a v podstatě nevědomě daly vzniknout zcela nové obrovské politické síle. Následkem toho se na indické politické scéně objevily zcela nové politické subjekty pasující se do role mluvčích OBC i SC, což demonstrovaly také stavěním příslušníků těchto komunit na první místa svých kandidátek. Nízké kasty náhle nabyly dojmu, že jejich zájmy mohou být zastupovány jejich „vlastními“ lidmi, a v následujících volbách do Lók sabhy pak namísto Kongresu volily tyto nově vytvořené *Samádžvádí džanta pártí* (Socialistická lidová strana, SJP) a *Bahudžan samádž pártí* (Strana většinového společenství, BSP), samozřejmě spolu s Džanta dal. Nyní měly ve vysoké politice své vlastní zástupce, což je motivovalo pokračovat v dalším boji za politickou moc.

Nyní, když se nízké kasty staly hybnou politickou silou, také Kongres změnil svou rétoriku a po volbách v roce 1991, kdy díky vlně sympatií po atentátu na Rádžíva Gándhího obsadil velkou část křesel v Lók sabze, se pokusil získat své ztracené voliče zpět návrhem rezervace 10 % míst ve státní správě pro příslušníky OBC. Nejvyšší soud ovšem neshledal ekonomickou zaostalost za dostatečné kritérium pro nárok na rezervaci míst ve státní správě a rozhodnutí premiéra zrušil. Zároveň ale v roce 1992 za plnohodnotné kritérium uznal kastu, čímž prakticky dodal legitimitu doporučením Mandalovy komise, a navíc zrušil strop 50 %, kterých rezervace nesměly dosahovat, což zdůvodnil skutečností, že populace některých států je i více než z poloviny tvořena právě příslušníky OBC, SC a ST. Současně si ale soud uvědomoval možnost zneužití rezervací tzv. *creamy layers*, tedy lepšími, majetnějšími vrstvami z řad nízkých skupin obyvatelstva, které benefity nepotřebují. V únoru 1993 byla za účelem identifikace těchto tříd stanovena komise¹⁰⁰, tentokrát již sestávající spíše z odborníků než z politiků, která byla schopna předložit svou zprávu již v březnu téhož roku, a rezervace ve výši 27 % všech míst v úřadech státní správy i místních samospráv tak byly zakrátko uvedeny v praxi a vzhledem ke zrušení hranice 50 % poté vládami jednotlivých států ihned navýšeny. Například v Tamilnádu tak dnes rezervace celkově dosahují 69 %, v Karnátace 73 % a v Biháru dokonce 76 %.¹⁰¹ V roce 2008 pak byly zavedeny také rezervace ve výši 27 % pro studium na vysokých školách. Jiná doporučení navržená Mandalovou komisí nikdy realizována nebyla.

---

¹⁰⁰ *Annual Report, 2007-2008* [online]. New Delhi: National Commission for Backward Classes, 2008 [cit. 2013-08-15]. Dostupné z: <http://www.ncbc.nic.in/Pdf/annual.pdf>

¹⁰¹ PASWAN, Sadanand. *Caste Politics and Socioeconomic Mobility*, s. 71.

3.5 Pozitivní diskriminace - negativní dopady?

Původně dobrý záměr k pozvednutí žalostně nízkého postavení zaostalých vrstev indické společnosti se postupem času změnil v jednoznačně politickou záležitost, nástroj úzkých skupin politiků k získání moci na nejvyšších úrovních. Pozitivní stránkou věci zůstává, že díky debatě ohledně rezervací pro nízké kasty došlo k jakémusi politickému „probuzení“ nízkých vrstev obyvatel, jež si uvědomily svá politická práva, přestaly je považovat za dobrou vůli vyšších kast a naučily se je bránit politickými postupy běžnými v demokratickém prostředí. Nicméně socio-ekonomická situace těchto společenských tříd se nijak výrazně nezlepšila - negramotnost v zemi dosahuje téměř 26 %¹⁰², více než dvě stě třicet milionů lidí žije pod hranicí chudoby¹⁰³ a míra nezaměstnanosti v posledních letech roste.¹⁰⁴ Ukazuje se, že čerpat benefity poskytované státem je schopné jen mizivé procento zvýhodněných obyvatel - v roce 1996 využilo rezervací v zaměstnání podle odhadů pouze 0,8 % příslušníků soupisných kast.¹⁰⁵ V nemálo případech se ovšem jedná spíše o averzi ze strany příslušných orgánů uchazeče patřící k soupisným kastám zaměstnat. Podle Národního úřadu pro soupisné kasty a kmeny k takové diskriminaci na základě kasty dochází systematicky v mnoha institucích, ať už ničením přihlášek o zaměstnání zaslaných příslušníky soupisných kast nebo záměrným naplněním stavu a následným zákazem přijímání nových zaměstnanců.¹⁰⁶ V soukromých společnostech jsou uchazeči o práci někdy na kastu přímo tázáni.¹⁰⁷ Neobsazenost míst ve státních vzdělávacích institucích ale velmi pravděpodobně vyplývá z podcenění školství základního, jež je logicky nutným předpokladem k dalšímu studiu, na něž se rezervace vztahují. Základní vzdělání se samozřejmě nemůže stát předmětem rezervací, nicméně při takto vysoké negramotnosti, jakou Indie má, se pak nelze divit nízkému počtu vysokoškoláků z řad zaostalých či soupisných kast. V některých státech, kde rezervace pro studium na univerzitách pokrývají více než polovinu celkových míst, pak na druhou stranu paradoxně dochází k diskriminaci uchazečů, kteří nejsou nijak zvýhodněni kvótami, což může poměrně rychle způsobit devaluaci veřejného vysokého školství.

---

¹⁰² Literacy in India. In: *Population Census India* [online]. 2011 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.census2011.co.in/literacy.php>

¹⁰³ *Statistical Outline of India 2007-08*. Mumbai: Tata Services, 2008, s. 224. In: MITRA, Subrata Kumar. *Politics in India: structure, process and policy*. New York: Routledge, 2011, xxi, s. 166.

¹⁰⁴ KUMAR, ND Shiva. Unemployment rate increases in India. *The Times of India: India* [online]. 2013, Jun 23 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2013-06-23/india/40146190_1_urban-india-urban-women-rural-women

¹⁰⁵ PASWAN, Sadanand. *Caste Politics and Socioeconomic Mobility*, s. 51.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 66.

¹⁰⁷ SEARLE-CHATTERJEE, Mary a Ursula SHARMA. *Contextualising caste: post-Dumontian approaches*. Cambridge, MA, USA: Blackwell Publishers/Sociological review, 1994, s. 65. Sociological review monograph.

Zastánci pozitivní diskriminace často prohlašují, že rezervace představují jedinou cestu, jak odstranit kastovní systém nebo jeho pozůstatky, ovšem vzhledem ke skutečnosti, že míra zaostalosti, a tedy příslušnost k privilegovaným skupinám, se posuzuje především právě podle kasty, efekt je zcela opačný. Důraz kladený na kasty i oficiální cestou tak jen zdůrazňuje rozdíly mezi jednotlivými komunitami, kastovní povědomí se zvyšuje a vznikají nové kastovní asociace hájící nároky na rezervace.¹⁰⁸ U neprivilegovaných kast rezervace a benefity poskytované státem soupisným kastám budí závist, jež v některých případech přeroste do násilného útoku na příslušníky těchto komunit; násilí páchané na dalitech po zavedení rezervací obecně spíše přibývá.¹⁰⁹ Konflikty mezi kastami přitom mohou společnost rozdělit mnohem více než obvyklé srážky mezi hinduisty a muslimy, už jen z důvodu, že hinduisté tvoří naprostou většinu indické společnosti. V září 2006 například rozjitřil napnutou atmosféru mezi dality a vyššími kastami incident s videem kolujícím po Institutu medicíny v Dillí, na němž studenti medicíny na protest proti rezervacím spalují knihy *bábasáhiba* Ambédkara, bojovníka za práva dalitů.¹¹⁰ Na půdě tohoto elitního institutu ostatně dochází k diskriminaci na základě kasty ze strany studentů i vedení poměrně často.¹¹¹

Sowell¹¹² upozorňuje v souvislosti s pozitivní diskriminací na skutečnost, že jakkoli mohlo být původně zavádění pozitivní diskriminace zamýšleno jako časově omezené opatření, praxe z jiných zemí ukazuje, že odstranit ji je v podstatě téměř nemožné a dále že množství komunit, na něž se zvýhodnění vztahují, má spíše tendenci narůstat. Případ Indie tuto zkušenost jen potvrzuje. Pozitivní diskriminace, kterou ukládá ústava, byla jejími tvůrci navržena jako opatření pro přechodné období deseti let, doba její působnosti pak ovšem byla

---

¹⁰⁸ KUMAR, Dharma. The Affirmative Action Debate in India. *Asian Survey* [online]. Vol. 32, No. 3, s. 299 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/2644940?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21102492296441>

¹⁰⁹ LAMA-REWAL, Stéphanie Tawa. *Electoral reservations, political representation, and social change in India: a comparative perspective*. New Delhi: Foundation Books, 2005, s. 132.

¹¹⁰ UDWALA, Tarun. Provocative caste CD found at AIIMS. *Tha Mail Archive* [online]. 2006, 24 Sep [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.mail-archive.com/zestcaste@yahoogroups.com/msg04364.html>

¹¹¹ Například: MPs allege discrimination against SC, ST students at AIIMS. *The Times of India* [online]. 2012, Oct 21 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: [\[http://www.hindustantimes.com/India-news/ArunachalPradesh/Student-suicide-AIIMS-caste-biased-claims-MP/Article1-825767.aspx; AIIMS rubbishes report nailing caste discrimination at the institute. India Today \\[online\\]. 2012, May 15 \\[cit. 2013-08-22\\]. Dostupné z: http://indiatoday.intoday.in/story/aiims-caste-discrimination-p-venugopal/1/188764.html\]\(http://www.hindustantimes.com/India-news/ArunachalPradesh/Student-suicide-AIIMS-caste-biased-claims-MP/Article1-825767.aspx; AIIMS rubbishes report nailing caste discrimination at the institute. India Today \[online\]. 2012, May 15 \[cit. 2013-08-22\]. Dostupné z: http://indiatoday.intoday.in/story/aiims-caste-discrimination-p-venugopal/1/188764.html\)](http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2012-10-21/india/34627117_1_aiims-faculty-caste-discrimination-thorat-committee; Student suicide: AIIMS caste biased, claims MP. Hindustan Times [online]. 2012, March 15 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z:</p></div><div data-bbox=)

¹¹² SOWELL, Thomas. *Preferential Politics: An International Perspective*. New Haven: William Morrow, 1990. In: KUMAR, Dharma. The Affirmative Action Debate in India. *Asian Survey* [online]. Vol. 32, No. 3, s. 295 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/2644940?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21102492296441>

každých deset let prodlužována.¹¹³ Při neustálém prodlužování platnosti rezervací se pak samo nabízí, zda pro zaostalé komunity není vlastně výhodnější zůstat na seznamech zvýhodněných skupin a nadále moci čerpat benefity, jež jim stát poskytuje, než se oficiálně posunout ekonomicky či sociálně výš a o všechna zvýhodnění se tak připravit. Možnost čerpat výhody od státu tak vede k upevňování kastovního systému, jenž zaostalost těchto komunit dále vyvolává, a stát, kasty na seznamech SC, ST a OBC i zbytek společnosti se tak neustále točí v začarovaném kruhu, z něhož není úniku.

Ačkoli rezervace za dobu své existence nepřinesly výrazné zlepšení socio-ekonomických podmínek zvýhodněných skupin, ani nedošlo k přirozenému vymizení kastovních předsudků ze společnosti, byly postupně rozšířeny také na příslušníky menšinových náboženství v Indii a mluví se také o jejich aplikaci na soukromý sektor. Národní úřad pro soupisné kasty a kmeny tento požadavek zdůvodňuje skutečností, že soukromý sektor je v mnoha ohledech podporován státem, např. zvýhodněnými daňovými sazbami nebo přímo finanční pomocí, proto by se kvóty měly vztahovat také na tuto sféru.

Vezmeme-li v potaz, že v některých státech rezervace vysoce přesahují polovinu celkových míst, můžeme možná polemizovat, zda vlastně nedochází k porušování práv „z druhé strany“, tedy diskriminaci nezvýhodněných skupin, porušování demokracie a nepřiměřeného zasahování státu do svobody jednotlivce, které velmi pravděpodobně jen tak neskončí.

---

¹¹³ LAMA-REWAL, Stéphanie Tawa. *Electoral reservations, political representation, and social change in India: a comparative perspective*, s. 121.

4 Politické strany a kasta

Tato kapitola popisuje vztah mezi kastou a konkrétními politickými subjekty v podobě politických stran. Obě složky toho vztahu se vzájemně ovlivňují, proto je pozornost věnována aktivní i pasivní účasti voličů, stejně jako působení politických stran a jejich reakcím na změny v chování voličů. Ve své druhé části se text zaměřuje na tři politické strany, které v současné indické politické sféře disponují značným vlivem. Každá z nich je nahlížena zcela odlišným způsobem, všechny však z hlediska kasty, jež se do jejich politické činnosti více či méně viditelně propisuje.

Není-li v textu uvedeno jinak, jsou výsledky voleb zmiňované v této kapitole převzaty z oficiálních stránek indické volební komise.¹¹⁴

4.1 Vliv kasty a debaty kolem ní na působení politických stran

Odpoutejme se nyní od otázky, do jaké míry pomáhají již zavedená opatření pozitivní diskriminace těm, pro něž byly určeny, a zaměřme se na ryze politickou stránku věci. Diskuse, jež provázely snahy o zavedení kvót pro dané skupiny obyvatel a které stále pokračují, i reakce vyšších kast na rozhodnutí realizovat doporučení Mandalovy komise, vedly k politickému uvědomění nízkých kast, které pochopily, nebo alespoň část z nich, že práva a svobody garantované ústavou nebudou v praxi fungovat bez jejich vlastního zájmu o ně. Začaly využívat demokratických prostředků k jejich realizaci a k většímu politickému zastoupení, jež k ní povede. Toto jejich nově nabyté uvědomění zároveň vedlo k podstatným změnám na politické scéně. Politické strany začaly používat kvóty pro soupisné kasty a kmeny i další zaostalé třídy jako nástroj volebního boje, pomocí něhož se snaží získat hlasy od těchto skupin. Objevily se nové politické strany, které se svým programem na tyto skupiny přímo orientují. A kasta se tak stala znovu jedním z nejdůležitějších faktorů pro politická tělesa i jejich voliče.

Zaměříme-li se na aktivní účast nejnižších vrstev indických obyvatel v politice, zjistíme, že v atmosféře 80. let 20. století došlo k jistým změnám také v tomto ohledu. Zatímco po získání nezávislosti vystupovali dalité téměř výhradně jako politicky závislé komunity na patronech z vyšších kast, které tehdejší politickou scénu prakticky ovládaly, a zástupců dalitů se v indické politice pohybovalo jen málo, během 80. let se díky zvýšené

---

¹¹⁴ Election Results: Full Statistical Reports. *Election Commission of India* [online]. 1951-2009 [cit. 2013-08-31]. Dostupné z: http://eci.nic.in/eci_main1/ElectionStatistics.aspx

gramotnosti a se vzrůstajícím politickým uvědoměním, stále větší množství elity mezi soupisnými kastami začalo účastnit politiky aktivně. Ačkoli se jednalo pouze o malou část soupisných kast, stále tato menšina představovala poměrně početnou skupinu v každém z indických států. Jednalo se o jedince, kteří po dokončení studií hledali lepší ekonomické příležitosti, než měli jejich rodiče, které by jim zároveň zajistily i lepší společenské postavení. Ale většinou nedisponovali finančními prostředky ani kontakty, jež by jim umožnily proniknout do soukromého sektoru, a navzdory dosaženému vzdělání se jim tak ve městech často nabízela pouze nuzně placená a z jejich pohledu nyní podřadná práce. Zaměstnání ve státní správě nebo volený úřad se tedy zdály být velmi zajímavou příležitostí, neboť obě dvě možnosti pravidelný příjem i vyšší sociální status poskytovaly. Rezervovaná místa však měla omezenou kapacitu a mnozí z těch, kterým se nepodařilo post ve státní správě získat, se pak pokoušeli prosadit právě v politice, často jako zástupci své vlastní kasty. Například politická strana BSP vyrostla právě na těchto dalitských elitách, ale jména dalitů se ve větší či menší míře objevovala i na kandidátkách jiných stran.¹¹⁵

Kasty, bez ohledu na jejich socio-ekonomické postavení, tedy mohou své požadavky prostřednictvím politiky vyslovovat několika způsoby, ať už se nám jedná o podněty voličů či působení a jednání politických stran a jejich kandidátů. Malik a Kennedy¹¹⁶ shrnují vztahy mezi kastou a politikou v šesti výstižných bodech uvedených níže, k nimž lze poměrně snadno uvést příklady z politické praxe moderního indického státu:

1. Příslušníci stejné kasty se mohou organizovat, aby se společně domáhali politických zvýhodnění. - Děje se tak například při snaze o zařazení dalších komunit na seznamy SC, ST nebo OBC.
2. Příslušníci stejné kasty mohou společně poskytnout podporu konkrétní straně a pokusit se jejím prostřednictvím domáhat politického vlivu. - Například kasta kurmiů v Džamšédpuru ve Džárkhandu zpravidla volí stranu *Džhárkhand mukti mórčá* (Džhárkhandská osvobozenecká fronta, JMM) reprezentující poté především zájmy této kasty.¹¹⁷ Případně vztáhneme-li tento bod na dality jako určitou komunitu, pak do této kategorie můžeme zařadit například původní voličskou základnu BSP.

---

¹¹⁵ CHANDRA, Kanchan. *Why Ethnic Parties Succeed: patronage and ethnic head counts in India*. Digitally printed 1st pbk. version. New York: Cambridge University Press, 2007, s. 172-195.

¹¹⁶ MALIK, Yogendra K. a Charles H. KENNEDY. *Government and Politics in South Asia*. Boulder: Westview Press, 2008, s. 125.

¹¹⁷ Kurmis key to byelection. *The Times of India* [online]. 2011, Jun 14 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-06-14/ranchi/29656318_1_kurmi-ajsu-jmm

3. Kastovní skupina může založit svou vlastní politickou stranu. - Například Ambédkar založil v roce 1942 Federaci soupisných kast (*Scheduled Castes Federation*, SCF), která se, přes Ambédkarovu snahu, aby se jednalo o stranu obecně dalitskou, omezovala především na jeho vlastní kastu, tedy maháry v Maháráštre.¹¹⁸
4. Skupina kast se může spojit a vytvořit společnou organizaci nebo federaci, aby chránila své vlastní zájmy a zasadila se o politický úspěch svých lídrů. - Například kasty, jež Mandalova komise vyhodnotila jako zaostalé, se na přelomu 80. a 90. letletech mobilizovaly, aby byly návrhy Mandalovy komise realizovány.
5. Politické strany mohou vybrat kandidáta do voleb na regionální nebo centrální úrovni, který patří k dominantní kastě. V případě zvolení pak může sloužit k podpoře zájmů členů této kasty. - Například v Dillí, kde dosti početnou kastu představují džátové, kteří mají navíc značný vliv také na džáty v Harjáně a Rádžasthánu, se politické strany předhánějí v počtu kandidátů náležících právě k této kastě.¹¹⁹ Často také dochází k tomu, že kasty volí kandidáta příslušejícího k jejich kastě bez ohledu na to, za jakou stranu kandiduje, například *séniové*¹²⁰ v paňdžábském Hóšijárpuru.
6. Spojenectví založená na kastě se mohou tvořit také mezi silnými lídry v rámci jedné strany. - Podobná spojenectví vznikají také v rámci koalic mezi více stranami, například velmi efektivně funguje v tomto ohledu spojenectví mezi BJP a *Džanta dal - Sjednocenou* (Janata Dal – United, JDU) v Biháru. JDU zde volí především střední třídy a velké množství muslimů, pro BJP hlasují samozřejmě vyšší kasty a poměrně stejně vysokou podporu vyjadřují oběma stranám soupisné kasty. Koalice JDU-BJP tak v tomto státu pokrývá prakticky všechny vrstvy společnosti.¹²¹

---

¹¹⁸ DAS, K. C. *Indian dalits*. Delhi: Global Vision, 2004, s. 179.

¹¹⁹ BHATNAGAR, Gaurav Vivek. BJP all set to bring back Jat votes. *The Hindu* [online]. 2013, May 30 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/todays-paper/tp-national/tp-newdelhi/bjp-all-set-to-bring-back-jat-votes/article4764727.ece>

¹²⁰ CHANDRA, Kanchan. The Transformation of Ethnic Politics in India: The Decline of Congress and the Rise of the Bahujan Samaj Party in Hoshiarpur. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2000, Vol. 59, No. 1, s. 34 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2658583>

¹²¹ PATEL, Aakar. Politics in Bihar. *The Express Tribune* [online]. 2013, March 23 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://tribune.com.pk/story/525318/politics-in-bihar/>

Pokud otázku kast a politiky trochu zjednodušíme, můžeme konstatovat, že záležitost kasty, vzhledem k její závažnosti v uvažování jedinců, kteří v indickém kontextu v podstatě všichni cítí a uvědomují si svou kastovní příslušnost, značně ovlivňuje působení jakékoli indické politické strany; během historie indického státu se však objevují strany na kastovní identitě přímo vystavěné. Například Bhímráo Rámdží Ambédkar již v období před získáním nezávislosti založil Nezávislou dělnickou stranu (*Independent Labour Party, ILP*), s níž se chtěl orientovat na masy indických dělníků, nechtěl, aby byla omezena pouze na dality, přesto ale většina jejích kandidátů do voleb v roce 1937 patřila k dalitským komunitám, a co víc, velkou část z nich tvořili mahárové z Maháráštry, kasty, ze které pocházel i její zakladatel sám. Ambédkar tedy rezignoval na status dalitského lídra a v roce 1942 založil Federaci soupisných kast, mezi něž řadil i jiné menšiny, například muslimy. Po neúspěchu strany se znovu vrátil ke konceptu strany, která nebude založena na podpoře konkrétních kast. Voliči Republikánské strany Indie (*Republican Party of India, RPI*), která nakonec vznikla až po jeho smrti, ale opět pocházeli ze stejných kast jako v případě jejích předchůdců.¹²² Strana, i když rozdělená do desítek frakcí, působí dodnes a stále především v Maháráštre.

Ještě před získáním nezávislosti, v roce 1925, vznikla také Komunistická strana Indie, založená jako národní strana zastupující dělnickou třídu, zemědělské kasty a dality.¹²³ Zpočátku působila v rámci Kongresu, oficiálně uznávanou politickou stranou se stala až v roce 1942. Po pohraniční válce Indie s Čínou se z CPI odtrhlo radikální pročínské křídlo a vytvořilo Komunistickou stranu Indie - Marxistickou (*Communist Party of India - Marxist, CPI-M* nebo *CPM*), jež si z hlediska voličské podpory vede již od svého založení lépe než CPI a dodnes si zachovává dosti silné postavení, nejvíce v Kérale, Západním Bengálsku a Tripuře, kde pravidelně v koalici sestavuje vládu. Vzhledem ke své ideologii se samozřejmě také orientuje zejména na zemědělské kasty a slabé sociální vrstvy průmyslových dělníků.¹²⁴ Na konci 60. let CPM ze strany vyloučila extrémistickou skupinu, jež záhy založila Komunistickou stranu Indie - Marxisticko-Leninistickou (*Communist Party of India - Marxist-Leninist, CPI-M/L*) známou spíše pod označením Nakšalíté, podle názvu horské oblasti v Bengálsku, kde v roce 1967 okupovali sociálně slabí zemědělci půdu pod záštitou hnutí vedeného proti vlastníkům pozemků. Indická volební komise Nakšalitty neuznává za politickou stranu, v podstatě se totiž jedná o extrémně radikální teroristickou organizaci, která

---

¹²² JAFFRELOT, Christophe. Dr. Ambedkar's Strategies Against Untouchability and the Caste System. *Indian Institute of Dalit Studies: Working Paper Series* [online]. 2009, Vol. III, No. 04, s. 4-6 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.dalitstudies.org.in/wp/0904.pdf>

¹²³ MANSINGH, Surjit. *Historical Dictionary of India*. 2nd Ed. Lanham: Scarecrow Press, 2006, s. 152.

¹²⁴ Tamtéž, s. 154.

podporuje různá ozbrojená hnutí zemědělských kast a zaostalých kmenů¹²⁵; její vliv stále roste, zvláště mezi značně zpolitizovanou a názorově polarizovanou venkovskou populací.¹²⁶

V jižních státech Indie staví i dnes na odkazu četných drávidských hnutí zaměřených proti nadvládě bráhmanů, působících již v 19. století, některé politické strany, disponující v těchto oblastech značným vlivem. Jmenujme zde protibráhmansky založenou a tamilskou kulturu vyzdvihující stranu Drávida munnétra kalagam nebo z ní odštěpenou stranu *Anná drávida munnétra kalagam* (Celoindická Annáduraiova drávida munnétra kalagam, AIADMK); strany spolu vládnu v rámci bipartijního systému v Tamilnádu, v jiných státech mnoho voličů nemají. Další důležitou jihoindickou stranou s protibráhmanskou rétorikou je *Telugu déšam* (Země Telugů, TD) s vysokou podporou v Ándhrapradéši. Strana svým kladným postojem k ekonomické liberalizaci a globalizaci oslovuje zejména střední třídu, nikoli pak kasty závislé na zemědělství¹²⁷, jejichž socio-ekonomické podmínky se pod touto politikou spíše zhoršují. Krajně pravicová maharáštrijská politická strana *Šivséna* (Šivádžího vojsko, SHS) pak sice neznikla na kastovním či antikastovním základě, nýbrž jako militantní strana bojující proti přistěhovalcům do Maharáštry z okolních států, nicméně svou rétorikou tehdy oslovovala především méně vzdělané nižší střední třídy.¹²⁸ Od poloviny 80. let se profiluje jako extrémistická hinduisticko-nacionalistická strana a v současné době představuje jednoho z hlavních koaličních partnerů BJP.

V roce 1992 založil v Uttarpradéši bývalý člen strany Džanta dal, Mulájam Sinh Jádav, sekulární, levicovou stranu Samádžvádí pártí (Socialistická strana, SP), jež si v tomto státu během 90. let získala vysokou podporu muslimů a většiny příslušníků OBC, zejména početně silné kasty *jádavů*, k níž patří také sám její lídr. Přes pokusy vytvořit širší voličskou základnu napříč třídami a kastami se straně nepodařilo oslovit i další komunity ani překročit hranice Uttarpradéše¹²⁹, nicméně ve svém „domovském“ státu SP stále patří k nejvýznamnějším politickým stranám; podle předvolebního průzkumu ze srpna 2013 má zatím v UP nejvyšší šance sestavovat příští rok vládu, pravděpodobně s BSP, jež se zatím v rámci státu těší druhé nejvyšší voličské podpoře.¹³⁰

Nyní se ale blíže zaměříme na tři indické politické strany, které se z hlediska kasty a kastovní politiky liší jedna od druhé nejen charakterem voličské základy, ale i svou ideologickou podstatou a způsobem rétoriky svých lídrů - tedy jak se alespoň bez důkladnější

---

¹²⁵ Tamtéž, s. 155.

¹²⁶ Tamtéž, s. 432.

¹²⁷ Tamtéž, s. 627.

¹²⁸ Tamtéž, s. 573.

¹²⁹ Tamtéž, s. 551-552.

¹³⁰ PRASANNA RAJAN, S. Can Modi Make It?. *India Today*. 2013, August 26, s. 19.

analýzy může zdát – a zároveň představují nejnvlivnější prvky indické politiky vůbec. Nejprve obraťme pozornost na Indický národní kongres, stranu, jež dodnes na indické politické scéně vládne jistým výsadním postavením a která bývá zpravidla označována za příklad typické *catch-all party*. Dále na BSP, jež se objevila v souvislosti s diskusí o zavedení návrhů Mandalovy komise a dlouho působila vyloženě jako strana nízkých kast pro nízké kasty, a nakonec rozeberme politiku BJP, ryze hinduistické strany, spojované především s indickou elitou bráhmanských kast.

4.2 Kongres jako *catch-all party*?

Historie politické strany Indický národní kongres sahá až do roku 1885, kdy se mezi 28. a 30. prosincem v Bombaji sešla evropsky vzdělaná indická elita, aby diskutovala nad aktuálními otázkami té doby a usnesla se na společném postoji k nim. Jednání se začala konat pravidelně každý rok, vždy na jiném místě, a tím jak rok od roku nabývala organizační struktury, měnila se postupně v politické sdružení a záhy i v politickou stranu. Kongres se stal hlavním činitelem boje za nezávislost a po vyhlášení republiky vládl Indii téměř bez přerušení až do roku 1989, kdy v indické politické sféře došlo k zásadnímu obratu v systému politických stran a významnou roli začaly hrát koalice.

Již od počátku převládaly ve vedení strany elitní společenské vrstvy, především tedy vysoké kasty nebo přinejmenším kasty středního postavení; takové skupiny straně dominují zejména na severu Indie dodnes.¹³¹ V jižních státech byli na konci 30. let do vedení Kongresu rekrutováni příslušníci kast nižších a středních, jednalo se však vždy o kasty v dané oblasti dominantní, udržující si v rámci své společenské třídy dosti výsadní postavení. Například v Ándhrapradéši stanuli na vysokých postech INC příslušníci obchodnické a zemědělské kasty *reddiů* nebo kasty *kammáů*, spojované zejména s vlastnictvím půdy, a v Maháráštre nahradili bráhmany v čele místních organizací *maráthové*.¹³² Zde je třeba říci, že pro rekrutování nových společenských či etnických složek obyvatelstva do svých řad Kongres, ale i jakoukoli jinou stranu, vždy vedly jasné a zřetelné pohnutky; obvykle se udávají čtyři hlavní faktory, které rozšiřování členské základy o další komunity ovlivňují. Zaprvé k takovému postupu dochází v situaci, kdy začlenění nových skupin do organizačních struktur strany přinese straně vítězství ve volbách nebo naopak, je-li volební vítězství strany vážně ohroženo,

---

¹³¹ BRASS, Paul R. *The politics of India since independence*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 1994, s. 73-74.

¹³² KOHLI, Atul. *The success of India's democracy*. New York: Cambridge University Press, 2001, s. 197. Contemporary South Asia (Cambridge, England), 6.

pokud strana dané skupiny do svých řad nezapojí. Komunity, ve straně dosud velmi málo zastoupené, bývají do strany také velmi často přijímány v případech, kdy si lídři vnitřních frakcí strany chtějí pojistit své pozice právě takovým nábořem. Dalším důvodem mohou být pohnutky ideologické nebo jakési „vyšší zájmy“, například již zmiňované přijímání nižších společenských vrstev do vedení Kongresu na jihu Indie začátkem 20. století probíhalo za účelem vytvoření masového hnutí namířeného proti Britům - bráhmani si byli velmi dobře vědomi, že bez získání podpory kast dominujících těmto oblastem, nelze dostatečně širokou základnu vytvořit. A konečným motivem bývá také snaha udržet si pozici vládní strany nebo vyhlídky na dosažení takové pozice v budoucnu.¹³³

V průběhu 70. a 80. let se z Kongresu, byť formálně nadále masové strany, stala strana kádrová s prominentními lídry v čele, zatímco místní úrovni dominovali osobnosti, kterým se dařilo dlouhodobě udržovat silné místní struktury moci v rámci vlastních kastovních skupin či v pozůstatcích tradičních pozemkových vazeb, případně kontrolou určitých vládních nebo vlivných soukromých organizací. V obvodech, kde Kongres mocné nebo mezi voliči populární lídry postrádal, byli do vedené místních organizací dosazováni politici, jejichž vliv zde se pak odvíjel na základě jejich osobních vazeb s lidmi napojenými na rodinu Néhrúových-Gándhíových.¹³⁴

Z hlediska voličské základny bývá Kongres pravidelně označován jako tzv. *catch-all party*, tedy masová strana, jež v zájmu oslovení co nejširšího spektra voličů, naprosto minimalizuje svou ideologii. Kongresu se skutečně dařilo, a daří, získávat podporu od voličů bez ohledu na jejich náboženské vyznání, mateřský jazyk, společenskou třídu nebo kastu, a to navzdory skutečnosti, že různorodost Indie je ještě znásobena tím, že tyto jednotlivé rozdíly jako náboženství, jazyk či třída, se zde vzájemně prolínají, a vedle sebe tak existují mnohem užší, vymezenější skupiny, například kasty v rámci náboženství, jazyk v rámci třídy, třídy v rámci náboženství a podobně. Tyto, pro mnohé těžko překonatelné hranice, Kongres pravidelně bořil již od počátků moderního indického státu, kdy se skutečně snažil oslovit co nejširší masy obyvatel. Nicméně, jak upozorňují Chibber a Petrocik¹³⁵ ve studii zabývající se sociálními rozpory v souvislosti s volbami a indickým systémem politických stran, i při volbách v roce 1971, kdy se strana v rámci předvolební kampaně orientovala na konkrétní komunity - soupisné kasty a kmeny, další zaostalé třídy a muslimy - získala hlasy od většiny příslušníků každé třídy, kastovní skupiny a náboženské komunity, ve městě i na venkově.

---

¹³³ CHANDRA, Kanchan. The Transformation of Ethnic Politics in India [online], s. 52.

¹³⁴ BRASS, Paul R. *The politics of India since independence.*, s. 73-74.

¹³⁵ CHHIBBER, Pradeep K. a John R. PETROCİK. *Social Cleavages, Elections, and the Indian Party Systems*. In: HASAN, Zoya. *Parties and Party Politics in India*. New Delhi: Oxford University Press, 2002, s. 60.

Chibber a Petrocik¹³⁶ uvádí, že z hlediska náboženství volilo v roce 1971 Kongres celkem 74 % všech muslimů, kteří šli k volbám, 65 % sikhů, 62 % hinduistů, 52 % křesťanů a 62 % vyznavačů jiných náboženství. Co nás zajímá více, je ovšem kastovní příslušnost voličů Kongresu - i v tomto ohledu strana vítězila napříč sociálními statusy. Podle dat zmíněné studie¹³⁷ pro ni bylo určeno 68 % všech hlasů od příslušníků soupisných kast, 62 % hlasů od soupisných kmenů, 58 % hlasů od kast nízkých a 65 % hlasů od příslušníků kast se středním postavením. Dále Kongres volilo 57 % všech zúčastněných obchodnických kast, 53 % příslušníků vyšších kast a 64 % indické elity, kast vysokých (viz Graf č. 1). Významnou roli nehrála ani skutečnost, zda voliči pocházejí z venkovských oblastí nebo z měst. Na venkově hlasovalo pro INC 68 % všech voličů pocházejících z nízké třídy, 62 % voličů ze střední společenské třídy a 65 % voličů s vysokým postavením. Ve městech Kongres sice získal podporu o něco nižší, nicméně přesto vždy přesahovala hranici padesáti procent - celkem 64 % příslušníků nízké třídy, 62 % voličů ze střední třídy a 53 % voličů vyšší třídy volilo INC (viz Graf č. 2). Takto silnou podporu napříč sociálními kategoriemi si byl Kongres schopen udržet až do poloviny 80. let, než se systém indických politických stran transformoval v multipartismus.

Nabízí se samozřejmě otázka, co způsobovalo schopnost Kongresu oslovit většinu voličů bez ohledu na jejich sociální postavení; ostatně dodnes INC sociálně velmi různorodou voličskou základnou stále disponuje. Vysvětlení se zdá být velmi prosté a zcela logické. Zaprvé, Kongres si vydobyl obrovskou prestiž svou rolí hybatele národně-osvobozeneckého hnutí, jež byla navíc značně posílena osobnostmi Gándhího a Néhrúa, jakožto hlavních představitelů strany. Z pozice „strany, co přinesla nezávislost“ pak Kongresu náleželo výsadní postavení při udávání podoby budoucího státu. Zadruhé, opoziční strany nebyly schopny nabídnout voličům dostatečnou alternativu Kongresu, a roztržitost opozice v kombinaci s většinovým volebním systémem tak INC dlouhou dobu umožňovala držet si status dominantní strany. Poprvé v historii moderní Indie nesestavoval centrální vládu Kongres až v roce 1977, po volbách, při nichž se zřejmě skutečně rozhodovalo u budoucnosti mladého státu. Narychlo vytvořenou Džantu, která sestávala z několika ideově zcela odlišných politických stran, jejichž jediným pojícím prvkem byl odpor proti autokratickému režimu Indiry Gándhíové, ale brzy zachvátily spory o vedoucí roli ve straně a dohady o dvojitě členství některých straníků, což velmi rychle vyústilo v rozštěpení Džanty a následný pád

---

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

vlády v roce 1979. V lednu 1980 moc v zemi nakonec opět převzal Kongres, jenž Indii vládl znovu až do voleb v roce 1989.

Chibber a Petrocik¹³⁸ ale přičítají podporu Kongresu napříč sociálními vrstvami a pozicemi kast ještě jinému velmi důležitému faktoru. INC se sice skutečně zdá být stranou, jež je schopna oslovit voliče bez ohledu na jejich sociální postavení, nicméně, jak Chibber a Petrocik upozorňují, toto platí pouze z pohledu celoindického; zúžíme-li totiž tento pohled a zaměříme se na jednotlivé indické státy, je zjevné, že na regionální úrovni se Kongres orientuje na konkrétní třídy a kasty, stejně jako ostatní strany. Znamená to, že v různých oblastech INC získává podporu od různých sociálních skupin, například v Rádžasthánu tvoří voličskou základnu Kongresu především *džátové*, v sousední Harjáně ovšem velká část *džátů* volí Lók dal a pro Kongres zde hlasují spíše vyšší kasty. Vzhledem ke skutečnosti, že INC není omezen pouze na určité regiony, ale získává různě vysokou podporu po celé Indii, pak Kongres z pohledu celonárodního skutečně odpovídá definici *catch-all party*, nicméně z perspektivy jednotlivých států disponuje mnohem jasněji vymezenější a homogennější voličskou základnou. Na národní úrovni je proto kasta a třída pouze slabým indikátorem pro určení volební podpory Kongresu, jež na jisté sociální bázi sice závisí, její povaha se ale liší stát od státu.

Heath a Yadav¹³⁹ šli v tomto směru ještě dále a v jednotlivých indických státech zohlednili také podobu opozice Kongresu. Na základě výsledků voleb roku 1996 rozdělili indické státy podle charakteru soupeření politických stran v těchto regionech¹⁴⁰ do čtyř základních skupin, přičemž první tři kategorie představovaly soubor dvou politických činitelů, konkrétně Kongresu proti BJP, Kongresu proti levici a Kongresu proti regionálním stranám, ve čtvrté skupině pak Kongres figuroval jako menšinový hráč v rámci zápolení více politických subjektů. Z následné analýzy pak mimo jiné vyplývá, že ve státech, kde Kongres čelil opozici v podobě BJP, získal INC podporu zejména od vrstev sociálně a ekonomicky zaostalých, zatímco ve státech, kde hlavního soupeře představovaly levicové strany, volilo Kongres především vysoce postavené obyvatelstvo. Jako *catch-all party* pak Kongres fungoval ve státech, v nichž o hlasy voličů bojoval s regionálními stranami, naopak ocitnul-li se Kongres v soutěži s více než jedním sociálně vyhraněným politickým subjektem, byl schopen získat jen minimální procento hlasů.

---

¹³⁸ Tamtéž, s. 66-75.

¹³⁹ HEATH, Anthony a YOGENDRA YADAV. *The United Colours of Congress: Social Profile of Congress Voters, 1996 and 1998*. In: HASAN, Zoya. *Parties and Party Politics in India*. New Delhi: Oxford University Press, 2002, s. 107-145.

¹⁴⁰ Džammú a Kašmír a některé malé státy a na severovýchodě Indie byly z nedostatku věrohodných dat z klasifikace a následné analýzy vyloučeny.

Při posledních všeobecných volbách získal Kongres dvě stě tři křesel v Lók sabze, a s celkovým množstvím dvě stě šedesáti dvou mandátů tak mohla UPA sestavit vládu.¹⁴¹ I tentokrát se INC z celostátního pohledu projevil jako *catch-all party* - pryč jsou sice časy, kdy Kongres volila více než polovina všech sociálních vrstev i kast, nyní se podpora INC pohybovala něco pod 30 %¹⁴², nicméně nadále napříč společností. Podle statistiky¹⁴³ Centra pro studium rozvojových zemí, z níž jsou následující čísla převzata, vyjádřily nejvyšší podporu straně tradičně soupisné kmeny, téměř 40 % jejich příslušníků volilo Kongres i v roce 2009. V případě dalších kast již byla čísla podstatně nižší - 27 % v případě příslušníků soupisných kast a nižších OBC, pouze 23 % vyšších OBC a kolem 25 % kast zemědělských a vyšších (viz Graf č. 4). Čísla jsou ale poměrně vyrovnaná i z hlediska společenských tříd - pro Kongres se rozhodlo kolem 27 % aktivních voličů z chudých a velmi chudých vrstev, kolem 29 % nižších středních a středních tříd a přes 30 % vysokých tříd, přičemž právě u naposledy jmenovaných tříd nastal ve srovnání s volbami v roce 2004 nejvyšší nárůst hlasů, téměř o 5 %, zatímco podpora Kongresu u nejchudších vrstev se od předchozích voleb téměř nezměnila. Chceme-li pak porovnat městskou a venkovskou voličskou základnu INC, docházíme ke zjištění, že ani tento faktor zde nehrál významnou roli - v obou případech podpora dosahovala necelých 30 %. Velkou zásluhu na takto vyrovnaném zisku hlasů nesla kromě strategie ostatních stran především hospodářská politika Manmóhana Sinha, jež přilákala voliče z vyšších kast z města, a sociální politika proklamovaná Soniou Gándhiovou, na kterou slyšely především chudší venkovské vrstvy.¹⁴⁴

Nicméně politika vlády v posledních letech, silně poznamenaná korupčními skandály a vysokou inflací, opět vyvolala u voličů značnou deziluzi a znepokojení, nejvýrazněji mezi středními třídami. Navíc zvýšení ceny rýže, jedné ze základních součástí indické potrawy, notně otřásl také nízkými kastami a obyvateli venkova. Předvolební průzkum z května 2013 signalizuje ztrátu hlasů INC ve prospěch BJP, zejména na vesnicích, které dříve představovaly tradiční volební baštu Kongresu - celých 36 % chudých obyvatel venkova¹⁴⁵

---

¹⁴¹ Results General Elections 2009. *Indian Election Affairs* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://electionaffairs.com/results/ge2009/trends_partywise.html

¹⁴² CSDS Data Unit, In: JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

¹⁴⁵ NAQSHBANDI, Aurangzeb a Chetan CHAUHAN. Urban poor the only silver lining for Congress. *Hindustan Times* [online]. 2013 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z:

podle tohoto průzkumu považuje zvýšení ceny rýže za důvod, proč INC již znovu nevolit. V reakci na hrozící úbytek voličů, zvláště na venkově, který ovšem tvoří přes 70 % voličské základny celé Indie¹⁴⁶, vydal Kongres v lednu 2013 tzv. džajpurskou deklaraci¹⁴⁷, třináctistránkový seznam priorit strany, zaměřený především na slabší skupiny obyvatel, především na ženy, soupisné kasty a kmeny, další zaostalé třídy a menšiny. V rámci snahy o expanzi podpory ale INC hodlá deklarací oslovit nově také mladé lidi a střední třídy, zejména z venkovských oblastí, jimž slibuje nové příležitosti a vhodné podmínky pro zlepšení jejich stávající situace. Kasty spjaté se zemědělstvím chce přesvědčit prohlášením prosperity zemědělců za hlavní prioritu strany a příslušníkům SC, ST a OBC zaručuje pokračování v politice kvót ve vzdělávacích institucích a úřadech státní správy. V závěru deklarace pak se pak zavazuje ke zvýšení zastoupení všech skupin společnosti ve straně, se zvláštním zaměřením na SC, ST, OBC, ženy a menšiny, nejvíce na místních a regionálních zastupitelstvech a postech organizační struktury Kongresu.

4.3 BSP - Strana dalitů, většiny nebo všech?

Bahudžan samádž partí vznikla v roce 1984, v období znovu rozjitřených debat ohledně rezervací pro OBC's, jež následovaly po zamítnutí návrhů Mandalovy komise; politika kvót a benefitů ostatně činí důležitý politický nástroj strany dodnes. Na indické politické scéně se BSP ale neobjevila jako zcela nová strana, její zakladatel, Káší Rám, se na poli utlačovaných pohyboval již od začátku 70. let 20. století; zpočátku se ovšem zajímal o oblast sociální, nikoli politickou. Káší Rám se narodil roku 1932 v Paňdžábu do rodiny venkovských *čamárů*, kteří konvertovali k sikhismu. Díky příjmu z možnosti pracovat v armádě, kterou rodina disponovala, mohl Rám vystudovat vysokou školu a poté pracovat ve výzkumném ústavu na místě rezervovaném soupisným kastám. Káší Rám patřil přesně k té části dalitů, jež čerpala kvóty a benefity poskytované státem především, tedy k dalitům, kteří rozhodně netvořili nejzaostalejší ze soupisných kast.

V roce 1971 založil Asociaci zaměstnanců z řad soupisných kast a soupisných kmenů, dalších zaostalých tříd a menšin (*Scheduled Castes and Scheduled Tribes, Other Backward*

<http://www.hindustantimes.com/Survey/TopStories/Urban-poor-the-only-silver-lining-for-Congress/Article1-1065968.aspx>

¹⁴⁶ JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

¹⁴⁷ *Jaipur Declaration* [online]. Indian National Congress, 2013 [cit. 2013-08-17]. Dostupné z: <http://aicc.org.in/pdf/Jaipur%20Declaration%20-%20Final.pdf>

Classes and Minority Communities Employees Association), nový typ hnutí, jímž se snažil zaměstnance z těchto komunit sjednotit a zformovat je v tzv. *bahudžan samádž*, tedy společenství nebo komunitu většiny. Na *bahudžan*, neboli většinovou veřejnost, nahlížel jako na někdejší římské plebeje utlačované v tomto případě úzkou skupinou tvořenou hinduisty s vysokým společenským postavením. Nicméně přeměnit tuto většinovou veřejnost, tvořenou nesčítným množstvím tříd a kast, které jsou samy ještě rozděleny na etnickém, jazykovém a náboženském základě, v jednu komunitu je záměrem minimálně těžko představitelným, pokud ne zhola nerealizovatelným. Ovšem pro Kášího Ráma tato myšlenka představovala výzvu.¹⁴⁸

O dva roky později začala jeho asociace působit i mimo Púnu, na níž se do té doby omezovala, a v roce 1978 byla oficiálně přejmenována na Celoindickou federaci zaměstnanců z řad zaostalých komunit a menšin (*All-India Backward and Minority Communities Employess Federation*, BAMCEF) s cílem organizovat především elity těchto skupin, tedy vzdělané, majetnější vrstvy schopné profitovat z rezervací. Káší Rám cestoval po Indii a získával pro své společenské hnutí aktivisty, kteří se pak pro tuto věc snažili získat obyvatele venkovských oblastí Indie. Na začátku 90. let měla BAMCEF již dvě stě tisíc členů, z nichž patnáct tisíc tvořili vědci a tři tisíce lékaři.¹⁴⁹

Nicméně brzy Káší Rám pochopil, že uvědomění vlastních práv a organizovanost pro sociální reformu nestačí a tak, stejně jako Ambédkar, posunul sféru svého působení také do oblasti čistě politické - na výročí Ambédkarovy smrti, dne 6. prosince 1981, založil *Dalit šóšit samádž sangharš samiti* (Výbor pro boj za utlačované a vykořisťované, DS-4) a kandidáty své nové politické strany nasadil již v roce 1982 do voleb v Harijáně. DS-4 ve volbách sice zcela propadla, tento počáteční neúspěch ovšem vůbec nepředznamenával postavení strany v nedaleké budoucnosti. Káší Rám si byl dobře vědom, že nemusí získat všechny cílové skupiny, aby změnil stávající podobu indické politiky; i pouze část potenciálních voličů DS-4 stále představovala masivní voličskou základnu, schopnou rozdrtit jakékoli jiné politické uskupení. Soupisné kasty a kmeny spolu s dalšími zaostalými skupinami a náboženskými menšinami tvoří velkou část indické populace, Káší Rám tvrdil, a jeho následovníci tvrdí nadále, že tyto skupiny dohromady představují až 85 % celkového obyvatelstva Indie, tedy jeho naprostou většinu.¹⁵⁰ Dne 14. dubna 1984, v den výročí Ambédkarových narozenin, byla

---

¹⁴⁸ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 533-534.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 533-535.

¹⁵⁰ The Outsider. *Outlook India* [online]. 2006, Oct 09 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.outlookindia.com/article.aspx?232758>

DS-4 transformována, i když v podstatě pouze přejmenována, na Bahudžan samádž pártí a vyslána do všeobecných voleb.

Ideologie BSP již od počátku vycházela z myšlení a charismatu lídra Kášího Ráma v kombinaci s dědictvím Ambédkara, uzpůsobeného pro politickou situaci v severní Indii, Phúlého a od 90. let také z odkazu Perijára. Bráhmanismus Káší Rám považoval za vládnoucí socio-kulturní ideologii, jež uspěla rozdělením společnosti na základě kast, které se staly prvkem prostupujícím všechny aspekty života v Indii a dominující jim, ačkoli historicky, podle Kášího Ráma, jednotná hinduistická komunita nikdy neexistovala a každá kasta fungovala jako uzavřená komunita sama o sobě.¹⁵¹

Ideologie strany se tedy výrazně nelišila, a ani dnes tolik neliší, od antibráhmanských hnutí působících v jižní Indii, nicméně na rozdíl od těchto organizací charakter BSP není kulturně-společenský, nýbrž čistě politický. Základním cílem strany je nahradit politickou vládu bráhmanů, vládou většiny společnosti, již tvoří zaostalé komunity a náboženské menšiny. Uchopení státní moci by těmto složkám obyvatelstva mělo poskytnout lepší sociální status a rychlejší ekonomický vývoj, na který si z historického hlediska činí nároky a který jim je vyššími kastami, v jejichž rukou politická moc spočívá, doposud upírán. Podle lídrů BSP veškerá politika vlády založená na tradičním omezení moci na vyšší kasty toto smýšlení nadále podporuje a k žádné změně, bez ohledu na politický systém státu, nemůže dojít, bude-li státní moc nadále ovládána vyššími kastami. Třebaže lídři strany věří, stejně jako Ambédkar, v celkovou revoluci, tedy v kompletní odstranění hinduistického společenského uspořádání, zastávají názor, že k takové revoluci nedojde pomocí sociálních změn, ale skrze demokratické volby. Káší Rám považoval za důležité nejdříve mobilizaci voličů a následným vítězstvím strany ve volbách převzít státní moc, načež by se společnost transformovala tím, jak by myšlenky revoluce pronikaly stále hlouběji. Při dosažení moci by BSP ustavila opravdovou a základní demokracii, která je vládou většiny, a kasta, která byla vyššími vrstvami používána jako nástroj útisku by se sama stala zbraní, jež by byla na základě volebního systému sama zničena.¹⁵²

K mobilizaci voličů strana upotřebila řadu technik a strategií, používaných již k propagaci DS-4. Například mezi 15. březnem a 17. dubnem 1983 DS-4 zorganizovala tři tisíce kilometrů dlouhou „pout“ přes sedm indických států, kterou Káší Rám a jeho příznivci absolvovali na jízdách kolech, jakožto typickém dopravním prostředku chudých vrstev společnosti, aby utiskované občany Indie spravil o jejich právech a přesvědčil o nutnosti

---

¹⁵¹ DAS, K. C. *Indian dalits*, s. 224 - 225.

¹⁵² Tamtéž, s. 225-227.

vlastní politické organizace. Následující rok pak strana uspořádala ještě větší cyklistické „procesí“, sbíhající se z pěti periferních indických provincií do Dillí, kde bylo na závěr této více než tříměsíční kampaně, vyhlášeno založení Bahudžan samádž pártí.¹⁵³ Podobné průvody, které pak Káší Rám pořádal i v rámci BSP, sloužily pro představitele hlavních politických kruhů jako dobrý zdroj pobavení, nicméně jen do chvíle, kdy BSP dosáhla svých prvních politických úspěchů na regionální úrovni voleb.¹⁵⁴

Díky činnosti BAMCEF disponovala BSP již v době svého vzniku širokou sítí dobrovolných aktivistů. Jednalo se především o příslušníky soupisných kast, nicméně o takové, kteří byli schopni čerpat z rezervací poskytovaných státem, tedy o vzdělané dality s poměrně dobrou prací na nižších pozicích státní správy, kteří se ovšem navzdory relativně zvýhodněnému společenskému postavení ve srovnání s ostatními příslušníky soupisných kast nadále setkávali se sociální diskriminací. Všichni členové strany podstupovali několikadenní intenzivní školení v ideologii „většinové společnosti“, po jehož absolvování se pak sice vrátili zpět ke svým zaměstnáním, po večerech a o víkendech se však věnovali mobilizaci podpory pro BSP mezi širší veřejností. Zvláště na vesnicích pak tito vyškolení kádři předávali myšlenky Kášího Ráma formou vyprávění příběhů, kterými dality prezentovali jako komunity pokořené, nikoli znevýhodněné, jak je definoval Kongres. Příběhy vyprávěly o Indii dávno před příchodem Árijů, kteří si dalitské vládce země posléze podrobili a prostřednictvím hinduismu a s ním spojeného kastovního systému zcela degradovali postavení původních obyvatel, „většinové společnosti“, předků posluchačů těchto příběhů a potenciálních voličů BSP.¹⁵⁵ Vyprávění byla přizpůsobována místním tradicím, aby na cílové skupiny působila co nejsrozumitelněji; často se v příbězích objevovali mytičtí hrdinové spjatí s daným regionem a mající souvislost s kastovní nerovností, které BSP obratně využívala jako symboly svého vlastního působení. Další oblíbenou formou ztvárnění kastovního útlaku v rámci předvolebních kampaní byla divadelní představení v aktuálním i historickém kontextu znázorňující křivdy páchané na slabších vrstvách obyvatel, jež sloužila ke stejnému účelu.¹⁵⁶

Vyškolení pracovníci kladli při agitacích tohoto druhu silný důraz nikoli na útlak materiální, nýbrž především na útlak psychologický; duševní formu „otroctví“ považovali za mnohem nebezpečnější než jeho ekonomickou podobu. Navíc tím, že sami pocházeli z řad soupisných kast, bylo pro ně poměrně snadné cílové skupiny oslovit a získat si jejich

---

¹⁵³ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 537.

¹⁵⁴ DAS, K. C. *Indian dalits*, s. 227-228.

¹⁵⁵ CHANDRA, Kanchan. *The Transformation of Ethnic Politics in India: The Decline of Congress and the Rise of the Bahujan Samaj Party in Hoshiarpur*. s. 37.

¹⁵⁶ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 539.

pozornost, jednalo se přece o „jejich lidi“, zároveň ale převaha dalitů v organizačních strukturách strany i mezi jejími voliči představovala důvod nezájmu o BSP ze strany OBC, na které strategie „podrobených nedotýkatelných“ přes všechny snahy oslovit i komunity mimo SC příliš neplatila. Přece jen samy často nedotýkatelnost praktikovaly.¹⁵⁷

Dodnes strana těží z ostré kritiky Kongresu, jemuž přičítá vinu za nezlepšující se socio-ekonomickou situaci slabších vrstev společnosti navzdory viditelnému pokroku, kterého Indie od získání nezávislosti dosáhla.¹⁵⁸ Káší Rám ve svých projevech s oblibou zdůrazňoval, že rezervace, nedal soupisným kastám, kmenům a dalším zaostalým třídám Kongres, ale Ambédkar, sám příslušník dalitské populace, jenž byl hlavním tvůrcem ústavy, která pozitivní diskriminaci pro tyto skupiny indických občanů zaručuje.¹⁵⁹ Kongres označoval za stranu vyšších kast, jejichž zájmy také pouze reprezentuje, a odmítal identifikaci INC jako multietnické strany hájící práva menšin. Za jedinou stranu, která se skutečně zavázala k poskytnutí adekvátního zastoupení soupisným kastám a dalším menšinám, prohlašoval Káší Rám tu vlastní, BSP.¹⁶⁰

Strategie, jimiž se v rámci snahy získat voliče strana řídila, ji neumožnily získat po severní Indii, na kterou své působení tehdy omezovala, vliv rovnoměrný, nýbrž daly vzniknout centrům vlivu pouze v jednotlivých regionech přístupných ideologii a programu BSP nebo v oblastech, kde se jako výsledek politiky kvót a benefitů vyvinula generace vzdělaných příslušníků soupisných kast.¹⁶¹ Bez této nové „dalitské střední třídy“ by se BSP nikdy nemohla stát životaschopnou, a navíc úspěšnou, politickou stranou. Klíč k úspěchu BSP ovšem nespočívá v žádných přirozených vazbách soupisných kast na tuto stranu, jakkoli si je BSP nárokuje, ale v odmítavém postoji Kongresu i ostatních stran poskytnout dostatečné zastoupení cílovým skupinám voličů BSP a zároveň rozsah, kterým je BSP schopna nabídnout reprezentaci těmto kategoriím uvnitř své vlastní organizace. Voliči Kongresu, jejichž kasty byly v organizacích či vládách této strany zastoupeny minimálně nebo vůbec, a to z důvodu nelibosti kast dominujících těmto organizacím, začali nově vyjadřovat podporu BSP, která jim ve vlastních institucích i na kandidátkách dávala na rozdíl od Kongresu významný prostor. Naopak kasty, kterým BSP adekvátní reprezentaci neposkytovala, neměly důvod od INC přecházet a BSP nijak nepodpořily.¹⁶²

---

¹⁵⁷ CHANDRA, Kanchan. *The Transformation of Ethnic Politics in India*, s. 38.

¹⁵⁸ An Appeal from Bahujan Samaj Party ... 2009. *Mumbai Votes* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://mumbaivotes.com/parties/manifesto/28/>

¹⁵⁹ CHANDRA, Kanchan. *The Transformation of Ethnic Politics in India*, s. 39.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*, s. 540.

¹⁶² CHANDRA, Kanchan. *The Transformation of Ethnic Politics in India*, s. 44.

Největším vlivem BSP disponuje v Uttarpradéši, rodném státu Májávatí, současné předsedkyně a vůdčí osobnosti BSP, jež Káší Rám pro vedení strany sám určil a na tuto roli ji dlouhé roky připravoval. Podle výsledků sčítání obyvatel z roku 2011 žije v Uttarpradéši přes čtyřicet jedna milionů příslušníků soupisných kast, což v tomto nejzalidněnějším indickém státu představuje pouze 21 % celkové populace.¹⁶³ Zároveň ale více než polovina venkovských domácností spadá do kategorie OBC¹⁶⁴, což činí z těchto vrstev společnosti obrovskou politickou sílu, uvážíme-li, že venkovské obyvatelstvo tvoří více než tři čtvrtiny celkového obyvatelstva UP.¹⁶⁵ Od roku 1989, kdy se ziskem třinácti křesel BSP poprvé získala zastoupení v zákonodárném shromáždění Uttarpradéše, sestavovala strana vládu v tomto státu již čtyřikrát, pokaždé v čele UP stanula Májávatí. Naposledy se tak stalo po volbách v roce 2007, kdy se BSP podařilo získat nadpoloviční většinu křesel a vůbec poprvé v historii státu Uttarpradéše vláda sestavená po volbách vydržela po celé funkční období až do řádných voleb v roce 2012, kdy BSP porazil její hlavní soupeř v UP, Samáždžvádí pártí.

Dalším státem, v němž BSP pravidelně získává křesla v místním zákonodárném shromáždění, je Madhjapradéš, kde stranu, stejně jako v UP, volí kromě soupisných kast také OBC.¹⁶⁶ Přestože se zde BSP může prezentovat jako mluvčí „většinové společnosti“, jelikož v Madhjapradéši ji nekonkurují strany, jež by tradičně volily OBC, jak je tomu v UP v případě Samáždžvádí pártí, disponuje zde podporou velmi nerovnoměrnou, a tak její zastoupení v zákonodárném shromáždění tohoto státu nedosahuje zdaleka takových rozměrů jako v UP. Doposud se jí podařilo získat maximálně jedenáct křesel, a to při volbách v roce 1993 a poté znovu v roce 1998. V roce 2003 obsadila křesla jen dvě, v roce 2008 pak své zastoupení sice zvýšila, ovšem pouze na sedm křesel.

Od roku 1998 BSP pravidelně získává několik mandátů v Rádžasthánu, od roku 2000 také vždy jedno křeslo v Harjáně a při dvou posledních volbách se jí podařilo obsadit dvě křesla v Čhattísgarhu. Od voleb v roce 1995 až do roku 2010 strana disponovala několika mandáty v Biháru, při posledních volbách, v roce 2010, ale hlasy pro ni nestačily ani na jedno křeslo, zato v Dillí při volbách do zákonodárného shromáždění v roce 2008 zcela nově obsadila dvě křesla. Paňdžáb se z hlediska podpory BSP zdál z počátku poměrně nadějným regionem - při volbách v roce 1992 strana získala v zákonodárném shromáždění celkem devět

---

¹⁶³ Primary Census Data Highlights: India. *Census of India: 2011* [online]. 2011, Chapter 2 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://www.censusindia.gov.in/2011census/PCA/PCA_Highlights/pca_highlights_india.html

¹⁶⁴ GHILDYAL, Subodh. OBCs account for 38.5% of rural population: Survey. *The Times of India* [online]. 2009. Sep 14. [cit. 2013-08-26]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2009-09-14/india/28082218_1_obc-population-obc-numbers-obc-status

¹⁶⁵ Primary Census Data Highlights: India. *Census of India: 2011* [online]. 2011, Chapter 1 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://www.censusindia.gov.in/2011census/PCA/PCA_Highlights/pca_highlights_india.html

¹⁶⁶ JAFFRELOT, Christophe. *Religion, Caste and Politics in India*, s. 542.

křesel. O pět let později už ale strana obsadila křeslo pouze jedno a při žádných dalších volbách už nebyla schopna uspět. Zastoupení v Paňdžábu přitom pro BSP nese jakýsi symbolický význam, jelikož představuje rodiště zakladatele a dlouholetého lídra strany, Kášího Ráma. BSP zde ale velmi uškodil rozkol, k němuž mezi její místní organizací a BAMCEF došlo již v roce 1985 - kvůli vnitřním rozporům tehdy stranu opustilo velké množství pracovníků BAMCEF a obnovit síť přívrženců strany do původní podoby se již nepodařilo.¹⁶⁷

Od konce 80. let BSP působí také na celonárodní úrovni; již před volbami v roce 1998, tedy ani ne po patnácti letech její existence, byl BSP Indickou volební komisí udělen status národní strany, který mohou dostat pouze politické strany disponující minimálně ve čtyřech indických státech určitým procentem hlasů nebo počtem mandátů. Od 2,07 % hlasů získaných v roce 1989 se voličská podpora pro BSP volby od voleb zvyšuje; při posledních volbách do Lók sabhy, které proběhly v roce 2009, strana dosáhla 6,17 % všech hlasů, jež jim vynesly dvacet jedna křesel, v tomto ohledu zatím největší úspěch strany v Lók sabze. Očekávání BSP od těchto voleb byla ale mnohem vyšší. Májávatí, příslušnice dalitské kasty čamárů a svou původní profesí učitelka, jež ve straně působí již od jejich počátků a od roku 2003 stojí v jejím čele, se totiž netají svými aspiracemi na post premiéra; v posledních letech také z tohoto důvodu změnila rétoriku a začala se orientovat i na vyšší kasty. Od svého někdejšího, velmi známého a značně kontroverzního, předvolebního sloganu „*Tilak, tarádzú aur tal'vár, máró in'kó džúté čár!*“ (Hoďte botou po všech vyšších kastách!), který vyvolal pobouření nejen u vyšších kast, se strana nyní distancuje s tvrzením, že byl vymyšlen a rozšířen konkurenčními stranami, aby BSP poškodil¹⁶⁸, a ve své výzvě voličům před celonárodními volbami v roce 2009 neslibuje rezervace pouze jejich tradičním příjemcům, ale také chudým vrstvám z řad vyšších kast.¹⁶⁹

Tuto předvolební výzvu BSP vydala jako náhradu za program, kterým se politické strany obvykle v rámci předvolebních kampaní snaží oslovit voliče; klasický program BSP totiž nikdy neměla, jelikož podle slov Májávatí strana věří „spíše v činy než v sliby“.¹⁷⁰ Tentokrát se ovšem rozhodla vydat alespoň tento apel na voliče, aby nevolili INC, BJP ani jejich spojence a svůj hlas místo toho odevzdali BSP, která „jako jediná politická strana pracuje ve prospěch všech komunit“. Na několika stránkách textu pak Májávatí vypočítává

---

¹⁶⁷ CHANDRA, Kanchan. *The Transformation of Ethnic Politics in India*, s. 36.

¹⁶⁸ SHAKYA, Praful. *Win-win Bahujan Samaj Party: much beyond Uttar Pradesh*. Delhi: Shipra Publications, 2009, s. 115.

¹⁶⁹ An Appeal from Bahujan Samaj Party ... 2009. *Mumbai Votes* [online].

¹⁷⁰ Tamtéž.

všechny své úspěchy a kroky, kterými společnosti pomohla, když stála v čele regionální vlády, kritizuje Kongres za jeho stávající politiku a vysvětluje svůj záměr nahradit nerovný sociální systém vycházející z kastovní příslušnosti sociálním systémem založeným na solidaritě. Dále vyjadřuje podporu rozšíření rezervací do soukromého sektoru a na další vrstvy společnosti a neustále zdůrazňuje svůj zájem o všechny komunity indické společnosti bez ohledu na náboženství či kastu, což nakonec doplňuje stručným a jasným „dovysvětlením“, že „vize ani politika BSP nejsou zaměřeny proti příslušníkům vyšších kast“.¹⁷¹

Ostatně vítězství ve volbách v UP v roce 2007 BSP částečně dosáhla také díky bráhmanským voličům, které pro stranu během jejích předvolebních kampaní získal zejména bráhma Satiš Mišra, pravá ruka Májávatí a pravděpodobně druhá nejdůležitější postava ve straně, jenž se po volbách stal jedním z ministrů vlády BSP. Před volbami v roce 2012 již ale osobnost tohoto právníka s výbornou angličtinou pro získání podpory vyšších kast nefungovala, částečně z rozčarování z vlády, z části také ze zklamání ze samotného Mišry.¹⁷²

Cestu za premiérským křeslem a splněním pan-indického snu by Májávatí mohly také překazit četné korupční skandály spojené s BSP i přímo její osobou a mnohé kontroverzní kroky, jež během své vlády v UP podnikla. Vysoké částky veřejných peněz šly za vlády Májávatí například na výstavbu soch symbolů BSP i Májávatí samotné po celém území Uttarpradéše, mluví se také o institucionalizaci korupce v období její správy a o poplatcích ve výši téměř čtvrt milionu dolarů za místo na kandidátce BSP.¹⁷³ Při úniku důvěrných informací americké diplomacie v kauze „WikiLeaks“ je ve zprávě z 8. října 2008 zcela věnované postavě Májávatí, tato politička dále popsána jako „paranoidní diktátorka obklopená ochutnavači jídla a ochrankou“ z důvodu obav z atentátu na svou osobu, „posedlá stát se premiérkou“ Indie a vyžadující absolutní přehled a kontrolu nad všemi úrovněmi moci. Podle některých novinářů, jež pro tuto zprávu sloužili jako zdroj, státní úředníci ze strachu o ztrátu zaměstnání nemluví s médii a stejně tak novináři se ze stejných důvodů bojí o BSP zveřejnit cokoli negativního. Podle jednoho zdroje jsou odposlouchávány telefony všech státních úředníků a většiny novinářů Uttarpradéše. Sama Májávatí podle zprávy poskytuje rozhovory médiím velmi zřídka a při tiskových konferencích nejsou otázky povoleny.¹⁷⁴ Sama Májávatí označila tyto informace za nepodložené a zkreslené, zprávu celkově za konspiraci s cílem

---

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² PANDEY, Prashant. Brahmins stay away from Mayawati's BSP, Satish Mishra no help. *The Indian Express* [online]. 2012, Feb 08 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.indianexpress.com/news/brahmins-stay-away-from-mayawatis-bsp-satish-mishra-no-help/909150/>

¹⁷³ *Mayawati: Portrait of a Lady*. New Delhi, 2008. Dostupné z: <http://wikileaks.org/cable/2008/10/08NEWDELHI2783.html>

¹⁷⁴ Tamtéž.

narušit jednotu BSP a pomluvit její vládu, a o Julianu Assangeovi, který na serveru WikiLeaks zprávu zveřejnil, prohlásila, že potřebuje být hospitalizován v ústavu pro mentálně postižené.¹⁷⁵ I přes všechny skandály a kontroverze ovšem popularita Májávatí mezi dality zůstává nadále extrémně vysoká a pokud by se v budoucnu skutečně stala premiérkou, byly by tyto komunity jistě velmi hrdé na skutečnost, že v čele státu stojí „jejich vlastní člověk“ a navíc žena.

4.4 BJP - Hindutva kasty nerozlišuje?

Bhárátíj džanta partí se vyvinula z původního *Džansanghu* (*Bhárátíj Džansangh*, Indický lidový svaz, BJS), který na centrální politické scéně působil jako politická odnož polovojskové hinduistické organizace, Národního svazu dobrovolníků (*Ráštríj svajamsévak sangh*, RSS), od začátku 50. let až do druhé poloviny let 70., kdy se Džansangh stal součástí „protiindirovské“ Džanty. V roce 1980, po rozpadu Džanty, v podstatě všichni členové někdejšího Džansanghu plynule přešli do nově vytvořené BJP, strukturou i ideologií zcela navazující na Džansangh.

Džansangh vznikl v roce 1951 jako přirozená reakce na socialistické směřování a politiku sekularismu, které prosazoval Kongres s Džaváharlálem Néhrúem v čele. Její členskou základnu tvořili převážně příslušníci bráhmanských a obchodnických kast, kteří po získání nezávislosti prodali své pozemky na venkově a přestěhovali se do měst, přičemž zejména obchodníci přešli k Džansanghu z Kongresu, jenž se poté začal významně orientovat na zemědělce s nízkou kastovní příslušností. Džansangh se tedy prezentoval jako pravicová strana hájící zájmy městské, ale i venkovské, elity, která se tehdejší politikou Kongresu cítila ohrožena.¹⁷⁶ Spíše než díky své pravicové orientaci však strana získávala podporu kvůli svému otevřeně protimuslimskému, a s tím zároveň i protipákistánskému, postoji.¹⁷⁷

Jako součást RSS se Džansangh samozřejmě hlásil ke konceptu *hindutvy* neboli „hinduistickosti“, který již v roce 1922 definoval máháráštrijský bráhma Vinájak Dámódar Sávarkar ve svém díle „Hindutva - Kdo je hinduistou?“ (*Hindutva - Who is a Hindu?*), v níž Sávarkar v podstatě definoval hinduisty jako národ, když ztotožnil náboženskou identitu

---

¹⁷⁵ Mayawati sent private jet to get sandals from Mumbai: WikiLeaks. *The Times of India* [online]. 2011, Sep 6 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-09-06/india/30118164_1_mayawati-embassy-cables-law-and-order-situation

¹⁷⁶ ILAIAH, Kancha. Hindutva and Caste. *The Hindu* [online]. 2002, Aug 20 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.hindu.com/2002/08/20/stories/2002082000611000.htm>

¹⁷⁷ STRNAD, Jaroslav. *Dějiny Indie*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 835. Dějiny států.

s identitou národní.¹⁷⁸ Koncept hindutvy tak dal jasné obrysy hinduistickému nacionalismu, který se objevil již v 19. století v rámci kulturně-obrozeneckých hnutí jako silná odpověď na nacionalismus indický, propagovaný především západně vzdělanými indickými elitami, jenž za indický národ považoval všechny indické kultury a náboženství a který po získání nezávislosti v indické politice převážil.¹⁷⁹ Sávarkarovu koncepci hinduistického státu, *hindúráštry*, pak převzali jeho pokračovatelé, kteří také určili postavení menšin v takovém státu, na základě čehož dodnes ve více či méně pravidelných intervalech dochází k násilným střetům mezi hinduisty a muslimy, zejména na území severní Indie.¹⁸⁰

Ve snaze částečně se distancovat od politiky Džansanghu vyhlásili lídři strany po ustavení BJP jako pět hlavních pilířů své ideologie nacionalismus a národní integraci, demokracii, pozitivní sekularismus, gándhiovský socialismus a politiku založenou na hodnotách.¹⁸¹ Nicméně k teorii hindutvy se hlásí nadále, proto, jakkoli ctnostně a nekonfliktně mohou výše uvedené principy znít, při aplikaci na myšlenky hindutvy se z nich stávají pouze prázdné a rádoby líbivé pojmy. Například jako svou koncepci indické národnosti BJP oficiálně prezentuje právě hindutvu, tvrdí však, že ji chápe ve smyslu ryze nacionalistickém, nikoli náboženském nebo teokratickém. Hindutva tedy podle BJP nebude znamenat hinduistickou teokracii nebo teologii, nicméně řídicí principy *Bháratu*¹⁸² budou vycházet z učení indických posvátných textů, a „je na muslimech, jestli budou zahrnuti v novém nacionalistickém duchu *Bháratu*“.¹⁸³ V souvislosti se svým příslibem k pozitivnímu sekularismu pak BJP prohlašuje, že všechna náboženství považuje za rovnocenná. Trvání na uplatnění zásad hindutvy podle lídrů strany nijak sekularismu neodporuje, jelikož termín „hinduista“ je pouze označením každého obyvatele *Hindustánu* neboli Indie, a vyznavači jiných náboženství žijících v Indii jsou pak jednoduše hinduistickými muslimy, hinduistickými křesťany a podobně.¹⁸⁴

Kritici BJP si toto vysvětlení vykládají jako velmi složitý pokus sladit hinduistický nacionalismus se sekularismem. Vzhledem ke skutečnosti, že hindutva jako státní náboženství

---

¹⁷⁸ VAVROUŠKOVÁ, Stanislava. *Hindutva: Odvrácená tvář hinduismu* [online]. In: ICAVI. 5. listopadu 2010 [vid. 2013-08-26]. Dostupné z: <http://icaviwebcast.narodni.cas.cz/tyden-vedy-a-techniky-off-line/hindutva-odvracena-tvar-hinduismu110410170250webcast.html>

¹⁷⁹ SWAIN, Pratap Chandra. *Bharatiya Janata Party: profile and performance*. New Delhi: A.P.H., 2001, s. 89-90.

¹⁸⁰ VAVROUŠKOVÁ, Stanislava. *Hindutva: Odvrácená tvář hinduismu* [online].

¹⁸¹ SWAIN, Pratap Chandra. *Bharatiya Janata Party: profile and performance*, s. 72-73.

¹⁸² Bhárat je hindský název pro Indii.

¹⁸³ Hindutva: The Great Nationalist Ideology. *Bharatiya Janata Party* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://www.bjp.org/index.php?option=com_content&view=article&id=369:hindutva-the-great-nationalist-ideology&catid=92&Itemid=501

¹⁸⁴ SWAIN, Pratap Chandra. *Bharatiya Janata Party: profile and performance*, s. 91-93.

nepokrývá ani všechny hinduisty, natož občany Indie jako celek, nýbrž reprezentuje zájmy pouze úzké skupiny bráhmanů, tvrzení, že hindutva zajistí Indii jednotu a integritu považují za zcela nesmyslnou. Rovnost náboženství podle BJP si její odpůrci překládají jako rovnost náboženství pod dominantním postavením hinduismu, jakožto náboženství nadřazeného a nejdůležitějšího.¹⁸⁵ Především z těchto důvodů bývá BJP často označována za hinduistickou šovinistickou a komunalistickou stranu, sami lídři BJP se ovšem prohlašují za hinduistické demokraty. Každopádně se ale jedná o stranu zcela legální, jež v současnosti spolu s Kongresem představuje dva nejdůležitější politické subjekty indického státu.

Na přelomu 80. a 90. let 20. století rozhýbala indickou společnost dvě velká politická témata - BJP již se vši vážností zahájila svou kampaň za zboření Báburovy mešity v Ajódhje, jež údajně stála na místě, kde se narodila mytická postava boha Rámy a premiér Višvanáth Pratáp Sinh z Džanta Dal slíbil realizaci návrhů Mandalovy komise. Obě tato témata, rozdělila společnost, kauza s Báburovou mešitou na zastánce a odpůrce sekularismu, a kvóty pro OBC na komunitu, jež měly z rezervační politiky profitovat, a zbytek společnosti, který se obával, že zvýhodněním dalších komunit se zhorší jeho vlastní situace. BJP zavádění dalších rezervací odmítala, ostatně vzhledem ke své ideologii oslovovala zejména voliče s vyššími životními standardy, kterých se rezervace týkaly pouze v souvislosti s ohrožením jejich vlastních zájmů. A lídři BJP jim nabídli vizi státu očištěného od kvazi-marxistického sekularismu s tendencí podvolovat se zaostalým komunitám, mezi něž neřadili pouze muslimy, ale také aktivní nemuslimské dality, které byly chybnou politikou Kongresu a stran prosazujících rezervace, největších rivalů BJP v severoindických státech, jen ochraňovány a rozmazlovány, na úkor hinduistické společnosti.¹⁸⁶ V říjnu 1990 stáhla BJP Sinhově vládě podporu s argumenty, že programy pozitivní diskriminace posilují sociální rozdíly a nenesou výsledky, jelikož z nich mají prospěch pouze ty méně znevýhodněné z komunit oprávněných rezervace čerpat, a o týden později vláda padla. Nicméně v roce 1992 Nejvyšší soud nakonec zákonnost zprávy Mandalovy komise potvrdil a vláda, tentokrát již opět kongresová, začala s její realizací.¹⁸⁷

V prosinci téhož roku hnutí BJP za zbourání mešity a vystavění hinduistického chrámu v témže místě eskalovalo v její skutečnou demolici - rozvášněným fanatickým davem za účasti televizních kamer a lídrů strany - po níž se rozpoutaly obrovské pouliční bouře vedené proti muslimům po celé zemi. BJP po těchto masivních útocích dala od násilí ruce pryč,

---

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 93.

¹⁸⁶ BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 298.

¹⁸⁷ METCALF, Barbara D. a Thomas R. METCALF. *A Concise History of Modern India*, s. 275.

ovšem premiér země, P. V. Narasinha Ráo, po prvotním váhání vlády BJP ve všech čtyřech státech, kde stála v čele, rozpustil a vrcholné lídry strany nechal pozatýkat. Mohlo by se tedy zdát, že spory ohledně Báburovy mešity musely výrazně poškodit pověst strany i její potenciál představovat vládní alternativu Kongresu na centrální úrovni moci, nicméně uvážíme-li, že hnutí vyjadřovali podporu kromě militantních aktivistů také *sádhuové*,¹⁸⁸ mladí lidé z měst¹⁸⁹ i příslušníci dalitských komunit, kteří se sami na zboření mešity ve velkém aktivně podíleli¹⁹⁰, není pak velkým překvapením, že ve druhé polovině 90. let BJP naopak dosáhla svých doposud největších politických úspěchů.

Aby se tak ovšem mohlo stát, musela BJP uzpůsobit svou hinduistickou rétoriku masám a zbavit se tak nálepky ryze bráhmanské strany, jež ji, stejně jako i další organizace zaštitěné *Sangh parivárem* (Rodina *sanghu*¹⁹¹), pronásledovaly již od jejího vzniku. Svou protimuslimskou rétorika strana sice neopustila, ale její přístup k dalitům se změnil, začala je prohlašovat za součást hinduistického národa. Straniční aktivisté nyní tvrdili, že hinduistický národ by měl být otevřený pro každého, kdo může být jako hinduista klasifikován na základě krve a původu, pročež pak šúdrovské kasty i dality vybízeli k přijetí konceptu *hindutvy*, jelikož i oni podle nové rétoriky BJP tvoří důležitou součást hinduistického národa. V oblasti východního Gudžarátu, ale i v mnohých jiných regionech, se snažili přetáhnout voliče náležící k soupisným kastám a kmenům Kongresu tím, že se prezentovali jako ochránci dalitů proti útlakům muslimských úředníků a pozemkových vlastníků. S rezervacemi pro zaostalé skupiny obyvatel sice BJP sice nadále nesouhlasila, nyní je ale označovala především za nástroj, který rozděluje indickou společnost a podporuje kastovnictví, a nabízela svou vlastní alternativu zlepšení socio-ekonomických podmínek nízkým společenským vrstvám v podobě možnosti sdílet hinduistické dědictví všem skutečným občanům státu bez rozdílu, tedy dalitům, kmenům, nízkým i vysokým kastám.¹⁹² BJP tak prezentovala národ jako sjednocené hinduisty žijící v harmonii bez malicherných svárů mezi kastami, neboť je bude spojovat věc mnohem větší, společný nepřítel muslim.

Nicméně kastovní rétorika předáků BJP byla v tomto ohledu značně rozpolcená. Na jednu stranu tedy nabízeli zaostalým komunitám stát se plnohodnotnou součástí společnosti a veřejně velebili Ambédkara jako národního hrdinu známého také pro svou antipatii ke Kongresu, aniž by brali v potaz, že Ambédkar hinduismus neuznával a před svou smrtí

---

¹⁸⁸ Sádhuové jsou indiční svatí muži.

¹⁸⁹ METCALF, Barbara D. a Thomas R. METCALF. *A Concise History of Modern India*, s. 275.

¹⁹⁰ ILAIAH, Kancha. *Hindutva adn Caste* [online].

¹⁹¹ Hindský výraz „sangh“ pochází ze sanskrtu a znamená svaz; federace; sdružení; liga.

¹⁹² BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*, s. 299.

konvertoval k buddhismu, na druhou stranu ale jiní lídři volali po nahrazení moderní ústavy novým hinduistickým politickým pořádkem, který by podporoval nadřazené postavení bráhmanů. Jistý zvrat, minimálně v otázce pozitivní diskriminace, nastal na konci 90. let, kdy již rezervace hrály velmi významnou roli při volbách na regionální i centrální úrovni. A vzhledem ke zřejmě nezastavitelné tendenci kvóty neustále navyšovat a rozšiřovat na stále větší počet komunit, znamenal by požadavek na zrušení rezervací a benefitů s nimi spojenými politickou sebevraždu pro jakoukoli indickou politickou stranu, včetně BJP. Od konce 90. let tak podpora pozitivní diskriminace tvoří součást volebního programu také této strany, jež poměrně dlouhou dobu rezervace otevřeně odmítala.

V roce 1996 BJP porazila Kongres a sestavila vládu, kterou ovšem velmi záhy nahradila nově vytvořená koaliční Spojená fronta (*United Front*, UF) za podpory Kongresu. Ovšem po několika politických přích mezi vládou a Kongresem pak byly na jaro roku 1998 vyhlášeny předčasné volby, v nichž BJP, tentokrát již v rámci nové Národní demokratické aliance (*National Democratic Alliance*, NDA), v jejímž čele stála, své vítězství znovu potvrdila, avšak poté, co ztratila jednoho člena koalice, neprošla hlasováním o důvěře, a jelikož ani Kongresu se nepodařilo sestavit vládu, musely být vypsané volby další. Z nich BJP sice nevyšla s nejvyšším ziskem hlasů, ale po jejich přepočítání na křesla disponovala značně větším zastoupením než Kongres. BJP sama obsadila sto osmdesát dva křesel, NDA celkem získala křesel tři sta tři, a tak mohla poměrně pohodlně sestavit vládu, jež tentokrát vydržela až do řádných voleb v roce 2004.

Z průzkumu ze září 2000¹⁹³ vyplývá, že při volbách 1999 stála voličská základna BJP především na vyšších kastách - 46 % jejich příslušníků hlasovalo právě pro BJP. Dále stranu volila přibližně třetina příslušníků zemědělských kast majících ve svých regionech množstevní převahu, kolem pětiny příslušníků OBC, s nižším i vyšším sociálním postavením, a kmenů a 12 % dalitů. Všechny tyto jmenované skupiny se řadí mezi hinduisty; muslimové, ať už s nízkým nebo vysokým postavením ve společnosti, logicky volili BJP poměrně vzácně.

Z následujících voleb v roce 2004 ani v roce 2009 již BJP v alianci NDA nevzešla vítězně, a od roku 2004 tedy zemi vládne Kongres v alinaci UPA. Ledacos můžeme vyčíst z kastovního rozložení voličů strany - oproti 46 % vyšších kast, které BJP volily v roce 1999,

---

¹⁹³ Centre for Developing Studies. Mumbai, 2000. In: VANAIK, Achin. The New Indian Right. *New Left Review* [online]. 2001, 9, May-June [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://newleftreview.org/II/9/achin-vanaik-the-new-indian-right>

při volbách o deset let později¹⁹⁴ množství příslušníků vyšších kast hlasujících pro BJP klesl na 38 %. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o nejsilnější voličskou základnu strany, můžeme tento pokles považovat za velmi výrazný a důležitý, mezi žádnými dalšími komunitami totiž BJP nebyla schopna deficit hlasů vyrovnat - u zemědělských kast kleslo množství voličů BJP na 15 %, zatímco 25 % příslušníků těchto skupin hlasovalo pro Kongres; voličů z řad OBC mírně přibýlo, přibližně 22 % až 23 % příslušníků OBC a soupisných kmenů volilo v roce 2009 BJP, pro Kongres hlasovaly OBC v o něco větším množství a soupisné kmeny mnohem častěji - téměř 39 %. Podíl hlasů pro BJP od dalitských voličů pak zůstal zcela nezměněn na 12 %, zatímco Kongresu vyjádřilo důvěru 27 % z nich. Jistou roli zde opět sehrál náboženský faktor - pro BJP hlasovala pouze necelá 4 % muslimů, zatímco pro Kongres se vyslovilo více než 37 % příslušníků této náboženské menšiny (viz Graf č. 3 a 4).

V současné době, před blížícími se volbami a po dvou po sobě jdoucích vládách Kongresu, má podle předvolebních průzkumů ze srpna 2013¹⁹⁵ mírně navrch BJP - podle odhadů by nyní NDA v Lók sabze získala sto padesát až sto šedesát křesel, což je o dvacet až třicet křesel více než odhadovaný počet křesel UPA. Kdyby odhady souhlasily se skutečným výsledkem voleb, činil by podíl hlasů pro NDA 32 %, tedy o 6 % více než při volbách 2009, stále ale o přibližně sto křesel méně, než podle odhadů společně získají regionální strany, a o zhruba čtvrtinu křesel méně než podle průzkumů z ledna 2013, kdy by NDA obsadila sto devadesát osm až dvě stě osm křesel, nejvíce ze všech odhadů prováděných od voleb v roce 2009. Ve srovnání s lednem 2013 tedy preference NDA klesají, stále však zatím představuje nejsilnější prvek indické politické scény. Nárendru Módího, který vede kampaň BJP, považuje podle tohoto průzkumu 45 % respondentů za lepšího potenciálního premiéra, než jakým by byl Rahul Gándhí, v lednu 2013 se ale pro Módího vyjádřilo ještě 57 % dotázaných¹⁹⁶; zároveň ovšem Módí vyšel ze srovnání s jinými významnými postavami BJP a INC jako jediný s pozitivním hodnocením.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ CSDS Data Unit. In: JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

¹⁹⁵ PRASANANARAJAN, S. Can Modi Make It?. *India Today*. 2013, August 26, s. 12.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 15.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 18-19.

Závěr

Vliv kasty a kastovního systému, tolik typického rysu indické společnosti, jenž dodnes obyvatele Indie hierarchizuje na základě narození, se zásadně zvýšil během britské nadvlády nad indickým subkontinentem v 19. století narušením tradičních ekonomických vztahů, industrializací i zavedením pravidelných sčítání obyvatel. V zájmu zachování vlastního společenského postavení bylo potřeba snížit sociální status těch druhých, na společenském žebříčku níže postavených vrstev, což se řetězovitou reakcí zastavilo až u komunit stojících mimo kastovní systém, pod nimiž se žádná jiná společenská třída již nenacházela. Stouplo vědomí rituálního znečištění, a bariéra mezi kastami se stala neprostupnější než kdy jindy, stejně jako se zvýšil význam kasty a nutnost vnějších projevů kastovní příslušnosti.

Situace se změnila v období boje za nezávislost, který vyžadoval zapojení široké veřejnosti, mas obyvatel koloniální Indie, které se západně vzdělaná indická elita, jež v čele hnutí stála, snažila oslovit a spojit pro tuto věc na základě rodícího se indického nacionalismu, a kastovní rozdělení společnosti tak muselo jít stranou. Nově vzniklá Indická republika pak do vínku dostala demokratickou ústavu založenou na zásadách svobody, rovnosti a spravedlnosti, jejímž hlavním tvůrcem se stal nejvýznamnější zástupce dalitských kast a politický lídr těchto komunit, B. R. Ambedkar. Ústava existenci kast neruší, nicméně zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě kasty; zároveň ale povoluje, a výslovně vyžaduje, na kastovní příslušnosti založenou pozitivní diskriminaci. Tvůrci ústavy i vysocí představitelé státu si od použití tohoto nástroje slibovali zlepšení socio-ekonomických podmínek nejnižších vrstev obyvatel, které jim umožní stát se plnohodnotnou součástí indické společnosti. Kromě rezervací a benefitů, které ústava garantovala soupisným kastám a kmenům (SC a ST), také doporučovala zavést podobná zvýhodnění pro další zaostalé třídy (OBC).

Debata, která se rozpoutala ohledně realizace kvót pro OBC v 80. letech, dovedla příslušníky nízkých kast k uvědomění si vlastních možností podílet se na podobě politické scény a donutila je politicky se mobilizovat, čímž tyto skupiny vytvořily velmi silnou politickou sílu schopnou dění indické politiky významně ovlivňovat. Tyto okolnosti daly vzniknout novým politickým stranám, které se přímo orientovaly na OBC a SC, a již stávající politické subjekty a jejich lídři museli v zájmu svého dalšího působení na regionální i celonárodní úrovni uzpůsobit svou rétoriku tak, aby jejich voličská základna nadále, nebo do budoucna, pokrývala i tyto kastovní komunity. Pozitivní diskriminace se tedy v průběhu 80. a začátkem 90. let stala oficiálním volebním nástrojem vycházejícím z kastovní příslušnosti

cílové voličské skupiny a dodnes představuje důležitou součást programu jakékoli politické strany.

Vzhledem ke skutečnosti, že nárok na zvýhodnění poskytovaná státem v rámci pozitivní diskriminace jsou podmíněna kasty a politické strany se v rámci předvolebního boje snaží oslovit nikoli jedince, ale opět kasty, kastovní povědomí se dále upevňuje, a kasta tak i ve 21. století stále hraje velmi důležitou roli nejen ve společnosti, nýbrž i v rovině politické. Ale není to jen záležitost pozitivní diskriminace, co ovlivňuje hlasy voličů. Mnoho Indů i dnes volí na základě kasty například v tom smyslu, že pravidelně hlasuje pro kandidáta ze své kasty, a to často i bez ohledu na fakt, za jakou politickou stranu kandiduje.¹⁹⁸ Dále také bývá zohledňováno, kolik příslušníků dané kasty se na kandidátce té které strany objeví nebo jaké kasty dominují členské základně strany; výjimku nepředstavuje ani situace, kdy konkrétní politickou stranu volí kasta jako celek.

Jelikož indická národní identita bývá zastiňována sebeidentifikací jedince s menší jednotkou vymezenou nejčastěji na základě kasty, regionu, jazyka a náboženství, politické strany se na své potenciální voliče neobrací jako na jednotlivé indické občany, nýbrž jako na nositele určitých kombinací těchto identit. Nicméně v zájmu širší voličské základny a v závislosti na svém programu jeden z prvků této kombinace zpravidla vyzdvihují. Na náboženskou sounáležitost v politickém prostředí spoléhá například paňdžábská Akálí dal, soustřeďující se především na sikhskou menšinu, nebo BJP, jež na celonárodní úrovni sází na hinduistický nacionalismus. Identita na základě jazyka zase spojuje voliče tamilských stran DMK a AIADMK, na základě geografického určení pak staví svůj program například maharáštrijská Šivséna nebo Národní konference Džammú a Kašmíru. Ze stran zdůrazňující identitu kastovní pak jmenujme SP, jež je v Uttarpradéši pravidelně volena téměř výhradně příslušníky OBC, a BSP, která chce zastupovat „většinu společnosti“, vymezenou na základě kasty.

Snaží-li se ovšem strana významným způsobem ovlivňovat chod indického státu z hlavního centra politické moci, nelze se již omezovat pouze na takto úzkou skupinu voličů, zvláště v zemi, která se v podstatě skládá výlučně z menšin. Kasta se v tomto ohledu stává poměrně zásadním omezením. INC, ačkoli se svým programem v současné době orientuje zejména na nízké kasty a náboženské menšiny, je stále schopen oslovit i jiné skupiny společnosti, a to ve velmi podobné míře, neboť napříč společenskými třídami i kastami nadále

---

¹⁹⁸ Například: KUMAR, ND Shiva a Narayanan KRISHNASWAMI. They will caste their vote: Karnataka still remains extremely caste-conscious. *The Times of India* [online]. 2013, Apr 29 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://timesofindia.indiatimes.com/news/They-will-caste-their-vote-Karnataka-still-remains-extremely-caste-conscious/articleshow_b2/19773104.cms?prtpage=1

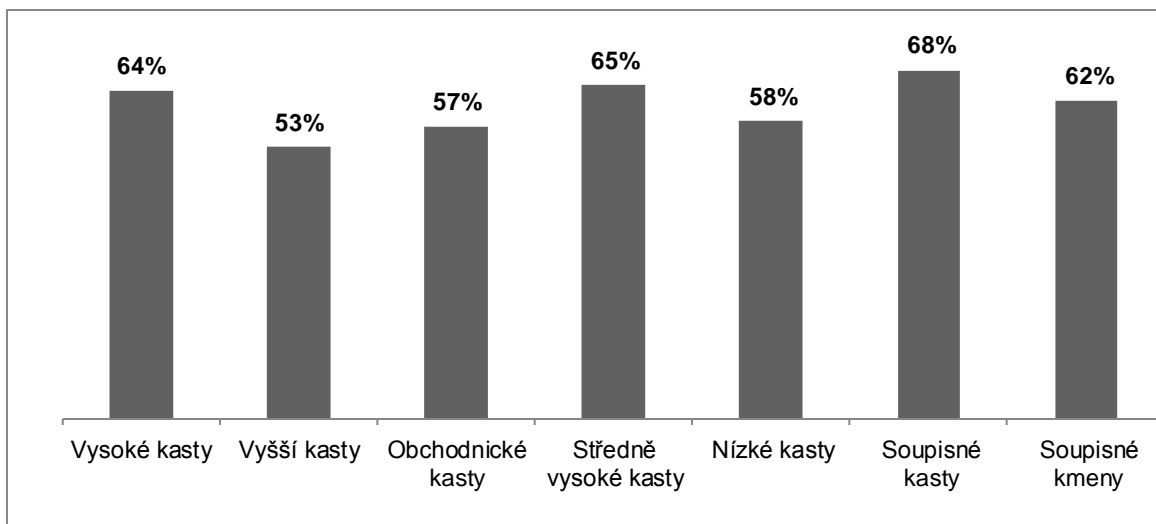
dosahuje přibližně stejného podílu hlasů. Z výsledného, celonárodního, pohledu se tak nadále zdá být tzv. *catch-all party*, nicméně zaměříme-li se na voliče INC v jednotlivých oblastech, zjistíme, že v každém z nich získává podporu pouze od určitých kast či tříd. Aby BJP, původně protimuslimská strana, jejíž členskou i voličskou základnu tvořili především příslušníci vyšších a vysokých kast, mohla představovat rovnocennou protiváhu Kongresu, musela strana uzpůsobit svou ideologii tak, aby se stala přijatelnou, a volitelnou, pro mnohem širší vrstvy obyvatel. Nyní se tedy obrací na hinduisty bez ohledu na kastu, včetně dalitů; náboženský rozměr programu strana zachovala, ostatně právě ten ji činí odlišnou od Kongresu. A BSP, strana, jež vznikla a vyrostla z podpory dalitské elity, pochopila, že v případě, kdy se hlasy „indické většiny“ rozdrobí mezi množství politických stran, výsledný efekt již nehraje tolik v její prospěch a „indická menšina“ zase nemá zájem volit ji vůbec. Změnila proto svou rétoriku a ve snaze stát se vládnoucí stranou Indie se nyní pokouší přesvědčit o sociální spravedlnosti také vyšší kasty; strana stojí o hlasy těchto kast natolik, že nabízí rezervace a benefity i jejím příslušníkům. Nabízí se pak otázka, co dalšího BSP povýší na politickou zbraň ve chvíli, kdy se zvýhodnění stanou běžným standardem.

Před několika týdny Indie oslavila 67. výročí od získání nezávislosti. Přes šedesát let je demokratickým státem s pravidelnými demokratickými volbami a se zákony založenými na demokratických principech. Přes šedesát let se stává terčem kritiky, že funguje jako demokracie se stále živým konceptem kastovního systému, jenž je ze své podstaty se základními hodnotami demokracie neslučitelný. Zdá se ovšem, že pověstná indická jednota v mnohosti je schopna obsáhnout obojí. – Otcové moderního státu věřili, že přizpůsobí-li vhodným způsobem podmínky ve společnosti, kasta z myšlení a jednání lidí postupně sama vymizí; namísto toho se ale novým podmínkám přizpůsobila kasta, a začala tak pronikat do oblastí, které ji nově nastavené podmínky otevřely. Politická scéna je důsledným příkladem takového jevu – kasta se zde v rámci demokracie vyvinula ve velmi účinný nástroj moci užívaný politickými lidry i jejich voliči, nadále upevňující vědomí kastovní příslušnosti a představující jeden z nejzásadnějších prvků indické politické reality.

Přílohy

Graf č. 1

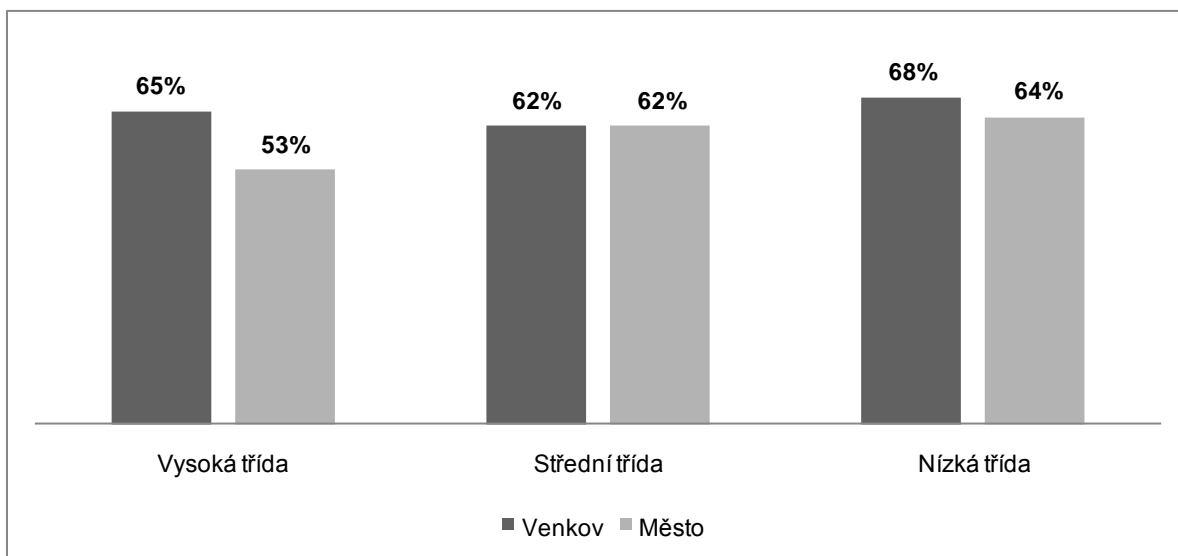
Podpora INC v závislosti na kastě při volbách v roce 1971

Zdroj: CHHIBBER, Pradeep K. a John R. PETROCIK. *Social Cleavages, Elections, and the Indian Party Systems*. In: HASAN, Zoya. *Parties and Party Politics in India*. New Delhi: Oxford University Press, 2002, s. 60.

Graf č. 2

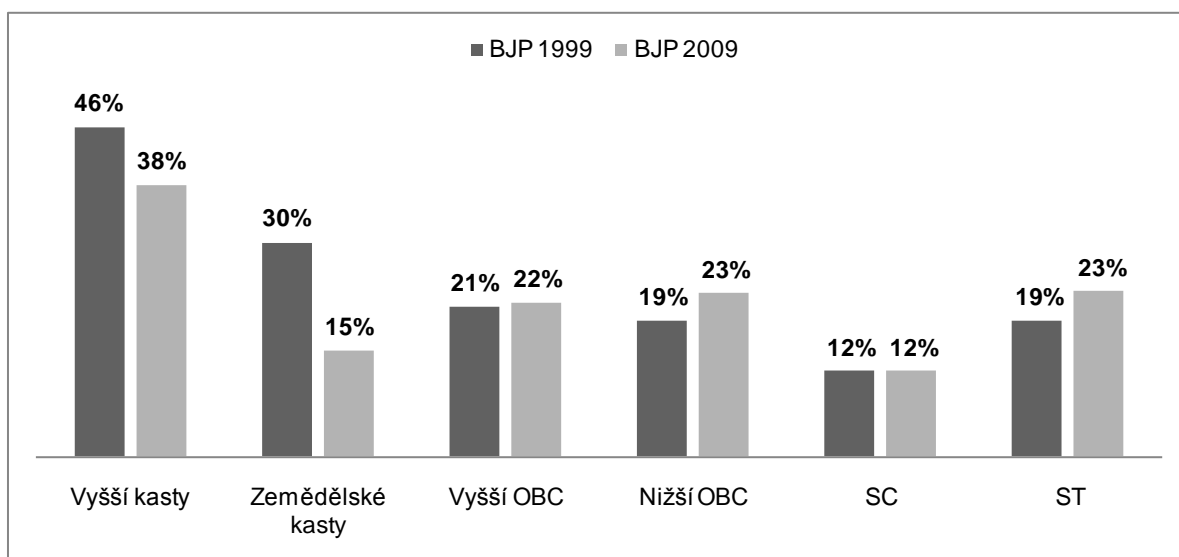
Podpora INC v závislosti na společenské třídě ve městech a na venkově při volbách v roce 1971

Zdroj: CHHIBBER, Pradeep K. a John R. PETROCIK. *Social Cleavages, Elections, and the Indian Party Systems*. In: HASAN, Zoya. *Parties and Party Politics in India*. New Delhi: Oxford University Press, 2002, s. 60.

Graf č. 3

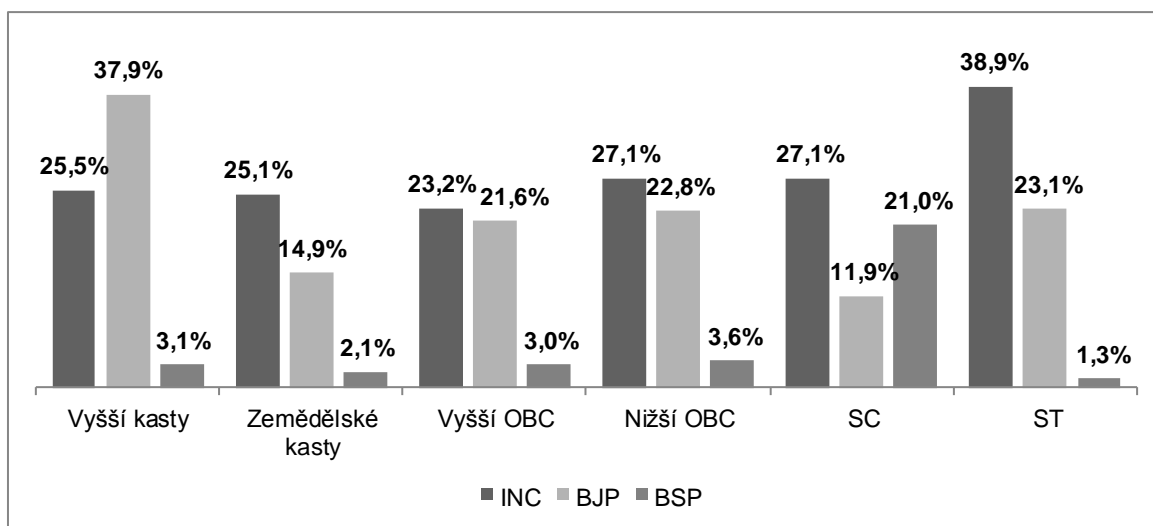
Srovnání podpory BJP v závislosti na kastě při volbách v roce 1999 a 2009

Zdroj: Centre for Developing Studies. Mumbai, 2000. In: VANAİK, Achin. The New Indian Right. *New Left Review* [online]. 2001, 9, May-June [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://newleftreview.org/II/9/achin-vanaik-the-new-indian-right>

Graf č. 4

Srovnání podpory INC, BJP a BSP v závislosti na kastě při volbách v roce 2009

Zdroj: CSDS Data Unit, Citováno z: JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

Zkratky

AIADMK	Celoindická Annáduraiova drávidská pokroková federace; <i>Celoindická Annáduraiova drávida munnétra kalagam, All-India Anna Dravida Munnetra Kazhagam</i>
BAMCEF	Celoindická federace zaměstnanců z řad zaostalých komunit a menšin; <i>All-India Backward and Minority Communities Employess Federation</i>
BC	Zaostalé třídy; <i>Backward Classes</i>
BJP	Indická lidová strana; <i>Bháratij džanta pártí; Bharatiya Janata Party</i>
BJS	Indický lidový svaz; <i>Bháratij Džansangh, Bharatiya Jana Sangh</i>
BKD	Indická revoluční strana; <i>Bháratij kránti dal, Bharatiya Kranti Dal</i>
BLD	Indická lidová strana; <i>Bháratij lók dal, Bharatiya Kranti Dal</i>
BSP	Strana většinového společenství; <i>Bahudžan samádž pártí; Bahujan Samaj Party</i>
CPI	Komunistická strana Indie; <i>Communist Party of India</i>
CPI-M / CPI(M) / CPM	Komunistická strana Indie – Marxistická; <i>Communist Party of India (Marxist)</i>
CPI-M/L, CPI(M-L)	Komunistická strana Indie (Marxisticko-Leninistická); <i>Communist Party of India (Marxist-Leninist)</i>
DMK	Drávidská pokroková federace; <i>Drávida munnétra kalagam, Dravida Munnetra Kalagam</i>
DS-4	Výbor pro boj za utlačované a vykořisťované; <i>Dalit šóšit samádž sangharš samiti, Dalit Shoshit Samaj Sangharsh Samiti</i>
ILP	Nezávislá dělnická strana; <i>Independent Labour Party</i>
INC	Indický národní kongres; <i>Indian National Congress</i>
JD	Lidová strana; <i>Džanta dal; Janata Dal</i>
JDU	Lidová strana (Sjednocená); <i>Džanta dal – Sjednocená; Janata Dal – United</i>
JKNC	Národní konference Džammú a Kašmíru; <i>Jammu and Kashmir National Conference</i>
JMM	Džhárkhandská osvobozenecká fronta; <i>Džhárkhand mukti mórčá</i>
JP	Lidová strana; <i>Džanta pártí; Janata Party</i>

NDA	Národní demokratické aliance; <i>National Democratic Alliance</i>
OBC	Další zaostalé třídy; <i>Other Backward Classes</i>
RPI	Republikánská strana Indie; <i>Republican Party of India</i>
RSS	Národní svaz dobrovolníků; <i>Ráštrij svajamsévak sangh, Rashtriya Swayamsevak Sangh</i>
SAD	Strana vyznavačů velkého Věčného; <i>Širómani akáli dal, Shiromani Akali Dal</i>
SCF	Federace soupisných kast; <i>Scheduled Castes Federation</i>
SC	Soupisné kasty; <i>Scheduled Castes</i>
SHS	Šivádžiho vojsko; <i>Šivséna; Shivsena</i>
SJP	Socialistická lidová strana; <i>Samádžvádí džanta pártí; Samajwadi Janata Party</i>
SP	Socialistická strana; <i>Samádžvádí pártí; Samajwadi Party</i>
ST	Soupisné kmeny; <i>Scheduled Tribes</i>
TD	Země Telugů; <i>Telugu déšam; Telugu Desam</i>
UF	Spojená fronta; <i>United Front</i>
UP	Uttarpradéš; <i>Uttarpradéš; Uttar Pradesh</i>
UPA	Spojená pokroková aliance; <i>United Progressive Alliance</i>

Poznámka: Vždy uveden nejdříve český název, následuje originální název v českém přepisu (psán kurzívou), případně také název v anglickém přepisu, neshoduje-li se s originálním názvem (také psán kurzívou).

Bibliografie

BAYLY, Susan. *Caste, society and politics in India from the eighteenth century to the modern age*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, xi, 421 s. New cambridge history of India, 3. ISBN 0521798426.

BECK, Brenda E. F. The Right-Left Division of South Indian Society. *The Journal of Asian Studies*. 1970, Vol. 29, No. 4, s. 779-798.

BRASS, Paul R. *The politics of India since independence*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 1994, xx, 403 s. ISBN 0-521-45970-2.

DAS, K. C. *Indian dalits*. Delhi: Global Vision Publishing House, 2004, xx, 403 s. ISBN 8182200466.

DUMONT, Louis. *Homo hierarchicus: the caste system and its implications*. 2nd impression. New Delhi: Oxford University Press, 1999, 490 s. Oxford India paperbacks. ISBN 0195645472.

FOWLER, Jeaneane D. *Hinduism: Beliefs and Practices*. Brighton: Sussex Academic Press, 1997xii, 162 s. ISBN 1-898723 60 5.

HONS, Pavel a Dagmar MARKOVÁ. *Když němí promluví: Antologie hindské a tamilské dalitské literatury*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012, 258 s. ISBN 978-80-7465-013-0.

HONS, Pavel. *Dalitské hnutí v Indii*. 7. 3. 2012. Přednáška na ÚJCA, FF UK v Praze v LS 2012.

HUTTON, J. H. *Caste in India: Its nature, function and origins*. 4th Ed. London: Oxford University Press, 1963.

Hymnus Purušovi, Rgvéda 10.90.

CHANDRA, Kanchan. *Why Ethnic Parties Succeed: patronage and ethnic head counts in India*. Digitally printed 1st pbk. version. New York: Cambridge University Press, 2007, s. 172-195. ISBN 9780521891417.

CHHIBBER, Tbd a Tbd PETROCİK. Tbd. In: HASAN, Zoya. *Parties and Party Politics in India*. New Delhi: Oxford University Press, 2002.

IRSCHICK, Eugene F. *Politics and Social Conflict in South India: The Non-Brahman Movement and Tamil Separatism, 1916 - 1929*. California: University of California Press, 1969.

JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution: The Rise of the Lower Castes in North India*. London: Hurst, c2003, xiv, 505 s. ISBN 18-506-5670-3.

JAFFRELOT, Christophe. *Religion, caste, and politics in India*. New Delhi: Primus Books, c2010, xxxii, 802 s. ISBN 978-938-0607-047.

- KETKAR, S. V. *The history of caste in India: evidence of the laws of Manu on the social conditions in India during the third century A. D. : interpreted and examined, with an appendix on radical defects of ethnology*. Delhi: Low Price Publications, 2010. ISBN 8175365234.
- KOHLI, Atul. *The success of India's democracy*. New York: Cambridge University Press, 2001, xiv, 298. Contemporary South Asia, 6. ISBN 0521805309.
- LAMA-REWAL, Stéphanie Tawa. *Electoral reservations, political representation, and social change in India: a comparative perspective*. New Delhi: Foundation Books, 2005, 210 s. Contemporary South Asia, 6. ISBN 81-730-4622-0.
- MALIK, Yogendra K. a Charles H. KENNEDY. *Government and Politics in South Asia*. Boulder: Westview Press, 2008, 500 s. ISBN 9780813343891.
- Mánavadharmaśāstra*. Přel. D. ZBAVITEL. Praha: ExOriente, 2009, 241 s. Prameny hinduismu, č. 2. ISBN 978-80-904246-5-4.
- MANSINGH, Surjit. *Historical Dictionary of India*. 2nd Ed. Lanham: Scarecrow Press, 2006.
- METCALF, Barbara D. a Thomas R. METCALF. *A Concise History of Modern India*. 2nd Ed. New York: Cambridge University Press, 2006, xxxiii, 337 s. ISBN 978-0-521-68225-1.
- PASWAN, Sadanand. *Caste politics and socioeconomic mobility*. New Delhi: Adhyayan Publishers, 2011, s. 22. ISBN 9788184352313.
- PASWAN, Sanjay a Pramanshi JAIDEVA. *Encyclopaedia of Dalits in India: Leaders*. Delhi: Kalpaz Publ, 2004. Vol. 4. ISBN 81-7835-033-5.
- PRASANNARAJAN, S. Can Modi Make It?. *India Today*. 2013, August 26.
- RAMESH BAIRY, T. *Being Brahmin, being modern: exploring the lives of caste today*. New Delhi: Routledge, 2010, xi, 357 s. ISBN 978-041-5585-767.
- RAO, Anupama. *The Caste Question*. Delhi: Permanent Black, 2011. ISBN 81-7824-321-0.
- RISLEY, Herbert a William CROOKE. *The People of India*. New Delhi: J. Jetley, 1999.
- SAMARENDRA, Padmanabh. Between Number and Knowledge: Career of Caste in Colonial Census. In: *Caste in History*. Ed. I. BANERJEE-DUBE. New Delhi: Oxford University Press, c2008.
- SHAKYA, Praful. *Win-win Bahujan Samaj Party: much beyond Uttar Pradesh*. Delhi: Shipra Publications, 2009. ISBN 8175414391.
- SISSON, Richard a Stanley A. WOLPERT. *Congress and Indian Nationalism: the pre-independence phase*. California: University of California Press, 1988.
- STRNAD, Jaroslav. *Dějiny Indie*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, 1185 s. Dějiny států. ISBN 9788071064930.

SWAIN, Pratap Chandra. *Bharatiya Janata Party: profile and performance*. New Delhi: A.P.H. Pub. Corp., 2001, xviii, 322 s. ISBN 8176482579.

ZELLIOT, Eleanor. *From Untouchable to Dalit: Essays on the Ambedkar Movement*. 3. ed. New Delhi: Manohar, 2010. ISBN 81-7304-143-1.

Internetové zdroje

AHUJA, Amit a Susan L. OSTERMANN. Crossing Caste Boundaries in the Modern Indian Marriage Market. *SSRN* [online]. [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2273324

AIIMS rubbishes report nailing caste discrimination at the institute. *India Today* [online]. 2012, May 15 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <http://indiatoday.intoday.in/story/aiims-caste-discrimination-p-venugopal/1/188764.html>

AMBEDKAR, B. R. *Annihilation of Caste*. 1944. Dostupné z: <https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>

AMBEDKAR, B. R. The Untouchables: Who Where They and Why They Became Untouchables?. [online]. [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>

AMBEDKAR, Bhimrao Ramji. Castes in India: Their Mechanism, Genesis and Development. *Indian Antiquary* [online]. May 1917, Vol. XLI [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <https://docs.google.com/folderview?id=0B5gR958uDQFKQkdDbUhOVVBqbFU>

An Appeal from Bahujan Samaj Party ... 2009. *Mumbai Votes* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://mumbaivotes.com/parties/manifesto/28/>

Annual Report, 2007-2008 [online]. New Delhi: National Commission for Backward Classes, 2008 [cit. 2013-08-15]. Dostupné z: <http://www.ncbc.nic.in/Pdf/annual.pdf>

BHATNAGAR, Gaurav Vivek. BJP all set to bring back Jat votes. *The Hindu* [online]. 2013, May 30 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/todays-paper/tp-national/tp-newdelhi/bjp-all-set-to-bring-back-jat-votes/article4764727.ece>

BROWN, W. Norman. The Sources and Nature of pūr̥ṣa in the Puruṣasūkta (Rigveda 10. 91). *Journal of the American Oriental Society*. 1931, Vol. 51, No. 2, s. 118. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/593661>

Cast an Eye on the Dalits of India. *International Dalit Solidarity Network* [online]. 31-10-08 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://idsn.org/fileadmin/user_folder/pdf/Old_files/asia/pdf/CastAnEye.pdf

Centre for Developing Studies. Mumbai, 2000. In: VANAİK, Achin. The New Indian Right. *New Left Review* [online]. 2001, 9, May-June [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://newleftreview.org/II/9/achin-vanaik-the-new-indian-right>

DESAI, Sonalde a Amaresh DUBEY. Caste in 21st Century India: Competing Narratives. *Economic & Political Weekly* [online]. 2011, Vol XLVI, No. 11, s. 41 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22736803>

Election Results: Full Statistical Reports. *Election Commission of India* [online]. 1951-2009 [cit. 2013-08-31]. Dostupné z: http://eci.nic.in/eci_main1/ElectionStatistics.aspx

Gandhi's Vision for Indian Society: Theory and Action: The temple-entry campaign and the travelling campaign against untouchability, 1932-1934 [online]. Oslo, 2010 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/23275/IngfridKnudegaardxmasteroppgavexihistorie.pdf?sequence=1>. Master Thesis in History. University of Oslo.

GHILDIYAL, Subodh. OBCs account for 38.5% of rural population: Survey. *The Times of India* [online]. 2009 [cit. 2013-08-26]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2009-09-14/india/28082218_1_obc-population-obc-numbers-obc-status

Hindutva: The Great Nationalist Ideology. *Bharatiya Janata Party* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://www.bjp.org/index.php?option=com_content&view=article&id=369:hindutva-the-great-nationalist-ideology&catid=92&Itemid=501

CHANDRA, Kanchan. The Transformation of Ethnic Politics in India: The Decline of Congress and the Rise of the. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2000, Vol. 59, No. 1, s. 34 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2658583>

CHOPRA, Anuj. India unable to do away with caste system. *The National* [online]. 2010, Feb 19 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/asia-pacific/india-unable-to-do-away-with-caste-system>

CHOUDHURY, Chandrahas. A Debate Over India's First Caste Census: World View. *Bloomberg* [online]. 2011, Jul 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/2011-07-05/a-debate-over-india-s-first-caste-census-world-view.html>

ILAIHAH, Kancha. Hindutva and Caste. *The Hindu* [online]. 2002, Aug 20 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.hindu.com/2002/08/20/stories/2002082000611000.htm>

JAFFRELOT, Christophe. Dr. Ambedkar's Strategies Against Untouchability and the Caste System. *Indian Institute of Dalit Studies: Working Paper Series* [online]. 2009, Vol. III, No. 04, s. 4-6 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.dalitstudies.org.in/wp/0904.pdf>

JAFFRELOT, Christophe a Gilles VERNIERS. India's 2009 Elections: The Resilience of Regionalism and Ethnicity. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* [online]. 2009, č. 3 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://samaj.revues.org/2787>

KUMAR, Dharma. The Affirmative Action Debate in India. *Asian Survey* [online]. Vol. 32, No. 3, s. 299 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2644940?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21102492296441>

KUMAR, ND Shiva a Narayanan KRISHNASWAMI. They will caste their vote: Karnataka still remains extremely caste-conscious. *The Times of India* [online]. 2013, Apr 29 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://timesofindia.indiatimes.com/news/They-will-caste-their-vote-Karnataka-still-remains-extremely-caste-conscious/articleshow_b2/19773104.cms?prtpage=1

KUMAR, ND Shiva. Unemployment rate increases in India. *The Times of India: India* [online]. 2013, Jun 23 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2013-06-23/india/40146190_1_urban-india-urban-women-rural-women

Kurmis key to byelection. *The Times of India* [online]. 2011, Jun 14 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-06-14/ranchi/29656318_1_kurmi-ajsu-jmm

Mayawati sent private jet to get sandals from Mumbai: WikiLeaks. *The Times of India* [online]. 2011, Sep 6 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-09-06/india/30118164_1_mayawati-embassy-cables-law-and-order-situation

Mayawati: Portrait of a Lady. New Delhi, 2008. Dostupné z: <http://wikileaks.org/cable/2008/10/08NEWDELHI2783.html>

MPs allege discrimination against SC, ST students at AIIMS. *The Times of India* [online]. 2012, Oct 21 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2012-10-21/india/34627117_1_aiims-faculty-caste-discrimination-thorat-committee

NAQSHBANDI, Aurangzeb a Chetan CHAUHAN. Urban poor the only silver lining for Congress. *Hindustan Times* [online]. 2013, May 25 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.hindustantimes.com/Survey/TopStories/Urban-poor-the-only-silver-lining-for-Congress/Article1-1065968.aspx>

OBCs account for 38.5% of rural population. [online]. [cit. 2013-08-26].

OBCs form 41% of population: Survey. *The Times of India: India* [online]. 2007, Sep 1 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2007-09-01/india/27954417_1_obc-population-nssso-survey-scs-and-sts

PANDEY, Prashant. Brahmins stay away from Mayawati's BSP, Satish Mishra no help. *The Indian Express* [online]. 2012, Feb 08 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z:

<http://www.indianexpress.com/news/brahmins-stay-away-from-mayawatis-bsp-satish-mishra-no-help/909150/>

PATEL, Aakar. Politics in Bihar. *The Express Tribune* [online]. 2013, March 23 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://tribune.com.pk/story/525318/politics-in-bihar/>

Primary Census Data Highlights: India. *Census of India: 2011* [online]. 2011 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: http://www.censusindia.gov.in/2011census/PCA/PCA_Highlights/pca_highlights_india.html

Private Members' Resolutions: Further Discussion on The ... on 19 December, 2008. In: *Indian Kanoon* [online]. 2008 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <http://www.indiankanoon.org/docfragment/169663/?formInput=mandal%20commission>

Rajasthan: Gehlot promotes inter-caste marriage with R 5 lakh reward. *Daily Bhaskar* [online]. 2013, Mar 07 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://daily.bhaskar.com/article/RAJ-JPR-rajasthan-ashok-gehlot-promotes-inter-caste-marriage-with-rs-5-lakh-reward-4200330-NOR.html>

Results General Elections 2009. *Indian Election Affairs* [online]. 2009 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: http://electionaffairs.com/results/ge2009/trends_partywise.html

RUKMINI, S. 'Caste no bar', in words if not in action. *The Hindu* [online]. 2013, August 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/news/national/caste-no-bar-in-words-if-not-in-action/article4989269.ece>

SARKAR, Pranesh. Inter-caste marriage cash stuck. *The Telegraph* [online]. 2012 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://www.telegraphindia.com/1120210/jsp/bengal/story_15117210.jsp#.Uh-pteU058F

SEARLE-CHATTERJEE, Mary a Ursula SHARMA. *Contextualising caste: post-Dumontian approaches*. Cambridge, MA, USA: Blackwell Publishers/Sociological review, 1994, s. 65. Sociological review monograph. ISBN 0631192832.

Statistical Report on General Elections [online]. New Delhi, 1967 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: http://eci.nic.in/eci_main/StatisticalReports/LS_1967/Vol_I_LS_67.pdf

Student suicide: AIIMS caste biased, claims MP. *Hindustan Times* [online]. 2012, March 15 [cit. 2013-08-22]. Dostupné z: <http://www.hindustantimes.com/India-news/ArunachalPradesh/Student-suicide-AIIMS-caste-biased-claims-MP/Article1-825767.aspx>

TELTUMBDE, Anand. A legacy of hatred. *The Week: Journalism with a human touch* [online]. 2013, January 28 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: http://www.manoramaonline.com/cgi-bin/MMOnline.dll/portal/ep/theWeekContent.do?contentId=13320825&programId=1073755753&tabId=1&BV_ID=@ @ @ &categoryId=-194841

The Outsider. *Outlook India* [online]. 2006, Oct 09 [cit. 2013-08-23]. Dostupné z: <http://www.outlookindia.com/article.aspx?232758>

UDWALA, Tarun. Provocative caste CD found at AIIMS. *Tha Mail Archive* [online]. 2006, 24 Sep [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.mail-archive.com/zestcaste@yahoogroups.com/msg04364.html>

UP to reward inter-religion, inter-caste marriages. *The Times of India* [online]. 2009, Oct 5 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2009-10-05/india/28072940_1_inter-caste-marriages-interest-free-loan-cash-reward

VANAİK, Achin. The New Indian Right. *New Left Review* [online]. 2001, 9, May-June [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://newleftreview.org/II/9/achin-vanaik-the-new-indian-right>

VAVROUŠKOVÁ, Stanislava. *Hindutva: Odvrácená tvář hinduismu* [online]. In: ICAVI. 5. listopadu 2010 [vid. 2013-08-26]. Dostupné z: <http://icaviwebcast.narodni.cas.cz/tyden-vedy-a-techniky-off-line/hindutva-odvracena-tvar-hinduismu110410170250webcast.html>

VIBHUTE, Kranti. Marry outside your caste and get richer by Rs 50,000. *Midday* [online]. 2012, October 25 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.midday.com/news/2012/oct/251012-mumbai-Marry-outside-your-caste-and-get-richer-by-Rs-50-000.htm>

What is Mandal Commission?. *OBC Reservation* [online]. 2008 [cit. 2013-07-24]. Dostupné z: <http://obcreservation.net/ver2/reservation-mainmenu-9/mandal-mainmenu-102/what-is-mandal--mainmenu-90.html>